

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ראש השנה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון באר האמונה
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

ראש השנה

אמונה ובטחון

מלך על כל הארץ - עבודת היום חיזוק האמונה בהשגחה פרטית, ועי"ז נזכה ב'דין'.....ה
בזאת אני בוטח - בטחון בה' שיצדיקנו במשפט.....ז

עבודת היום

שתמליכוני עליכם - קבלת עומ"ש לכל השנה, וכוחם של קבלות טובות.....ח
באור פניך יהלכון - יום שינוי כל עניני הטבע והמזלות לטובה.....יד
מה שתבקש מן היוצר יעשה - עוצם וגודל כח התפילה של כל יחיד בימים אלו.....יט
קומי רוני בלילה שפכי כמים ליבך - לעולם יבקש אדם רחמים קודם.....כד
כתבנו בספר פרנסה וכלכלה - החובה והזכות להתפלל על הפרנסה וכל צרכיו.....כו
מלך מתרצה בדמעות - אל דמעתי לא תחרש.....כז
יום טוב של ראש השנה - שמחה גדולה ביום המלוכה.....ל
כי הוא נורא ואיום - אימת הדין.....לב
וגילו ברעדה - יראה ושמחה כאחד.....לג

תקיעת שופר

קול דממה דקה ישמע - התעוררות קודם תקיעת שופר.....לד
עורו ישנים - 'לשמוע' קול שופר.....לו
הריעו לפני המלך ה' - גודל ההתעלות בזמן התקיעות.....לח
יעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר - עת רחמים ורצון בכל העניינים.....לט

צדקה וחסד

ויכון בחסד כסאך - כח הצדקה והחסד ליזכות בדין.....מא

**שפע הטוב מסתתר מאימת הקליפות שלא ינקו ממנו, וע"י התשובה
וקול השופר נזכה לגלות אותו ולהמשיכו עלינו**

מן המצר קראתי י-ה וגו' (תהלים קיח ה), פירוש, הן המה הבחינות קדושות שהן במיצר בלי להאיר לעולמות ולנו, בעבור התגברות הקליפות בעונותינו הרבים, וחתם הקב"ה במיצר את האורות ובחינות הקדושות בכדי שלא יינקו מהם החיצונים (המה מלאכים הרעים והרוחות רעות) ויוסיפו כח חלילה ויחרבו העולם, ועי"ז נסתרו גם מאתנו, וגם אין אנחנו יכולים לקבל מהם שפע וברכה וקדושה.

וזה שאמר שלמה המלך ע"ה (שה"ש ח ח) אחות לנו קטנה, 'אחות' ר"ל בחינת דבקות בה' ואורות עליונים הקדושים, היא קטנה, ושדים אין לה - ר"ל שאין לנו מהיכן לינק ממנה שפע רב וברכה מחמת ששדים אין לה, היינו שנעלמו למעלה בכדי שלא ינקו ממנה החיצונים כנ"ל, וע"כ גם ארץ ישראל הגשמי ג"כ נתכווצה ונעשית קטנה (גטין נז.) כדי שלא יינקו ממנה החיצונים הנ"ל.

וזהו מן המצר קראתי י-ה, ר"ל שצריכים אנחנו לקרוא אותה בחי' אחות מן המצר שלה - ממקום שנעלמה ונסתרה שם מפני החיצונים כנ"ל, וכל זה אי אפשר כי אם על ידי תשובה מעומקא דלבא לעורר בעומק תחת עומק על ידי צעקת הלב, פירוש, בקול פשוט על ידי השופר דווקא באימה ויראה, ויתבטלו הקליפות ויעלו התפלות לרצון לפני ה' להאיר לנו האורות ובחי' הקדושות אמר כן יהי רצון.

ראש השנה

מלך על כל הארץ - עבודת היום חיוזק האמונה בהשגחה פרטית, ועי"ז נוכח ב'דין' איתא בגמ' (ר"ה מז.), 'אמר הקב"ה, אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', והיינו כי עיקר העבודה בהאי יומא היא 'שתמליכוני עליכם', חיוזק ויסוד עמוד האמונה שהקב"ה מלך על כל הארץ, ומלכותו בכל משלה - הוא עשה, עושה ויעשה לכל המעשים, אין דבר נעלם מנגד עיניו ואין דבר הנעשה בזה העולם שלא בציוויו, ועל כן אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות, ר"ל כל ימים אלו בעמוד והחזר קאי, חזרו פעמים הרבה אודות 'מלכותו בכל משלה', ושהמלך יושב על כסא רם ונשא, עד שיתשבו הדברים במעמקי הלב,

א. וכך כתב הגה"ק רבי יונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"ב דרוש א, ומקורו בתנ"כ זוטא כב) ש'עשרת ימי תשובה' הם כנגד 'עשרת הדברות', ויום ראשון דר"ה הוא כנגד 'אנכי ה' אלוקיך' - שהוא שורש מצוות האמונה בהשי"ת, ואילו יום שני של ר"ה הוא כנגד 'לא יהיה לך אלהים אחרים' - לכפור בע"ז, והיות וב' דברות אלו עניינם אחד על כן ב' ימים דר"ה נחשבים כ'קדושה אחת' וכיומא אריכתא דמיא.

הנה ילפינן (תוס' ר"ה לג: ד"ה שיעור, בשם הערוך) 'מאה קולות' בתקיעת שופר דר"ה מ'ותייבב אם סיסרא' (שופטים ה כח), ולכאורה צריך ביאור, וכי לא מצאנו מהיכן ללמוד רק מגויה זקנה (אן אלטע ערב'קע), אלא, כי ידוע מאמרם שמלאך מן השמים עמד וספר כל פעיה ופעיה וכאן גילו לנו שאפילו דמעותיה של ערביה זקנה אינם במקרה אלא כל דמעה שדמעו עיניה היה קצוב ושקול מן השמים, ומלאך 'ספרן' עד שהגיעה ל'מאה קולות' שהיו קצובין לה מן השמים, ק"ו לכל דמעה וכל פעולה קטנה של כל בר ישראל יהיה מי שיהיה, הכל מדוד ספור ומנוי מן השמים. גם יש בזה כדי ללמדנו בכח התפילה בכלל ובפרט לימים קודשים האלו, כי כל פעיה ופעיה, כל קול וקול של כל יהודי נספר ונחשב עד מאד בשמים, לשמוע תפילתו ולמלא משאלותיו.

ב. ובתוספת ביאור אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שכבר נודע מה שאמרו צדיקי הדורות (הרה"ק מלעכוויטש זי"ע, תורת אבות אמונה ובטחון א) בכתוב (תהלים קטז י) 'האמנתי כי אדבר', כיצד אבוא לידי האמנתי, ע"י כי אדבר בדבורי אמונה, והיינו שכשחוזר בפיו דברי אמונה הרי בזה משריש הוא בליבו את תוקף האמונה הטהורה. ועל כן אמרו לפני מלכויות - חזרו ואמרו 'פסוקי' מלכויות כי יש בכוחם להביא את האמונה עד שתמליכוני עליכם. ומכלל דבריו נלמד, דברי הקב"ה 'אמרו לפני מלכויות' נאמרו לכל איש ואיש מישראל, גם אם אינו מרגיש את אור האמונה, ועדיין אינו עומד באותה מדרגה, אך אם 'יאמר מלכויות' תתחזק בקרבו האמונה הטהורה. וזהו דקדוק הלשון אמרו לפני, שלא נאמר 'האמינו בי ובמלכותי' וכי"ב, אלא אמרו דהיינו אמירה גרידא, שמשמעותו שרק 'אומר', אך יאמר ויחזור ויאמר סופו שיחדרו הדברים לעומק פנימיות נפשו עד שיתקיים בו 'שתמליכוני עליכם'.

מִן הַבֹּאֵר

מתנה טובה יש לנו בשנה זו, כשיום א' דר"ה חל בשב"ק, ומצטרף כח השבת להגן בעדנו להינצל מכל המקטרגים, וביותר הדברים אמורים לגבי כח התפילה ביום א' דראש השנה שחל בשבת בעלות המנחה ובזמן 'רעוא דרעוין', וכמו שמצינו להרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, כ"ז אלול תקע"ג) שמאריך בעניין תפילת חנה, ומוכיח שם שהיתה התפילה ב'מנחה' ולא בשחרית (עיי"ש), ומבאר טעם הדבר שבאמת התפללה רק במנחה בהאי לישנא קדישא, ויתכן שהיה אז ראש השנה בשבת, ובשבת במנחה מתעורר רצון העליון כידוע ליודעים, ובקשת בנים צריך התעוררות רצון העליון, דבני חיי ומזוני במזל תליא שהוא מזל העליון כידוע, עכ"ל. למען דעת, כל מי אשר צריך ישועה רבתי להיפקד בבנים, או בבריאות הגוף ואורך ימים, או שדחוק הוא ביותר בפרנסתו, אשר נזקק הוא לישועתו 'שידוד המזלות' - שהנה הגיע עת הכושר לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו, 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון' (שהוא בשב"ק במנחה), על כן נעמוד בתפילה מעומק הלב ביום א' דר"ה לעת ערב - עדי יתהפך ה'מזל' לטובה...

באר הפרשה - ראש השנה

וכל עצמותיו תאמרנה כי 'מלכותך מלכות כל עולמים' וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר.

וכן נתן לנו 'עצה טובה' וגילה לנו מהו הכח שעל ידו אכן נזכה לזכרנו לחיים, והיא 'אמרו לפני מלכויות' - החזיקו בעמוד האמונה, כי ממנה תוצאות חיים, וכמו שאמר הקרא מפורשות (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', וגדולה היא האמונה להמתיק את כל הדינים, ולהמשיך התעוררות רחמים רבים לטוב לנו כל הימים.

ג. הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים שופטים) מביא בשם רבינו אפרים על הפסוק (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ', כי 'תמים תהיה' בגימטריא 'תשרי' (910), ונרמז בזה 'שצריך לשוב ולתקן שיהיה תמים בחודש תשרי'. ולדרכנו יתבאר עוד, כי עבודת חודש תשרי - ירח האיתנים הוא להגיע למדרגת 'תמים תהיה', להשריש בעצמו את האמונה התמימה והשלמה.

ומאחר שהזכרנו פסוק זה של 'תמים תהיה' מצווה עלינו להביא דברות קדשו של הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע בביאור הכתוב, והגם שהם שייכים לכל השנה כולה, מכל מקום משמעות מיוחדת יש בדבריו בעמדנו ביום הדין. וכה הם דבריו בהאי לישראל קדישא, תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ, הכלל הוא, כי הבורא ב"ה דרכו להטיב ובפרט לישראל עם קרובו שנקראים בנים למקום, ובודאי האב ממלא חסרונם ורצון בנו קודם שיצטרך, ובודאי אדם אשר יש לו אמונה כזאת בהבורא בודאי 'ממלא לו חסרונו'. וזהו הרמז תמים 'תהיה עם ה'', כלומר כשאתה על זו הבחינה בחינת השלימות, שיש לך אמונה בבורא ב"ה שבודאי ימלא לך חסרונו אז תדע שבודאי עם ה' אלוֹקֶיךָ שבודאי ה' עמך, עכ"ל.

וכל המעיין בדבריו הקדושים שם אל ליבו כי הוא חוזר ושונוה וכופל שש פעמים תיבת 'ודאי', ולא בחינם הוא, אלא ללמד שכפי שתתחזק תוקף אמונתו עד שתהא 'ודאי' בלי שום ספק ונדנוד כלל כן 'ימלא לו חסרונו', וכפי שנרמז בלשון הפיוט 'הוודאי שמו כן תהילתו' - כפי הוודאות בבטחון כן יתרבה שפע הטוב בכל הענינים. ושמעתי עדות נאמנה מאברך הדר בניו יארק (בע"ת מאנסי יצ"ו) ביודעי ומכירי קאמינא, שלאחרונה פיטר אותו בעל הבית מעבודתו - ללא התראה וללא הודעה מוקדמת, הגם שהוא מוכשר והצליח מאד בעבודתו, שב האברך לביתו כשהוא שרוי בשלוות הנפש עצומה, לפליאת נור"ב כיצד אינו דואג וחרד, מה יהיה עם הפרנסה, כיצד נשלם משכנתא על הבית שאך לאחרונה קנינו, השיב האברך עם דברי ה'קדושת לוי' כי המה נר לרגליו - הקב"ה רוצה להטיב ורוצה למלא מחסורו קודם שנצטרך להם, ובתנאי שנהיה וודאיים בבטחון זה.

לא עברו יומיים, ופנה אליו איש אחר מבני היהודים שמעתי עליך לאמר שהנך בקי במקצוע פלוני (שהיה עובד עד היום) ועל אתר נפגש עמו ו'סגר' עמו שיבוא לעבוד אצלו תמורת שכר גבוה יותר מקודמו. וראה בחוש כי מן השמים נתנו לו חלף אמונתו, כי כעבור יום אחד בלבד, הבעה"ב הראשון תפס עצמו כי טעה טעות חמורה בשילוח אברך זה, ושב אליו לפייסו ולהשיבו על כנו, ענה לו האברך שהוא כבר נתפס ע"י אחר, אך ה'בוס' הראשון לא הסכים 'לוותר עליו, על כן סיכם עמו שיבוא לעבוד בתור 'מלווה' אפיס (משרד) כזה, עבודה זו שמשכורתה גדולה ממה שהיה מקבל עד היום והרוויח ע"י אמונתו ובטחונו הוודאי יותר מהנקצב לו עד השתא (ומן השמים ניסו אותו לכמה שעות שלא תהא לו וודאות בענין הפרנסה, כי אז יעבוד על הוודאות בענין האמונה והבטחון).

וכאמור, עניין זה צריך לעמוד כנגד עינינו, לעת אשר הבורא ית"ש יעמיד במשפט כל יצורי עולם, שכל שיאמין בודאי ש'הבורא ב"ה דרכו להטיב ובפרט לישראל עם קרובו שנקראים בנים למקום, ובודאי האב ממלא חסרונו ורצון בנו קודם שיצטרך' כך יזכה שאבינו שבשמים ירחם עליו כרחם אב על בנים וימלא לו כל מחסורו בשנה טובה ומתוקה בכל הענינים.

ד. וכך אומרים בשם הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע בפסוק (תהלים יז ב) 'מלפניך משפטי יצא', שהקב"ה אומר לאדם, שמע בני, מלפניך - אתה תכריע ותטה כיצד יהא משפטי עמך, אך בתנאי ש'עייניך תחזינה מישרים', שתביט בכל דבר בעין האמונה.

הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע (ליקוטי הרמ"ל השלם אות ה) אמר להמליץ על הפסוק (תהלים לג כב) 'יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך', רבש"ע, אנא, תן לנו שנה טובה ומתוקה, אף שאינך רואה בנו שום מעלה, כי 'כאשר יחלנו לך',

בזאת אני בוטח - בטחון בה' שיצדיקנו במשפט

כתב ה'טור' (סי' תקפ"א) וז"ל, רוחצין ומסתפרין בערב ראש השנה וכו', מנהגו של עולם, אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו, אבל ישראל אינו כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמים בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס, לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בר"ה. הוסיף ע"ז ה'ט"ז' (סק"ה) 'מכבסין ומסתפרין בער"ה, הטעם בטור להראות שאנו בטוחים בו יתברך שיוציא לצדק משפטינו'. והיינו, שהבטחון עצמו גורם שנוכח בדין.

וזהו שאנו אומרים בסליחות לערב יום הקדוש, 'בידי אין מעש ועל זאת ליבי יפחד, אבל עתה בזכרי

מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד, כי באלו הימים צריכים ביותר לבטוח על אחד יחיד ומיוחד, אלוקינו שבשמים, הוא המנוס ומפלט לנו, כדאמרי אינשי שהאות דל"ת שבתיתבת אחד (בשמע ישראל) היא ד' רבתי, לומר כי מקום יש לכל בר ישראל להיכנס ב'דלתות' האמונה השלימה באחדות ה', וכל הרוצה לחסות תחת כנפי השכינה יבוא ויכנס.

ובענין הזה כתב אחד מרבותינו הראשונים ה"ה הר"מ מנרבונא (הו"ד ב'ספר המאורות' על מס' ר"ה, אחר גמר דבריו על המסכתא) בביאור מנהג אכילת ה'סימנים' בליל ר"ה, וז"ל, גרסינן בתוריות (יב.) 'אמר אביי, השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל איניש למיחוי בריש שתא קרא ורוביא כרתי 'סילקא ותמרי', סימן קרבס"ת, ע"כ. ונהגו עלמא למנקט כל חד וחד, ואומרין

גם אנו מקווים ומייחלים אליך בכל לב על אף שאין אנו רואים אותך, כי לא יראני האדם וחי ובכ"ז אמונתנו איתנה בך, כך אתה תיטיב עמנו.

ה. סיפר הגרא"מ שך זצ"ל שבימים האחרונים לחיי הגרי"ז מבריסק (שנלב"ע ערב יו"כ), כאשר היה חולה מוטל במיטתו, הזכיר לפניו שצריך לבטוח בה' כי יוציא לאור צדקנו, אמר לו הגרי"ז וכי לזה בטחון ייקרא - והרי איננו מפחד כלל. ומתי בשם 'בטחון' יקרא, כאשר מתיירא האדם ואעפ"כ מתחזק לבטוח בה'. ואכן זה כלל גדול נקוט בידך, אי אפשר ליראה בלא בטחון, ואי אפשר לבטחון בלא יראה, שכן יראה לבדה יכולה להביא על האדם מרה שחורה רח"ל, ולעומת זאת בטחון בלא שתקדם לו היראה אינו בטחון כלל, ואף יכול להביא לידי פריקת עול ח"ו. אלא זאת תורת העבודה כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (ר"ה פ"ד ד"ה העובר) שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו. וכפי שאומרים בנוסח הסליחות 'אתכסה מחמתך בצילך'.

וכדברי ה'פרישה' (או"ח סו"ס תקפא) שהביא, יש מקשים על מה שכתב ה'טור' ללבוש בגדים לבנים בראש השנה, לפי שישראל יודעים שהקב"ה יעשה להם נס ויצאו זכאי בדין, דאם כן יש ללבוש בגדים מרוקמים וצבעי ארגמן, 'יש לומר, שאם כן אין הוכחה שבטוח בהשי"ת, כי שמא אינו מפחד כלל מיום הדין, ואינו חש [ומרגיש כלל שיש דין ומשפט בעולם], אבל עכשיו שלובש לבנים זיכרון ליום המיתה מראה שזוכר ביום הדין, אלמלא שבטוח בהשי"ת'. והוא כעין מה שהבאנו לעיל, שמצד אחד זוחלים ורועדים מאימת המשפט מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ, אך לאידך גיסא יבטח במלך חפץ בחיים שיכתוב אותו בספר חיים טובים.

ו. יש שביארו בנוסח הסליחות 'חסות בצילך הנה באנו', דהנה בגמ' (ב"מ פה:) מסופר על רבינו הקדוש שסבל יסורים נוראים למשך י"ג שנים, ואיתא שם שהיסורים באו לו מפני מעשה שהיה, ואף הלכו ממנו על ידי מעשה, ומעשה שהיה כך היה, יום אחד עבר לצדו של רבינו הקדוש עגל שהוליקוהו לבית השחיטה, העגל שפחד מהשוחט רץ ותפס מחסה תחת גלימתו של רבי, שילחו רבינו הקדוש ואמר לו, זיל, לכך נוצרת, ועל כך גזרו עליו משמיא לסבול מכאובים רבים למשך תליסר שנים. ולכאורה צריך ביאור וכי עד אז לא שחטו עגלים, או שמא תאמר לאידך גיסא שלאחר מעשה זה נאסר עלינו לשחוט עגלים, לא ולא, אלא ביאורו, דוודאי שחטו ועדיין שוחטים עגלים, כי לכך הם נוצרו, ומ"מ כשבריה אחת מבריותיו של מקום באה לתפוס מחסה תחת כנפיו של אדם - אף שלא בצדק, אין לו לשלחה מעל פניו. וכן ייאמר לדידן, בימים אלו אנו מתחננים לא-ל רחום וחנון, ואומרים לו, אף שעוונותינו ענו בנו, מכל מקום 'חסות בצילך הנה באנו', והיאך תוכל לשלחנו מעמך, לימדתנו בתורתך שאסור לאדם לשלוח את הבא לחסות תחת כנפיו מפחד השוחט, ואם כן חוס ורחם עלינו והשפיע עלינו שנה מאירה ומצליחה, ללא כל פגע חלילה.

ז. ועל זה רמזו את אמרינו בתחילת הסליחות 'כדלים וכרשים דפקנו דלתיך' כי הכוונה על האות דל"ת, שאנו רוצים לזכות ולהיכנס בה, בצילא דמהימנותא שלימתא.

באר הפרשה - ראש השנה

כתב הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל (הגהות חכמת שלמה או"ח תקפג א) על עניין אכילת ה'סימנים' בליל ר"ה, שאין הכוונה לאכול מאכלים הללו דרך תפילה 'דאין מקום לתפילה בשעת אכילה', אלא עיקר טעם אכילתם הוא כדי לגלות ולהראות שהוא מאמין בהשי"ת שיפסוק עליו שנה טובה, 'ובפרט לפי מה שכתבתי בדרושים לפרשת תבא שנת תרי"ב, דבראש השנה יהיה משמח ואומר כל מה שעושה הוא יתברך הוא לטובה, ובוה יהיה נהפך באמת לטובה', ולכך מהאי טעמא נראה, שיהיה אדם רגיל לומר בר"ה אחרי תפילת שחרית, כל מה דעביד רחמנא למי עביד וגם זו לטובה, ולכן מהאי טעמא תיקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן, כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך יהיה נהפך על ידי אמירה זו לטובה, אמן כן יהי רצון, עכ"ל.

שתמליכוני עליכם - קבלת עומ"ש לכל השנה, וכוחם של קבלות טובות

איתא בגמ' (ר"ה מז.), 'אמר הקב"ה, אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', כלומר שאבינו שבשמים רוצה לחוציא לצדק דיננו, ולהשפיע עלינו שנה טובה ומעוטרת בברכות והשפעות לרוב, על כן מבקש מעמנו אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", ואז אוכל להשפיע עליכם ברצוני הטוב. וכך איתא במדרש (ויק"ר כט ו) לדרוש את לשון הכתוב (תהלים פא ד) 'תקעו

אקרא יהי רצון מלפניך ה' או"א שיקראו לפניך זכויותינו, ושיקרע רוע גזר דיננו. רוביא, ירבו זכויותינו. כרתי, יכרתו שונאינו. סילקא, יסתלקו עוננו. תמרי, יתמו שונאינו, יתמו עוננו. ומוזה יוכל כל משכיל לדעת, כי רבותינו עליהם השלום רמזו על זה שלא יסמוך אדם על הנחשים וסימנים (ומוזה יבוא לחשוש ולפחד מהם), רק שישים בטחונו בצור אדון הכל אשר בידו להפוך את הקללה לברכה", שהרי בזה תראה שכל אלו הפירות שהם קרכס"ת שמותיהם משונים ונוטים יותר לרוע מטוב, וכיונו על זה שיתפלל האדם שרוע השמות יהפוך אותם הצור יתעלה על כלוי העונות והאויבים, שהרי לשון קריעה לשון קשה הוא, ונבקש מאתו שיקרע רוע גזר דיננו, וכן לשון רוביא מורה על לשון ריב ומדון, ואנו מהפכין אותו בתפלתנו לריבוי הזכויות, וכן כרתי שיכרתו שונאינו, וסילקא שיסתלקו אויבינו ועונינו, ותמרי שיתמו אויבינו ויתמו חטאינו, על כן ראוי לכל אדם לאמת בלבו שאין עוד מלבדו, ומאתו ישאל העזר והטוב, ולא ילך אחר נחשים, כי הרעים יהפכם על אויביו לרעה ויהפכם אליו לטובה. עכ"ל. ולמדנו כאן פרק נכבד בהלכות אמונה כי לעולם לא ישבר לבו בקרבו גם אם נדמה לו כי קושי וייסורים שוחרים לפתחו, שהרי את הכל הקב"ה עושה ובידו להפך את הכל. ומלבד זאת למדנו פרק נכבד בהלכות תפילה שע"י התפלה אפשר להפוך את הכל לטובה ולברכה.

ח. וכך כתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע וז"ל, רבינו הקדוש [הר"נ] מלעכאוויטש זי"ע בכל ראש השנה היה מרגלא זאת בפיו הקדוש 'חדות ה' הוא, ר"ל שמחה וגודל נחת רוח לפני השי"ת הוא מה שאתם חושבים ומאמינים בחסד השי"ת אשר הוא מעוזנו, וזהו 'היא מעוזכם', עכ"ל.

ט. ידועים דברי השל"ה הקדוש (עיקר דבריו הובאו במשנ"ב שם סק"ב) דהעיקר הוא להתעורר באותה שעה לתשובה, דמנא ליה שעל ידי אכילת 'כרתי' יכרתו שונאיו, והלא כמו כן יתכן חלילה איפכא, שיכרתו זכויותיו ח"ו, ופשיטא שאין עצם האכילה גורמת להכרית השונאים אלא התפילה והבקשה עם התשובה פועלות לעורר רחמים בשמים ממעל. י. סיפר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע על אחד הצדיקים, שבשנה אחת בליל ראש השנה בבואו לקדש על הכוס נשפך היין, וכשחתך את פרוסת המוציא נפלה החלה מידו, וכן הדגים נשרפו ולא היו ראויים לאכילה. משהבחינה הרבנית במקרים אלו התחילה לחשוש אולי יש בכך סימן לא טוב מן השמים, ובפרט בר"ה שמרבים בסימנים טובים, והתעצבה על לבה מה זאת עשה אלוקים לנו. אך הצדיק השיב בניחותא, שאין כלל ממה לחשוש, כי כל הטעם שעושים את הסימנים בעת האכילה מדברים טובים ומתוקים היינו מפני שזה גורם לטבע האדם להיות רגוע ושמח, נמצא שעיקר הסימן טוב הוא בפנימיותו של האדם שהוא שליו ושמח ובטוח בישועת ה', וא"כ הגם שאירעו לנו כמה סימנים לא טובים, מיהו אם נישאר שלווים ובטוחים בחסדי ה' אזי בוודאי נזכה לשנה טובה, כי פנימיות הלב הוא הסימן הטוב ביותר לרחמים וחסדים (ואדרבה, דייקא שלווה הנפש הבאה אחרי מהפכות כאלו תחשב שלווה הנפש באמת).

יא. הרה"ק מדז'וריק זי"ע היה אומר שההפרש בין אדון למלך, כי האדון עושה ככל העולה ברצונו ואילו המלך צריך להימלך בשריו ויועציו ואינו מוציא גזירה או פסק דין ככל העולה על רוחו לבד. ואכן בטרם פרוץ ה'מלחמה' (מלח"ע השניה) אמר הרה"ק שעתה נעשה הקב"ה כ'אדון' וכביכול אינו נמלך בצדיקיו ונגזרה הגזירה....

בחודש שופר' בזה"ל, בחודש זה תחדשו מעשיכם (כלומר, 'חודש' מלשון חידוש) בשופר בחודש הזה שפרו מעשיכם (כלומר, 'שופר' מלשון שיפור), אמר להן הקב"ה לישראל, אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם בשופר הזה, מה שופר מכנים בזה ומוציא בזה, כך אני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, והופך לכם מדת הדין למדת רחמים. עכ"ל.^י

עוד איתא במדרש (שם יב) שבכל מוספי המועדות נאמר 'והקרבתם' ואילו במוסף דראש השנה נאמר (במדבר כט ב) 'ועשיתם עולה' - אמר להן הקב"ה לישראל, בני מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני, כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה, והכוונה היא שבר"ה צריך לעשות עצמו ל'קרבן עולה', וכמו שכתב המשנ"ב (תקפ"א סק"ה) ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאלו

מין הבאר

כך אמר הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (מג"א ריש פר' ויקרא) שכאשר נתמנתה אסתר למלכה עשו לכבודה משתה גדול והנחה למדינות עשה (אסתר ב יח). כיו"ב, ביום ראש השנה - שאנו מוסיפים כוח בפמליא של המלך עושים הנחות והטבות לבני המדינה, דהא מלכותא דרקייעא הוה כעין מלכותא דארעא, ולכן נקרא ראש השנה בשם יום הזיכרון, כי ביום זה יעלה זכרוננו לפני השי"ת לזכות לישועות גדולות ונפלאות, כאמרם (ר"ה יא). 'בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים', כן יש ביד כל אדם לצאת 'ממצרי'.

הוסיף על דבריו חתנו הרה"ק ממאכניווקא זי"ע שלכן ביקש מאתנו כביכול על ימים אלו - אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם - כלומר, שאיהפך לבחינת מלך, ואהיה מוכרח להימלך בצדיקים ולשמוע את דעתם (בתפילתם) של כל בני ישראל המתחננים אלי לתת להם שנה טובה ומתוקה שנת גאולה וישועה בכל עניניהם... לטוב להם כל הימים (מפי המשב"ק הרה"ח הנודע ר' שרגא בעלז, ושיבך הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע פירוש זה עד מאד).

על דרך זה יש שביארו בטעם הדבר שלמדו חז"ל 'מאה תקיעות' מאותם מאה יבבות של אם סיסרא (וכנזכר לעיל), שבאו חז"ל לרמז לנו עד כמה הקב"ה מצפה לבני אהוביו שישבו אליו, כי כשם שאמו של סיסרא לא יכלה לשאת את איחורו, ובמר ליבה בכתה והורידה דמעה אחר דמעה 'מדוע בושש לבוא', כך כביכול אמא עילאה - השכינה הקדושה מבכה על בניה שישבו ויתקרבו באמת ובתמים - 'שתמליכוני עליכם', וכלשון הפסוק 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברו בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו'... וכדאיתא בתנא דבי אליהו (רבא, פל"א) מעיד אני עלי שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל יותר ממה שמצפה האב לבנו שיעשו תשובה.

יב. מאמר נפלא אמר הגאון בעל 'פניני החסידות' שליט"א לבאר במנהג ישראל קדושים לצעוק 'המלך' בתפילת שחרית, על פי המעשה הנודע על הרב מפוניבז' זצ"ל, שאחרי המלחמה הנוראה דאג לגורל הרבה מילדי ישראל אשר הוריהם הפקידו אותם בימי המלחמה בידי נכרים וערלים להציל חייהם, וההורים עצמם נהרגו עקד"ה, סעו המה למנוחות עזבו אותם לאנחות... והיה חשש גדול שיטמעו בין הגויים ויאבדו מבית ישראל חלילה, על כן שינס מתניו להוציא יקר מזולל והסתובב בבתי פליטים ובבתי טומאה לחפש אחר ילדים יהודיים ולהוציאם משם ולהשיבם לכור מחצבתם. ואירע מעשה כאשר הגיע לאיזה 'בית פליטים' שאמר לו המנהל הנכרי שאין כאן שום ילדים מזרע ישראל, ביקש ממנו 'הרב' לכנס את כל הילדים למקום אחד כי ברצונו לשאת דברים קצרים בפניהם, ולאחר שכולם נקבצו פתח הרב והרים קולו בזעקה בקריאת שמע ישראל, מיד נזכרו הילדים היהודיים כיצד אימם היתה קוראת עימם ק"ש, והחלו לצעוק אחריו שמע ישראל... ובזה התברר לעין כל כי המה מזרע ישראל, והוציאם משם לגאולת עולם מידי הגויים.

ועל דרך זה ייאמר, הנה מבואר בזה"ק ובספרי הקודש כי בכל שנה ושנה ביום הדין מתעורר קטרוג מחדש על עצם בריאת העולם, שהללו טוענים שאין צורך בעולם כלל כי אינם עושים רצונו של מקום ב"ה, ו'מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו' (תהילים ח ה), ועלינו מוטל החובה להשתיק כל המקטרגים על ידי קבלת עול מלכות שמים וריבוי מצוות ומעשים טובים ותשובה על העבר, ולזאת הנהיגו שה'בעל תפילה' יגש להמליץ טוב ולהוכיח לבורא ית"ש כי אנו יהודים... רצוננו לעשות רצונך... על כן זועק המלך' וכל העם מחרים וזועקים אחריו המלך... להמלך... לידע ולהוכיח כי אנו מקבלים על עצמנו את מלכותו, וממילא 'הס קטיגור' ונזכה לשנה טובה ומבורכת. כלל הדברים בקצרה, ככל שנזעק המלך ונוכיח שאנו יהודים - כן יקבץ ה' אותנו מתוך כל הגוים, ויוציאנו לרווחה.

שמים, ואף שהאדם רואה שבמה פעמים קבל עליו עול מלכות שמים ולא נעשה מזה כלום - אף על פי כן לא יהא שפל בעיני עצמו רק עליו להתחזק ולהתחיל מחדש, וזהו כחם של ישראל'.

ומסיים בזה"ל, וכן הוא בר"ה, בזכות זו הקבלה שאדם מקבל על עצמו להיות טוב מבאן ולהבא, ואינו משגיח על זה שכבר קיבל בשנה העברה ולא נעשה מזה כלום, רק מאמין שמעתה יהיה טוב בזכות זה וזכין בדיון, אך צריכין לראות שתהיה הקבלה באמת ובלב שלם. עכ"ל.

ואכן מבואר בספה"ק כי זה 'תקפו של יום' להמליך את הקב"ה על עצמו - לקבל עליו עול מלכות שמים^{יד}, וכן להשתוקק על גילוי כבוד מלכותו ית' בכל העולם, שעל כן הרבה מתפילותינו ביום הזה נסובים על מלכות שמים דוגמת מה שאנו זועקים בסיום 'נשמת' המלך... המלך... גם במשך התפילה - מלוך על כל העולם כולו^{טו}... ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, המלך הקדוש.

כי זה היום תחילת מעשיך, וכפי שמדייק הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"ב דרוש ה) שלא

מקריב את עצמו, ועל ידי זה 'מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני, כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה'.

ובה כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (פר' ראה) לבאר בהא דאיתא בגמ' (ר"ה טז:) 'שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים', שפותחים בפני האדם שלשה ספרים אלו, ובידו הברירה והבחירה היכן לכתוב את עצמו, שכפי שגומר בדעתו כיצד יתנהג לשנה הבאה כן נכתב מלמעלה, אם מקבל על עצמו להיות מה' צדיקים הגמורים אזי אכן נכתב הוא שם לאלתר לחיים ולשלום^{יז}, וכן על זה הדרך לגבי שאר הספרים.

נפלאות מצינו להרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שופטים תרע"א), על מה שנאמר (לעיל כ ב-ג) 'והיה בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה', ופירש רש"י 'שמע ישראל - אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם', ומבאר מהו ענין קריאת שמע, 'דק"ש היא קבלת עול מלכות

יג. הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע (תורת אבות ר"ה נ) היה אומר בפסוק (ירמיה לא יט) 'כי מדי דברו בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'', שהאדם משיח לבו 'מדי דברי בו' ומתלונן בתרעומת על עצמו, וכי זה נקרא 'זכור' שהנני זוכר את ה' העומד עלי וציווני לקיים תורה ומצוות, לא, אלא מהיום והלאה 'אזכרנו עוד' אוסיף לזכרו ביתר שאת ויתר עוז. ובה יזכה לסיפא דקרא 'המו מעי לו', שיתעוררו עליו רחמי שמים, וישיב לו הקב"ה באותה מדה, 'רחם' וכי לרחמים אלו רחמים ייקרא, מהיום 'ארחמנו נאם ה'', הקב"ה אומר שירחם עליו עוד ועוד, ויזכה לשנה טובה.

יד. והזמן גרמא ל'תשועת הנפש' מיד 'שונא' הוא היצר הרע, וכך כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, איתא (ר"ה יא) בר"ה יצא יוסף מבית האסורים, וצ"ב, למאי נפק"מ, הרי מאי דהוה הוה, ויש לומר, דהנקודה הישראלית נקראת יוסף, והיא יוצאת מבית האסורים שלה בר"ה, כלומר, שאפילו אותם האנשים שהם ביד לבם והם אסורים שלא יכולים לצאת לחופש - מיצדם ותשוקות לבם וכו', יוצאים בר"ה לחופש, כי על כן החודש הזה נקרא 'תשרי' מלשון 'שרי ואסר' (קשר והתיר הקשרים), שהחודש הזה מתיר אסורים.

טו. הנה כתב ה'לבוש' (או"ח תקפ"ב ס"ח) שאין לומר בנוסח התפילה בראש השנה 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך' שהרי זה כפל הלשון, רק יאמרו 'מלוך על העולם כולו', אמנם ה'ט"ז (שם סק"ח) מיישב, לפי מה דקיי"ל בכל התורה ש'רובו ככולו', מעתה, אם נאמר רק 'מלוך על העולם כולו בכבודך' היה אפשר לפרש שהכוונה היא על רוב העולם בלבד שאף זה נכלל ב'כולו', לכן אנו מאריכים בלשונונו לומר שימלוך הקב"ה על כל העולם כולו, ולא רק על רובו. ואפשר לבאר עוד בכפל הלשון, שיש מי שממליך את הקב"ה על כל העולם - על ז' רקיעים ועל ארבע רוחות העולם, על השמים ממעל ועל הארץ מתחת, בים וביבשה, על כל אלף אלפים הנבראים שבכל קצוות תבל, אבל למרבה הצער שוכח מלהמליך את ה' על אדם אחד ויחיד מבין כל ברואי העולם - והיינו עליו בעצמו. ולכן אומרים מלוך על כל העולם - ומלבד זאת מוסיפין לומר כולו - שממליכים את ה' גם עלינו בעצמינו, על כל תכונותינו, מידותינו, רצונותינו, יצרנו ותאוותינו, מכף רגל ועד ראש.

ובכלל ה'תמליכנו עליכם' הוא חיזוק האמונה בהשגחה פרטית בכל העובר עליו, כי הנה מצוי ושכיח ביותר 'תקלות' הרבה ביום הזה, כגון, שליכו סגור ואינו מצליח להתפלל כראוי, או שברצונו היה להתפלל במקום פלוני ומשום מה נאנס והוצרך להתפלל במקום אחר, או שהגבאי קבע את מקומו שלא כפי רצונו, הניח מקומו ליד העירקאנדיש"ן (מזגן) וקר לו או להיפך שנקבע מקומו הרחק מהעירקאנדיש"ן, ועוד הרבה 'תקלות' בענייני אכילה שתיה ולינה, ובאמת הכל הוא מעצת השטן הוא היצר הרע, הבא להפיל את רוחו של האדם ע"י דברים של מה בכך, ולהביאו לידי כעס ועגמת נפש ולידי ריב ומחלוקת, וצריך 'להמליך' את הקב"ה על עצמו – לדעת כי כך הוא רצון ההשגחה העליונה, ואין לשום אדם שיכול לקחת את מקומו ולהפריע לו, אלא הכל נגזר מן השמים.

הנה בהרבה קהילות מבני ישראל נהגו שהחזן המתחיל (בסוף תפילת 'נשמת') ב'המלך', אומר תיבת המלך במקומו, ורק לאחר מ"כ ניגש לעמוד התפילה, וביארו בזה, כי רבים האומרים – איי, איי, אילו הייתי במקומו של פלוני, במצבו של פלוני, אילו הייתה פרנסתי כפרנסתו של פלוני, אביו ואמו של פלוני, בביהכנ"ס פלוני ובקהילה פלונית, וכו' וכו' ממחשבות בני אדם – אז הייתי קרוב אל ה' ועובד אותו, אכן, אומרים לאדם – על מקומך... שם תמליך את ה', לא בכל אלה חפץ ה' ממך, רק שתעבוד אותו באותו מקום ומצב שהוא העמידך, וזוהי קבלת עול מלכות שמים שלימה. ידוע דבר המעשה שהגאון רבי יהודה פתייה זצ"ל ישב פעם בליל ר"ה בסעודת היום כשהוא מיסב בחבורת אורחים כולו אומר כבוד והדר, לבוש בבגדי לבן, ועל השולחן מנורה גדולה מאירה בנרות גדולות, והנה אחד המסובים דחף בטעות את השולחן נפלה המנורה וכבו הנרות... וחשיכה השתררה בחדר... רבי יהודה עצר בעצמו שלא לכעוס, מכיוון שחשך כל פני הבית לכן כשיצאה הרבנית ומגש דגים בידה נפל המגש והכל נשפך לארץ... ויקם רבי יהודה לראות ולהבין מה אירע עם הדגים אך אז... שוד ושבר... הרב החליק מציר הדגים ונפל על הארץ ובגד הלבן נתלכלך וניטף... ובכל זה שלט ר"י בעצמו לא כעס ולא רגז מאומה... בגמר השנה העיד ר"י על עצמו כי מעולם לא הייתה לו שנה טובה ומתוקה כשנה זו, בהארת פנים ממעל, בכל אשר שלח ידו הצליח ה' דרכו, אף היה לו חידושים גדולים וגילויים נפלאים בתורה...

מכאן יבין כל איש לפי מצבו באשר הוא כי העיקר בלילה (וביום) הקדוש הזה – לקבל את הכל באהבה ושמחה, מתוך שלווה הנפש כי הכל לטובה ולברכה, ואז אכן, כל אשר יארע לו לא יהא לו אלא עוד 'סימנא טבא' לטובה, ברכה והצלחה.

איתא בגמ' (ר"ה טז.) 'אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה', ואפשר לבאר סמיכות 'זכרונות' ל'מלכויות', כי הנה איתא שם עוד בגמ' 'אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני'. והתמיהה ידועה מדוע נבחר ה'קרן' להזכיר עקידתו של יצחק יותר משאר אברי האיל (שהרי באותה מידה היה יכול הקב"ה לומר ליטול בר"ה 'רגל' של איל ולנענע בה...), אלא ביארו צדיקים, שהלא נאמר בעקידה (בראשית כב יג) 'וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו', וזאת רצו לרמוז בתקיעה ב'קרן' האיל – שיעיקר החשיבות הוא בדבר הבא בעמל ויגיעה בעת שהוא סבוך בסבך אחר סבך, ואין הולך הכל למישורין. ועפ"ז יתבאר שכאשר האדם 'ממליך' את הקב"ה עליו, ויודע שכל 'סבך' שאחוז בו לא נעשה מאליו אלא זהו רצונו של הקב"ה כדי שימליכנו משם דייקא, הרי באותה שעה עולה זכרונו לטובה ונזכר לו עקידת יצחק, ודייקא סבך זה הוא המעורר את ה'רחמים' בעת תקיעת שופר. ומזה ילמד האדם לנפשו שבראותו שהוא סבוך כל כולו, ועבודתו באה לו בקושי רב, שאם יקבל על עצמו את רצון הבורא באהבה ובהכנעה אזי נחמד הוא מאד למעלה, ומעורר רחמים רבים על עצמו ועל כל העם.

וכך למדנו גם מעצם דרך התקיעה בשופר, שצריך לתקוע בצד ה'קצר' דייקא (ואם תקע בצד ה'רחב' לא יצא ידי חובתו), ונתנו הפוסקים רמז לדבר בלשון הכתוב (תהילים קיח ה) 'מן המצר קראתי י-ה', ללמדנו כי עיקר התעוררות הרחמים הוא, כשהאדם נמצא ב'מצר' ולא נסוג אחור אלא הוא 'תוקע בשופר' לעשות רצון אבינו שבשמים, אז יזכה לסיפא דקרא 'ענני במרחב י-ה'.

בדרך זה פירשו במה שנאמר (דברים לא יב) 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף', והביא רש"י מדברי הגמ' (חגיגה ג.) 'והטף למה באו – לתת שכר למביאייהם', כי מדרך התינוקות להרעיש ולבלבל את כל העם הנמצאים, ומפריעים להם מלשמוע היטב, אם כן 'הטף למה באו', מדוע נצטוונו להביאם, וכי לא מוטב היה שישארו בבית ויוכלו כל העם לשמוע מבלי מפריעים את כל דברי התורה האמורים ב'הקהל'. אלא ליתן שכר למביאייהם כי עיקר השכר הוא על היגיעה והעמל, וע"כ ציווה הקב"ה להביאם בכדי שאכן יתקשו השומעים, ולפום צערא אגרא.

נאמר 'היום היה הרת עולם', אלא 'היום הרת עולם' הגלגל ונחדש שם המלוכה, כי כמעשהו בששת ימי שביים זה עצמו הוא הרת עולם, וביום זה נבראים מחדש השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר בה. ועל כן בכל שנה מתחדשת מלכותו יתברך, וכמו שרמזו בספרים על יום זה בפסוק (שמואל א' יא יד) 'לכו נא

הגלגל ונחדש שם המלוכה, כי כמעשהו בששת ימי שביים זה עצמו הוא הרת עולם, וביום זה נבראים מחדש השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר בה. ועל כן בכל שנה מתחדשת מלכותו יתברך, וכמו שרמזו בספרים על יום זה בפסוק (שמואל א' יא יד) 'לכו נא

ומכאן חיזוק גדול למי שאינו מצליח לכוון בתפילתו בימים נוראים וקדושים אלו, ומרגיש שלבבו אטום וסתום, אל יפול רוחו בקרבו, אלא ידע כי עבודה זו של התאמצותו להתפלל יקרה היא בעיני ה', ופועלת גדולות ונצורות. וכאשר מסופר על הרה"ק רבי שלום שכנא מפרהאבישט זי"ע, שבאחת השנים כשהתפלל בבית מדרשו של זקנו הרה"ק ה'מאור עיניים' מטשערנאביל זי"ע תפילת המנחה בערב ראש השנה [כידוע שהמקובלים (עי' בן איש חי פר' נצבים, דיני ר"ה אות ב) הפליגו, שביותר צריך לכוון בתפילה זו האחרונה שבשנה, ועל ידה אפשר להעלות כל שאר התפילות שלא נאמרו כהוגן] היה לו 'קטנות ובלבול המוחין' ולא היה יכול לכוון כלל בתפילתו, אך הוא לא אמר נואש ובכל כוחותיו התאמץ למעלה מהטבע והתפלל ב'פירוש המילות' כפשטן, לאחר התפילה ניגש אליו ה'מאור עיניים' ושאל אותו איזה כוונות כיוון היום בתפילת המנחה, כי אלפי אלפים נשמות היה להם תיקון על ידי תפילה זו. והיינו דאמרן, ש'עבודה' הבאה לאדם שלא בנקל והוא מתייגע ומתאמץ בכל כוחו, חשובה לפני כסא הכבוד עשרת מונים מבשעה שהכל הולך למישרין.

וכבר ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בנוסח התפילה (בפיוט 'לא-ל עורך דין') 'לצופה נסתרות ביום דין', שהנה רבים מכינים עצמם בהכנה דרבה לקראת ר"ה, אך בהגיע יום הדין פעמים שלא ירגישו כל התלהבות והתעוררות בעת התפילה, ולא עוד אלא שהנה הוא רואה את רעהו שלא הכין עצמו כלל מבעוד מועד, ולמעשה בעצם יום ר"ה הינו מתפלל בהתלהבות וכל עצמותיו תאמרנה חיות והתעוררות, לא יפול רוחו בקרבו אלא יתחזק באמונתו שהקב"ה 'צופה נסתרות' ולפניו גלויים כל סתרי לב, והוא לבדו יודע את מכאוביו ויסוריו, והוא לבדו יודע כמה 'הכנה דרבה' עשה מבעוד מועד.

ידוע דבר המעשה באחד מחסידי הרה"ק ה'צמח צדק' שהיה מכין עצמו במשך כמה שעות לתפילתו, ובא והתלונן לפני רבו כי בבואו להתפלל אין לו כל התעוררות הלב... אמר לו רבו, מה איכפת לך מתי אתה מתפלל הרי כבר התפללת לפני התפילה...

פשיטא שצריך להתפלל ש'אל תביאנו לא ידי ניסיון ולא לידי...', וכמסופר על איש עני ואביון אשר נכנס ביום שישי אל ה'קצב' וביקש ממנו שיואיל בטובו לתת לו קצת בשר לכבוד שב"ק בחינם, למען יזכו הוא ובניו ביתו לענג את השבת, ריחם עליו ונתן לו מעט מראש הבהמה ומעט מהלב, כי הם חתיכות אשר אינם ראויים כ"כ לאכילה ואין הבריות קופצים עליהם, וכך נשנה הדבר מידי שבוע, אלא שבאחת השבועות בבואו אל הקצב הודיעו הקצב, כי תם הבשר, פרץ האיש בבכי מר, ואמר בשברון ליבו, מה בקשתי כבר, א ביסעלע קאפ און א ביסעלע הארץ... (מעט ראש ומעט לב), כך על דרך זה אנו מבקשים, רבש"ע תן לנו א ביסעלע קאפ און א ביסעלע הארץ, האר עיננו ופתח ליבנו בקדושת היום. גם מן הראוי לומר את התפילה שתיקן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע 'קודם התפילה' בה אנו מבקשים והכן לבבנו... אך אם כבר בא לידי ניסיון אל יתעצב ח"ו. וידע כי תפילה הבאה מתוך יגיעה חשובה היא ביותר בשמים ממעל.

ביותר הדברים אמורים 'לבית יעקב אלו הנשים' הזוכות להיות מטופלים בקטנים הצריכים לאמם, והן הן מגדלות את המשכו וקיומו של כלל בני ישראל, ומחמת זה אינן יכולות להלך לביהכנ"ס לשפוך נפשם בתפילה יחד עם רבבות אלפי בני ישראל, שחלילה להם לבוא לידי עצבות במחשבה שלא זכו להתפלל.

וישימו אל לב מה שהעיד הגאון רבי לייבל לאפייאן זצ"ל בשם אביו הגאון רבי אליהו לאפייאן זצ"ל, אבי היה אומר יש לי בקבלה, שהנשים הנמצאות בבית בימים נוראים ומטפלות בילדים, אינן זקוקות לכל התפילות וכל המצב שיש בבית הכנסת בכדי שיעלו תפילותיהן למעלה, כי יש צינור מיוחד להעלות תפילתם עד לכסא הכבוד, ובכמה תיבות שיש להם אפשרות לומר ולהתפלל הן מתקרבות לכסא הכבוד ככל הקהל הקדוש העומד שעות ארוכות, מכתיר את המלך, מבקש ומתחנן מאת המלך הקדוש היושב על כסא רם ונשא.

שבר"ה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך
הבורא ב"ה, עכ"ל.

ובן כתב ה'פלא יועץ' (ערך ר"ה) 'ולו בכח יגבר איש
בראש השנה להיות לבו מלא יראה ורתת וזיע
מפחד השם ומהדר גאונו וכו', ימצא עזר כנגדו ומצא
כדי גאולתו וחיתתו נפשו לכל השנה כולה'.

ובכלל ה'תמליכוני עליכם' הוא שצריך לקבל על עצמו
קבלות טובות וגדרים וסייגים על כל השנה
הבעל"ט, כל אחד לפי עניינו ומצבו, ועל ידי זה
יעלה ויתעלה בעבודתו ית"ש. וכך היה אומר הרה"ק
ה'צמח צדק' זי"ע, ש'קבלה טובה' שמקבל האדם על
עצמו בימים הקדושים האלו הוא 'המלבוש החדש, לנפש
החדשה, לשנה החדשה' יט.

ויש בזה גם עצה טובה לזכות עי"ז בדין, וכמו שכתב
הרישב"א בהא דאיתא בגמ' (ר"ה מז:) ש'שינוי
מעשה' מקרע גזר דינו של אדם, שאין לומר שהכוונה
שישב ממעשיו הרעים, שהרי אין תשובה מבלי שישוב

ובזה ביאר רבינו סעדיה גאון (בטעמו הראשון) מדוע תוקעים
בשופר, וז"ל, וכן עושין המלכים בתחילת מלכותם,
שתוקעין לפנייהם בחצוצרות וקרנות וכו', וכן אנו ממליכין
עלינו את הבורא יתברך ביום זה, וכן אמר דוד (תהלים
צח ו) בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'.

ועל ידי זה יוכה שיוכל להמליך את הקב"ה על עצמו
גם במשך כל ימי השנה הבאה עלינו לטובה, כי
מראש השנה נמשך הכח והקדושה לכל השנה יט. וכך
ביאר הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (רמזי ר"ה ד"ה אמרו לפני)
בלישנא דגמ' אמרו לפני מלכויות שתמליכוני עליכם,
וז"ל, שהכוונה שתאמרו המלכויות בר"ה בכל לבכם,
שעי"ז תמליכו את ה' ב"ה כל השנה ברוב עוז, ע"כ.

ובל השנה תלויה עד כמה מקבל ע"ע באמת ובכל
ליבו ונפשו בראש השנה, וכלשונו שם עוד ואשרי
מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין
עצמו לקראת אלוקינו בכל המ"ח שעות שבר"ה, שבוה
ימשוך קדושה ודבקות ה' על כל השנה, שיוכל להיות
דבוק בנועם ה' כל היום, וכל חלק מחלקי השעות

טז. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע ביאר, שראש השנה הוא ה'גליפה' של כל השנה, וכמו שאדם נוהג בר"ה כך
יתנהגו עמו כל השנה. ולכן אין אוכלים דברים חמוצים בראש השנה, כי האוכל דברים חמוצים מעוות את
פניו לרגע מחמת החמיצות, ויישאר ח"ו 'גליפה' כזאת לכל השנה (אמ"פ תפא).

ומוסיף שם, שלכן לא רצה (הרה"ק מקאריץ) לדרוש בר"ה שמא ח"ו יצא מפיו דבר שאינו הגון, והוא מורא גדול ביום
כזה שנעשה רושם על כל השנה, ולכן אין לאדם בראש השנה כי אם לעסוק כל היום בתורה ובתפילה, גם אחר הסעודה.
והסביר ענין ר"ה, שהוא דומה לבנאי הבונה בנין גדול לשם ולתפארת, שקודם לבנייתו ישרטט את כל הבניין על
צורה קטנה, כל חדר וכל פינה אשר ברצונו לבנות בבנין הגדול לא יפול דבר משרטוט זה. כמו כן, בראש השנה
משרטט הקב"ה שרטוט על כל השנה, ולכן כל ענין קטן שעושים בראש השנה, עושה רושם גדול על כל השנה כולה.
יז. הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע היה אומר, שיום ר"ה נקרא 'יום הזכרון' כי על האדם לעשות פעולות שבכל השנה
יזכור שעבר עליו 'ראש השנה' בתחילת השנה, וזאת, על ידי שיקבל על עצמו קבלה שתלווה אותו בכל השנה.
יח. עצה טובה קמ"ל, שיתחיל בקבלות קטנות, ולא יטו יעלה ויגיע מעלה אחר מעלה עד שיגיע לתכלית הטוב. כי
אין הקב"ה דורש ומבקש מהאדם אלא שיתחיל, וה' יגמור בעדו. ויש לרמז במה שנפסק בשו"ע (או"ח תקפו יב)
שצורת השופר צריך להיות רחב מצידו האחד וצר מצידו האחר. והיינו דאמרן, שדיו להתחיל ב'צד הצר' – להתחיל
בקבלות קטנות, וסוף דבר יגיע לכל המעלות הטובות. וכמו שאמרו חז"ל (שה"ש רבה פרשה ב, ב כעין לשון זה) פתחו לי
פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'.

יט. הנה כתב הרמ"א (או"ח תקפג א) 'ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש, ואומרים תתחדש עלינו שנה טובה'. יש
מקשים, מה ענין התפוח והרי ה'יהי רצון' מכון אל רמזי הדבש שהוא מתוק ומבקשים כיו"ב שנה מתוקה, אבל
אין מכוונים בו שום רמז על התפוח (דוגמת 'זכרתו' על הכרתי, או 'תמו' על התמרים), והיה אפשר להסתפק בטבילת החלה
בדבש או בכל פרי או מאכל אחר בדבש.

יש שרמזו, כי כך הוא דרכו של פרי התפוח, כאשר תחתוך אותו לשניים תמצא פרי יפה במראהו הטבעי בצבע
יפה מאד, אם תניחנו על השולחן ותחזור לעיין בו אחרי שעה תמצא שהחל לשנות צבעו (לצבע חום, ברו"ן) ואחרי
יום שלם יימצא שחור לגמרי, ואם תמתין יומיים לא תכיר אותו כלל מרוב שחורות. אמנם ה'שמירה' עליו הוא
מריחת דבש עליו, כי עי"ז הוא נשאר בשלמות צבעו ביופי שניתן לו משמיא. כך אנו נוטלים תפוח בדבש, לרמז

באר הפרשה - ראש השנה

ובך ביאר הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל (לב אליהו, מערכות התשובה עמ' שמא) בדברי המשנה (אבות ד א) 'רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד', ויש לדייק מהו שכתב בלשון הווה, העושה מצווה אחת ולא בלשון עבר מי שעשה, ועוד, מהו מצווה 'אחת', אלא לומר לך, שלא מדובר בקיום איזה מצווה, אלא ב'קובע' ומקבל ע"ע שיקיים מצווה פלונית, בזה גופא 'קונה לו פרקליט' ליום הדין. וכך מתאמרא בשם צדיקים על הפסוק (תהלים כו ג-ד) 'אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח, אחת', שבואת אני בוטח - במה יבטח האדם ב'זמן מלחמה' וביום הדין, באחת, היינו ב'קבלה' הטובה שקיבל על עצמו להתחזק, להמשיך את ה'ימים הנוראים' לכל השנה, ואפילו רק ב'אחת' דבר אחד קטן, והיא תעמוד לו למליץ^{כא}.

באור פניך יהלכון - יום שינוי כל עניני הטבע והמזלות לטובה בגמ' (ר"ה י:), 'בראש השנה נפקדה שרה רחל ורחל ורחל', וכתב המהרש"א (יא. ד"ה אתיא) וז"ל, לכך נקרא ר"ה יום הזכרון, דבו ביום זכרון כל המעשים בא לטוב ולרע, ואלו הנשים שהיו עקרות מצד טבעם ומזלם, ועלה זכרונם לטובה בר"ה לשנות טבעם ומערכה שלהם, עכ"ל^{כב}. כאן למדנו 'תוקף קדושת היום' עד היכן, כי

מדרכו הרעה, שלא יהיה כטובל ושרץ בידו, אלא הכוונה למעשים של רשות שאינם חגונים קצת, אם ישוב מהם עי"ז ישתנה דינו לטובה^{כג}.

נפלאות מצינו בדברי הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (בנו של הרה"ק העבודת ישראל זי"ע, בספרו 'באר משה' מאמר אחרון בפרשת שופטים) בגדולת כחה של קבלה - קבלת עומ"ש, אפילו בדבר אחד, ואפילו בדבר קטן, שיזכה לכל הטוב שבעולם, ושכרו הרבה מאד מאד, ואפילו אם מזלו אינו כפי טוב, וכמו שאמרו חז"ל (מ"ק כח.) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלי מלתא אלא במזלא, וזה האיש מזלו אינו טוב, אעפ"כ ע"י קבלה טובה יזכה לכל זה. וז"ל, מה שאמרו חז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלי מלתא אלא במזל"א תלי מלתא, יש לומר דמזלא גימטריא מלה, והחי"ת מתחלף בכ"ף פשוטה, שהם שווים במבטא. והרי הוא כאלו נאמר מלך, דהיינו שלא דווקא בזכות כשזוכה עפ"י מעשיו תליא ג' אלו, אלא אעפ"י שהגם שעדיין אינו זכאה וראוי להם מצד מעשיו אעפ"כ כשיזכה להמליך לבורא כל העולמים במעשיו אפילו בדבר אחד כשימליך להבורא ב"ה, ג"כ יהיה לו בני חיי ומזוני רויחא עלינו ועל כל ישראל אמן כן יהי רצון והבן.

שאיין די ב'תפוח' ובהתעוררות בר"ה בלבד, אלא צריך לשמר אותו בדבש, והוא הקבלה הטובה שהיא משמרת את כל רגשי הלב לכל השנה כולה.

כ. ביום י"ב כסלו בשנת תש"פ אירע אסון בקרב אחינו בית ישראל כאשר נכנסו נכריים מרצחים שפלים לחנות של יהודים יראים ושלמים בשכונת דזערסי סיטי (בניו דערז'י) והרגו כמה נשמות קדושות, והנה אשה אחת מספרת את הנס שאירע עמה, כשנצלה ממות בזכות 'קבלה' טובה, כי חודשיים קודם - בהיותה בבית הכנסת ביום הכיפורים, בהגיעם לאמירת 'ונתנה תוקף' התעוררה האשה בהתעוררות עצומה, וקבלה על עצמה 'הידור' מסוים באופן שהיא מכסה את ראשה.

כעבור ימי המועדים נפתה להזמין את הכיסוי אשר קבלה על עצמה, באופן שהובטח לה 'משלוח' עד פתח ביתה. אלא שהגעת המשלוח נתעכב עד אותו יום - י"ב כסלו, באותו היום יצאה מביתה בדרכה לאותה חנות, ובעמדה על מפתן הבית מצאה שהחבילה הגיעה בשלמותה, מיד חזרה הביתה, וטיפלה בחבילה, ובאותם רגעים התרחשו היריות, כך שלולי אותה חבילה הייתה שוהה באותו זמן בחנות, ומי יודע מה היה עולה בגורלה... כא. ויש להסמיק לדברים מה שפירש ב'דרשות רבינו יוסף נחמיה' (קארניצער) בלשון הפיוט (אזכרה אלוקים) 'מידת הרחמים עלינו התגוללי ובעד עמך רחמים שאל', כי הוא מלשון 'שאלה' והלוואה, והכוונה היא, כי הנה אנו מבקשים מהקב"ה שירחם עלינו ויוציא לאור דיננו, אכן אין בידנו מעשים, על כן אנו מבקשים שיואיל 'להשאל' לנו עתה ו'נשלם' לו במעשינו הטובים בשנה הבאה עלינו לטובה.

כב. 'ידוע משם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (עיי' ח"ח עה"ת, הח"ח חיי ופעלו עמו' תתשיח) שלכן אנו קורין בראש השנה 'וה' פקד את שרה' כי לידה זו הייתה כנגד ולמעלה מדרך הטבע, שהרי לא היה שייך בסדר העולם שיהיה לה ילדים (עיי' יבמות סד:), ולהורות לנו כי ר"ה הוא זמן של מהפיכות לטובה ולברכה למעלה וכנגד הטבע, ואף אם ח"ו עד עתה היו לו צרות למעלה ראש מעתה 'דף חדש' מתחיל, והכל יתהפך לטובה.

להכיר איזה מהם היה העליון ואיזה התחתון. כך היא המהפכה בראש השנה, שהכל מתהפך להיות נוצר מחדש.

עוד אמרו שם בגמ' 'בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין'^ג, בראש השנה במלה עבודה מאבותינו במצרים'. והרי שאין לך ישועה הנעשית בעולם ליחיד או לרבים שלא 'נכתבה בספר' ביום זה, וכמובא לעיל מתשובות ה'שואל ומשיב' ו"ל, וכבר נפקדו האמהות באותו יום, וכל הטובות ושפעת קדושה נשפכו ביום ההוא. והיינו משום ש'זה היום תחילת מעשיך' והבריאה מתחדשת כבתחילתה.

אף לנו ייאמר, לכל יחיד באשר הוא, זה היום תחילת מעשיך, לעמוד ולהתחדש בזה היום הן ברוח - בתורה ועבודת ה'. הן בגשם - בכל עניני חייו בפרנסה וכלכלה, ברפואות וישועות וכל שאר השפעות, שביד כל אדם לפעול לעצמו שנה טובה ומתוקה בבניי חי ומזוני, ולצאת מ'בית האסורים' כל חד וחד בדיליה, איש איש כפי מחסורו. ואין הדבר תלוי אלא בידניי ב'תשובה תפילה וצדקה המעבירין את רוע הגזירה'.

ניתן להפוך בו את כל הטבעים והמזלות ולשנותם לטובה מן הקצה אל הקצה^ג.

נוראות אמר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ד ד"ה נראה), שהנה שינוי הבריאה הגדול ביותר - שלא היה כמוהו עוד בעולם הוא להפוך ולד זכר לנקיבה, ושינוי כזה אירע בראש השנה, ומדייק זאת מדברי הפיוט (שחרית ליום א'), זכר לה ישר ארחות, עובר להמיר בבטן אחות, חושבה כהיום זכרה להאחות - שבר"ה נהפך ולד הזכר שבמעי לאה אמנו ונולד ממנה בתה 'דינה'. והיינו, כי זה היום מיועד למהפכות^ג.

והיינו טעמא כי בראש השנה נברא העולם מחדש בלא שום שייכות למה שהיה מקודם לכן, ואף אם ב'עולם הקודם' היה מזלו רע, הרי עתה מתחיל הכל מחדש ובתינוק שנולד דמי. וכפי שאמר הרה"ק רבי פינחס מקאריין זי"ע (אמרי פנחס השלם תפא) שיום זה הוא כמו שלוקחים חתיכת מלח שנקרא 'טאלפין' ומבשלים אותו בקדירה לעשות 'טאלפין' חדש, וכל המלח נבלל ונתהפך שם מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה, עד שאי אפשר

כג. כיוצ"ב אמר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (ר"ה תרע"ד ד"ה מנהגנו) דע"כ מטבילין בדבש בימים אלו, להורות כי הדבש הוא טהור היוצא מן הטמא (שהרי הדבורה עצמה אסורה באכילה) שנהפך הטמא והאסור להיתר גמור (גם הדבורה 'רודפת' את האדם ועוקצת ואילו הדבש הוא הדבר המתוק ביותר), ולא עוד אלא שכל דבר טמא שנפל לתוך דבש ניתר הוא עצמו באכילה, שנהפך להיות כדבש עצמו (שו"ע י"ד פ"א ח), להורות לנו, שכך יש בידינו כוח להפוך את כל מצבנו ברוח ובגשם ביום הזה, ולהפוך את הדינים לרחמים מגולים.

כד. ומסיים ה'שם משמואל', ואיש הנלבב יקח מזה תוכחת מוסר לנפשו שאין זמן מוכשר להתהפך מרע לטוב יותר מר"ה, כי אם כך נעשה בענייני הגוף, ק"ו שבענייני נפש יש ביד האדם להפוך מהפכות אדירות לטוב לו כל הימים. **כה.** הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמר פעם קודם ראש השנה לאברכים שהשקיעו מיטב כספם באיזה 'עסק' ואבדו את כל ממונם ונעשו רשים וחסרי כל, הנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים ומיד החלו שבע שנות השבע, והרי שגדול כוחו של יום זה, להפוך את מצב האדם מן הקצה אל הקצה, התחזקו להתפלל ויגביה הקב"ה קרנכם למעלה למעלה.

כו. כתב הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (דעת משה לאלול ד"ה איתא בילקוט) וזכורני כד הוינא טליא, הייתי תמיד מתמה עצמי על כבוד הרה"ק אאמו"ר זצלה"ה (המגיד מקאזניץ זי"ע) שבר"ה היה שמח עד למאוד, ולכאורה ביום ההוא לשמחה מה זו עושה, אמנם הוא הדבר אשר דיברנו, מחמת שהוא ראשית השנה יורד בו קדושה וטהרה ו'כל טוב' לכל ימי השנה.

כז. מאמר נורא אמר הגאה"צ רבי יצחק הוטנער זצ"ל בהספדו על הרה"ק מסאטמאר זי"ע - והדברים שייכים מאד לדין בימים הללו. וכה אמר, הנה כתיב בפרשת נח (ז כג), 'וימח את כל היקום וכו' וישאר אך נח ואשר אתו בתבה', וברש"י ביאר, אך נח, לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה, גונח וכוהה דם (ב"ר לב, יא). מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר הן צדיק בארץ ישולם (משלי יא, לא). ויש להקשות, מדוע מגיע לו 'עונש', עד שרש"י הביא את הפסוק שהצדיק משתלם על עוונותיו בעוה"ז, והרי נח היה טרוד יומם ולילה עם כל הבהמות והחיות, להאכילם לדהשקותם ולהחיותם, ורק לכן איחר בכמה מינו"ט (דקות) להאכיל את הארי, וכי עליו ללקות על כך שהארי יכישו...

כתב הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (תורת אמת תרל"ט יום שני) ביום הזה בוודאי מתעורר כל מיני שפע להשפיע - חיי בני ומזוני, וכאשר נשפע בראשית הבריאה ביום זה. חיים - נאמר ביום זה 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' (בראשית ב ז). בני - נשפע גם כן הכח המוליד במאמר 'פרו ורבו' (שם א כח) וכאשר היה בפועל כידוע. מזוני - הוכן לו עוד במאמר 'תדשא הארץ' (שם יא).

הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין זי"ע היה מפרש בלשון התפילה (ברכת זכרונות) מי לא 'נפקד' כהיום הזה, מלשון וה' 'פקד' את שרה, וזה הכוונה מי לא נפקד אין איש שלא נפקד וזכר לכל מיני ישועות ביום הזה. וביותר בענין פקידת עקרות, הנה כתיב ברש"י (יבמות סד:) ד"ה שלש פקידות. וז"ל. שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן בר"ה וגוזר עליהן הריון. ובאמת כבר איתא בזה"ק (ח"ב מד:) שמבאר את כל ה'פרשה' של אלישע עם האשה השונמית, וכדכתיב (מלכים ב' ד יא-טו) 'ויהי היום ויבא שמה וגו', הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך וגו', ויאמר גיחזי אבל בן אין לה ואישה זקן, ויאמר קרא לה' וגו', ויהי היום - 'ההוא יומא, יומא טבא דר"ה הוה דאתפקדו ביה עקרות דעלמא ואתפקדון ביה בני עלמא [אותו היום יו"ט של ר"ה היה, שבו נפקדו עקרות העולם ונפקדים בו בני העולם] ושאל אלישע היש לך לדבר לך אל המלך - איזה ישועה צריכה היא שימליץ טוב בעדה, עד שאמר גיחזי שאין לה בן, ואמר אלישע הא ודאי שעתא קיימא דהא יומא גרים [הרי ודאי שהשעה עומדת כי היום גורם].

בטעם סגולת היום כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"ב שנו:) 'תפילה זו [של פקידת עקרות] מסוגלת דווקא בר"ה זמן פקידת העקרות ממקום מזל העליון, ובזה מבאר הטעם שהלכה חנה להתפלל דייקא בר"ה. ואיתא מהרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש ר"ה ד"ה וה' פקד) וז"ל בראש השנה שאז נברא העולם הוא עת פקידת עקרות. וכן איתא מהרה"ק 'אמרי נועם' זי"ע (ר"ה ד"ה בנוסח) כי ראשי תיבות של 'נפקד כהיום הזה' הוא הנ"ך שהוא השם הממונה על ההריון, כמו שכתוב (בראשית טז יא) 'הנך הרה' כידוע.

וכבר אמרו צדיקים (אמרי נועם אות יב) רמז לכך, כי 'וידגו לרוב בקרב הארץ' בגמטריא ראש השנה. והרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליוה"כ ד"ה רב איקלע) פירש בנוסח ונתנה תוקף, 'כמה יעברון כמה יבראו', כמה יעברון - כמה יתעברו בזאת השנה, וכמה יבראו - שיבראו ויתרפאו מחליים. מסופר על אברך שהמתין זמן רב לזש"ק וציוה לו הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שיכוון ליבו בתיבות 'כמה יעברון' להיפקד, והוסיף לומר שהוא בדוק ומנוסה.

ואילו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (ליקוטים אות א) כתב בהאי לישנא, אכילת תפוח בדבש מסוגל לפקידת עקרות, כי 'תפוח' עולה 'פרו ורבו' ותיבת 'דבש' עולה 'אשה', עכ"ל.

עובדא ידענא בידעי ומכירי, מעשה בבנש"ק אברך חשוב ונחמד מתוקן ומקובל, שעבר קושי עצום בלידת צאצאיו, ובכל עת הוצרך לסיוע רופא, והנה זקנו שהיה אדמו"ר ידוע ומפורסם היה משלם מכיסו את כל הוצאות הרפואה, ויהי ב'ראש השנה' הראשון אחר שזקנו עלה בסערה השמימה, עמד האברך בתפילת ר"ה וחשב לעצמו מה יהיה, זקני הלך לעולמו ואותי עזב לאנחות, מאין יבוא עזרי, מי יתן לי את ההוצאות לרופא, והתפלל על כך מקרב לב, רבש"ע, נפשנו חכתה רק לה' עזרנו ומגיננו הוא, כי עליך מבטחי, אין לי מי שיעזור לי, וראה זה פלא לתקופת השנה נולד לאותו אברך דרילינג (שלישיה), ללא כל טיפול כלל.

עוד יש שעה מסוגלת ביותר - בשעת קריאת התורה, וכמו שכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (ליקוטים חדשים, ימים נוראים) וז"ל. 'מה שאנו קורין בר"ה ביום הראשון 'וה' פקד את שרה', כי בזה אנו יכולין להמשיך ולפקוד עקרות' (וכן הוא שם פר' ויצא בנוגע לכל השנה).

אגב אורחא, כתב בספר 'הנייר' (מתקופת בעלי התוס') בזה"ל, ובעוד 'קרא בתורה יתן כל איש לשוב בלבו, כי באותה שעה מועלת מאד כי ידו של מלך פתוחה לקבלו.

אלא ביאורו, שאכן הקושיה עצומה היא, ובאמת היה נח צודק, והיו בידו כל התירוצים הנכונים שבעולם על איחורו, ומ"מ, בשעת סכנה - כאשר כל העולם הולך ונחרב, והופקד בידו הארי היחיד שנשאר בעולם (כי כל שאר האריות שביקום נימוחו ממי המבול), ואם לא ישמור עליו לא ישארו כלל אריות בעולם, בזמן כזה אין תירוצים ואין טענת אונס, חייבים

ואשר על כן חלילה לנוי' מלבזבו אפילו רגע אחרי' בלישנא דגמ' (שבת יא.) 'כל מיחוש ולא מיחוש ראש', בהאי יומא', כשכל השערים פתוחים לרווחה לא. שכשם שאינו דומה מיחוש שבראש למיחוש בשאר וכבר רימו זאת הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ד"ה כל) אבריו, כי אדם הלוקה מכה חזקה בכל רמ"ח איבריו,

לשמור יותר מכל משמר, ולהעמיד לפני הארי את כל מחסורו למען לא יוכחד גזעו וזכרו מן העולם (וכיוון לומר בהספדו שהרה"ק היה מהדור דעה הקודם, ולאחמ"כ הוא נשאר שריד יחיד לדור דעה הקודם, כמה יש לנו לבכות על אבדתו).

אף לדידן ייאמר, הנה יום ראש השנה הוא היום היחיד שבו נקבע הכל לכל השנה הבאה, כעת הוא 'אריה שאג מי לא יירא' (כמו שנשאר אותו אריה אחרון בעולם) אין מועיל עתה כל טענת אונס וכל תירוץ אפילו אם צודק לגמרי, בזמן כזה אין תירוצים ואין טענת אונס - חייבים לשמור על הימים הללו יותר מכל משמר, ולסדר לעצמנו גמר שנה באופן טוב, ולזכות לשנה הבאה בשנה טובה ומתוקה.

כת. דבר נורא אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שהגם שאין לנו שמץ השגה בקדושתם של האבות והאמהות הק', אך מדברי הגמרא ששרה ורחל נפקדו בר"ה מבואר שאף הן עצמן לא היו יכולות לפעול לעצמם זרע של קיימא, אלא רק בר"ה לגודל סגולת היום. ומכאן נלמד ק"ו בן בנו של ק"ו אלף פעמים לדידן, עד כמה עלינו להשתדל בכל עוז ותעצומות לנצל את ר"ה, כי ממנו תוצאות חיים.

יש שפירשו מה שאומרים בליל ר"ה 'שנהיה לראש ולא לזנב', שהנה מדרך בעלי חיים שכשרוצים להביט על זנבם הרי הם מסובבים ראשם לאחור, ועל דרך זה אנו מבקשים שנהיה לראש - שנצל את ראש השנה כדבעי, וממילא לא נצטרך בכל השנה להביט לאחור בכאב ובצער מדוע לא נצלנו את ר"ה העבר 'עד תומו'.

כט. הגרי"ז מבריסק זצוק"ל היה נוהג להרבות באמירת תהלים במשך כל היום כולו של ראש השנה, וביאר הנהגתו זאת, כי ביום הזה דומה האדם כמי שהתמוטט לו נכסיו רחמנא ליצלן, שגם מי שעד עכשיו היה מסודר בפרנסתו וכל בני משפחתו היו בריאים ושלמים וכן בשאר הדברים, ברגע זה הכל תלוי על בלימה, ועולה על כף מאזניים, וההכרעה תלויה בידו - על כן יש לו להרבות בתפלה, לבקש רחמים ותחנונים לפני המקום שיתן לו שנה טובה, וזה פשטות כוונת התפלה 'כדלים וכרשים דפקנו דלתך' פשוטו כמשמעו ממש גם בגשמיות, שברגע זה עומד בעירום ובחוסר כל כפשוטו ממש.

והסביר, שעל כן הוא מעדיף לומר תהלים יותר מללמוד שיעוריו הקבועים, כי בדרך לימוד מתעורר אצלו הערות וקושיות על הנלמד, ועליו לחפש בספרים כדי למצוא יישוב לקושיות, ולפעמים יכול לבוא עי"ז לבזבז רגע כמימרא בעת החיפושים, לכן הוא מעדיף לעסוק באמירת תהלים כדי שבכך ינצל את כל עיתותיו בתכלית השלימות. **ל.** כה אמר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל בשם הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שהיה זועק בימים אלו מנהמת לבו הטהור מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק, פירוש, שלא יהלך בימים אלו כשוטה המסתובב בשוק באפס מעש במקום שאפשר לו להרוויח הון רב.

לא. וכמו שכתב רבינו סעדיה גאון (בטעם השני לתקיעת שופר), וז"ל, כי יום ראש השנה הוא ראשון לי' ימי תשובה, ותוקעין בו בשופר להכריז על ראשינו כמי שמזהיר ואומר כל הרוצה לשוב ישוב ואם לאו אל יקרא תגר על עצמו, ע"כ. וכלומר, שמכריזים ומודיעים לכל, דעו נא כי עתה פתוחים כל השערים עד אחרי נעילה, ומי שאינו מנצל זמנים אלו בל יבוא בטענות אח"כ...

מעשה היה בקהילה אחת שנתיישרה בעיר חדשה בארץ הקודש, מכיוון שעדיין לא בנו בנין מפואר ל'בית הכנסת' מיהרו להזמין קרוואן (caravan) נאה ומתוקן, ביום המיועד הגיעה משאית (טראק) גדולה אשר הובילה את הקרוואן למקומו, קשרו הפועלים את הקרוואן אל המנוף (קרעי"ן) בחבלים עבותים, והחלו מכוונים את הקרוואן בעודו באויר למען ינוח על מקומו הנכון, כשהפועלים מכריזים לנהג המנוף 'ימין...' ו'שמאל', עד שעמד על מכונו בדיוק נמרץ, לא פחות ולא יותר, התירו את החבלים ויצקו מעט בטון (סעמענט) לחבר את הקרוואן למקומו לבל יזוז. נכנס ה'מרא דאתרא' לבדוק שהכל כשורה, ונבהל לראות כי בטעות העמידו את הקרוואן הפוך, ה'מזרח' במערב... עליונים למטה ותחתונים למעלה... ונמצא ש'ארון הקודש' עומד לכיוון ההפוך, מיד נענה אחד הפועלים, מה כל הרעש, הנה אצעק שוב 'ימין ושמאל' עד שההיכל יעמוד כדת וכדין... גערו בו, שטיא שכמותך, בעוד שהקרוואן היה באוויר אכן היה ניתן לצעוק ימין ושמאל ולסדרו בנקל, עכשיו שכבר הוא מונח על גבי קרקע ומחובר לה כבר לא יועילו צעקות ואף לא לחיצות על כפתורים למיניהם...

באר הפרשה - ראש השנה

אף אם המכה תכאב מאד לא יבא בדרך כלל לידי סכנה, אבל מכה שבראש עלולה לגרום לו נזק עצום לכל ימי חייו ח"ו, כי העיקר תלוי בראש, כך לגבי הראש של השנה, שאף אם עברו עליו כל ימי השנה 'במחוישים' שונים, עליו לשמור על ר"ה כבבת עינו

שלא יעבור רגע בבטלה. וכן רמזו בפסוק (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו', שהמשכיל רואה שהכל תלוי בראש^{לב}, ומבין יקרת הערך של כל רגע ורגע בראש השנה^{לג}, שהוא המשפיע^{לד} על כל השנה^{לה}, וגופא בתר רישא^{לו} גריר^{לו}.

לדידן ייאמר, עתה בימים אלו, עדיין לא 'נקבע' גזר הדין לשנה הבעל"ט אלא הוא 'תלוי ועומד באוויר', ובידינו הדבר 'להזיזו' ולשנותו כפי הצורך, אל נמתין עד לאחר הכתיבה והחתימה שלא נצטרך להזיע הרבה בתפילה ותחנונים לבטל את הגזר דין החתום... זכור נזכור היטב, עתה השלֵט (remote) בידינו לכוון את גזר הדין כפי רצוננו, אך דבר אחד עלינו לעשות, 'ללחוץ' על ה'שלֵט'... אוי לו לכסיל האוחז את ה'שלֵט' וחושב שעצם האחיזה בו בלא שילחץ כבר יפעל פעולתו...

לב. וכן אמרו שמניין השעות בראש השנה הוא ארבעים ושמונה כמניין 'מח', לרמז שר"ה הוא ה'מח' של כל השנה שהכל תלוי בו, וח"ו למי שיש נקב במוחו אפילו כמלוא נימה...

לג. ידוע שהרה"ק בעל התניא זי"ע היה מרבה באמירת תהילים במשך כל היום של ר"ה עד לאחר תפילת מעריב בליל ב' דר"ה ואפילו 'מאמר' לא אמר, ולא משה ידו מתוך התהלים - מחזור, מחזור - תהלים [אף שנודע חשיבות מאמרי הדא"ח בעיניו] מאחרי מנחה של ער"ה עד אחר ערבית בליל ב' (ספר השיחות רי"צ תחילת תש"ב, והביא שם שכך היה מנהגו של המגיד ממעזריטש).

אף הוא היה מזהיר את תלמידיו בראש השנה על שני דברים, שימעטו בשינה [היינו להימנע מתוספת שינה על ההכרח, כי הישן פחות ממה שגופו צריך עלול להיות עייף ומבולבל, ויצא שכרו בהפסדו], וכן ימנעו משיחה בטלה. הנהגות אלו שווים הם לכל אדם, וראוי להחזיק בהם ולקיימם.

וכן הייתה דרכו בקודש של הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, שהשכים קום בר"ה, וכבר מעלות השחר עמד בבית המדרש והתחיל להתפלל פסוקי דזמרה בדביקות, ושימש כשליח ציבור בכל התפילות מרישא ועד גמירא, וכן תקע את התקיעות בשופר, ואת תפילת מוסף סיים כשעה אחר חצות היום, ואז הלך לאכול ולשתות כמצות היום, אולם כל הסעודה ארכה לו כחצי שעה, ואז חזר לבית המדרש והגיד תהלים בציבור בהשתפכות הנפש עד סוף היום (הובא באהל אלימלך אות שמב).

וכבר מצינו בפוסקים (עי' משנ"ב תקפא סק"ג) שמן הראוי לסיים שלוש פעמים ספר תהלים מר"ח אלול ועד יום הכיפורים, ואין לנו כלי זיין חזק יותר מאמירת הפסוקים שחיברם דוד המלך ע"ה לכל הדורות, לשפוך את הלב לה' ולעורר רחמים וחסדים בעולם.

לד. הנה כתב הרמ"א (או"ח תקפ"ב ט) 'ונוהגין שכל אחד אומר לחברו (בליל א' דר"ה) לשנה טובה תכתב', ובמג"א הביא מספר עשרה מאמרות שלא לומר 'ותחתם', ובביאור הגר"א מאריך הרבה על ענין זה הלך ושוב, ומראה מקום מספרי הפוסקים לכאן ולכאן.

ואמר הגאון רבי מרדכי גיפטער זצ"ל, הנה בהלכות איסור והיתר, וכן בטריפות, וגם בחו"מ מביא הביאור גר"א תילי תילים של הלכות ברמז גרידא וקיצור נמרץ, כשאנו מפרט אלא כותב ועיין... ועיין... ואילו כאן הוא פותח את כל הענין, ומאריך בכל השיטות וטעמיהם, ומאי שנא. אלא ביאורו, שבא להראות בזה מה המשמעות וחשיבותה של כל מילה ומילה בר"ה, ר"ה שפילט מען זיך נישט מיט ווערטער (כל מילה מדודה בר"ה, ואין משחקים בהם) לכל תיבה ותיבה יש השפעה גדולה ועצומה לכל השנה.

לה. הגיד הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל, שמי שאינו מתעורר בראש השנה לעמוד בתפילה ובתחנונים, הרי הוא דומה לבעה"ב שארמונו עולה בלהבות, והוא נח על משכבו בנחת וברוגע, ואף שכולם צועקים לעברו 'אש, אש', הרי הוא מתעלם מהם ואינו טורח להביא מים כדי להציל את רכושו, והנמשל ברור, שבעת כזאת יש בידו לפעול שיפסקו עליו שנה של שפע וברכה, ואילו הוא בסכלותו מתנהג כאותו טיפש שאינו מתאמץ להציל מן הדליקה, ובזה מבואר דברי הירושלמי (הובא ברמ"א תקפג ס"ב) 'מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה', היינו שאינו נותן אל לבו לנצל את הזמן 'בריש שתא'.

בדרך צחות אמרו, כי הנה מ'חובת' האדם ומ'זכותו' להיות 'אויס בעטען' (לבקש), וא"כ תחילה וראש עליו להיות 'אויס בעטען' (להפסיק לישון)... ונכלל בזה כל פירושי השינה...

מה שתבקש מן היוצר יעשה - עוצם וגודל כח התפילה של כל יחיד בימים אלו

אין ערוך ואין חקר לגדלות כחה של תפילה בראשית השנה^ל, ואף אם נגזרה כבר גזירה רח"ל, יש בכח תפילות הללו לבטל כל גזירות קשות ורעות^ל, וכמו שהוכיח הרה"ק ה'ערבי נחל' זי"ע (דרוש לפסח דרוש ב) דהנה בברית בין הבתרים אמר הקב"ה (בראשית טו יג)

'ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה' - והיא גזירת 'שעבוד מצרים' שיצאה מפורש מפי הגבורה, ואעפ"כ כש'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו' מיד 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה' (שמות ב כג) ויצאו לחרות אחר מחצית מהזמן שנקצב להם - אחר מאתיים ועשר שנות גלות בלבד. והיינו שכן הוא רצון מתחילה בעת הגזר דין, שעל ידי הצעקה ישתנה דינו, פירוש,

לו. הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל לא היה מתעסק במשפחתו בשידוכים (באמצע השנה) למי שעדיין לא דובר בו שידוכים בראש השנה העבר, מפני שלא התפלל עליהם בר"ה. פעם אחת דחקו בו מאוד, ושינה מהרגלו ואירס את בנו אף שלא הקדים תפילה על כך בראש השנה שחלף, ולדאבון לב לא זכו לבנים ולאחר כמה שנים התפרדה החבילה רח"ל (מפי נכדו). ודאי שאין הדברים אמורים הלכה למעשה, ולא נהג כן אלא לפי מדרגתו, אך לא הובא אלא למען נשכיל כי הכל תלוי ועומד בר"ה, ועד כמה צריך להרבות בתפילה בר"ה על כל דבר ועניין.

לז. נוראות מצינו בתוס' (ר"ה טז) בגמרא הובאה מחלוקת אם נידונים בכל השנה או רק בר"ה, ומתוך סוגיית הגמרא מקשה התוס', וא"ת לרבנן (שאינן נידונים בכל יום) מי לא מתפללים בכל השנה 'רפאנו וברכת השנים', כלומר ומה יש להם להתפלל והרי כל הדין כבר נגמר בר"ה, ומבאר התוס' - ואומר ר"ת ש'יתרפא' מתפללים כל השנה לכל הדעות, כי רק מתי יחלו נגזר בראש השנה אמנם מתי יתרפאו לא נגזר, ואפשר בכל השנה לפעול לטובה. מעתה החכם ישכיל להבין שהבקשה על שלא יחלה זמנה דייקא בראש השנה, ואל יהא מהצועקים על העבר... וכבר אמרו חז"ל (שבת לב.) לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה...

אחד מתלמידי הגרי"ז מבריסק (הגאון הרב אלפא שליט"א) מספר שפעם נכנס אל בית רבו בר"ה בצהרים, ומצא שהרב יושב עם כל בניו סביב השולחן והכל אומרים תהלים בהתעוררות עצומה (בהיסטוריה...) משל אירעה איזו צרה ועקתא. נחרד התלמיד ושאל את בנו הגדול, מה קרה... הגרי"ז שמע את שאלתו וענהו, וכי לא שמעתם מה קרה לאחותי, נבהל התלמיד ושאל, מה אירע, הוסיף הגרי"ז לומר וכי לא שמעתם מה קרה לאחיני... מה אירע... אז הכריז הרב הידעתם מדוע לא שמעתם את כל הנ"ל, כי עתה אנו מתפללים על זה שזה לא יקרה...

לח. ברבים מספרי הקודש לדורותיהם האריכו לרמז עניין ראש השנה במזמור ב' שבתהילים, שם נאמר (פסוק ז) 'אספרה אל חק בני אתה אני היום ילדתיך', כי 'חק' רומז לראש השנה, וכמו שנאמר (פא ד-ה) 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב', וכן 'היום' - דא יומא דדינא, והיינו שבהאי יומא רבא הקב"ה אומר לכל אחד ואחד מבני ישראל בני אתה, ואני היום ילדתיך - כי ר"ה הוא זמן חידוש העולם, וכדאיתא במדרש (שוח"ט קב) 'אתה בורא אותם בריה חדשה', ומה כתיב מיד, שאל ממני ואתנה, שהשי"ת פונה ואומר, התפללו לפני ותשאלו כל מאווייכם ורצונות ליבכם, ואתנה...

עובדא ידענא מקרוב ממש, על איש יהודי אשר היה בצער גדול מכל מיני סיבות, בר"ה תשפ"ד (שחל בשב"ק) ניגש אליו אחד מצדיקי הדור שליט"א בעת ברכת 'זכרונות' שבמוסף, ואמר לו עכשיו תבכה... ואכן אי אפשר לתאר עד כמה רמה קרנו ועלה מעלה מעלה בכל מהלך השנה...

לט. הרה"ק ה'ערבי נחל' (לר"ה) מביא מעשה נורא על אחד מתלמידי האר"י הק' זי"ע (בספר היכל הברכה הביא מעשה זה והזכיר שמו של אותו תלמיד - רבי יוסף מערבי) 'שביום ראש השנה בא אליו אליהו הנביא ז"ל ואמר לו למען ה' התחזק להרבות בתפלה ותחנונים, כי גברו מאד המקטרגים עד שמיכאל השר הגדול המזכיר זכותן של ישראל נשתתק ותש כוחו ואין בפיו מה לדבר', שאלו התלמיד שהרי באותה שנה למדו תורה הרבה, ואיה זכות התורה, השיב אליהו שעל הא גופא הקטרוג כיון שלמדו שלא כהוגן (עיי"ש). חזר ושאלו 'ומה אברהם אומר לדבר זה, הלא הוא אבי ישראל ולמה אינו בא לשם הלא לא ישיבוהו ריקם, השיב לו שאברהם אומר שהוא בוש ונכלם מלילך לבקש על נפשם' וכו'.

ויהי כשמוע הרב את דבריו עמד בפחד ורעדה, וצעק בקול מר עם ה' חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו, שובו והשיבו מכל פשעיכם, מי יודע ישוב וניחם ה' על הרעה, כי יצא הקצף מלפניו כי רבו חזקו יד המקטרגים ולא נשאר עוד מענה בפי מליץ שלנו, וכל כך צעק בדברי כיבושים שיקבלו תשובה על עצמם, עד שבא אליו אליהו

שמיד בעת שהקב"ה גוזר את הגזירה גוזר גם כן ובוזה אמרו ליישב מדוע אומרים בראש השנה זכר שתתבטל ע"י התפילה².

ז"ל ואמר לו שנתלבש אברהם אבינו עליו השלום בכח התשובה של אותו בי כנישתא, ובא לפני הקב"ה להרחיק דינם של ישראל עד יום הכיפורים כדי שבתוך כך ישובו מדרכם וכו', ומיד אחר ר"ה כתב הרב ההוא לכל מקומות הקרובות שיעמדו על נפשם לשוב בכל האפשרי והודיעם כל הדברים. עכ"ל.

והדברים מרעידים כל לב עד היכן גדול כוחה של תפילה, שבאותה שעה קשה לישראל, שמיכאל שר ישראל כבר לא היה בכוחו להמליץ טוב, אברהם אבינו 'אבי ישראל' מתבייש ללכת לבקש על בניו, אך עדין תפילה יכולה לבטל כל הדינים ולהשבית כל מקטרגים וכמו שאמר אליהו הנביא למען השם התחזק להרבות בתפלה ותחנונים. עוד זאת למדנו על גודל הכח שנתן הקב"ה לברואיו בעולם הזה, שרק ע"י התשובה היה כח לאברהם אבינו לדחות את הדין עד לאחר יום הכיפורים, והרי שיתכן שאדם בתפילותיו ובתשובתו 'מזעזע' את כל העולמות, וגורם ל'עליונים' להתעורר לבקש מלפניו ית' על אותו אדם.

מין הבאר

איתא במשנה (ב"מ קה:) **ונפסק להלכה** (שו"ע חו"מ שכב ס"ב) החוכר שדה מחברו (ששוכר את שדהו בסכום קצוב לשנה) אם נשדפה השדה ונתקלקלה כל תבואתו יחד עם כל שדות המדינה (מכת מדינה) אין החוכר צריך לשלם על שנה זו, שהרי כל השדות שבמדינה נשדפו ולכן נחשב כאילו לא קיבל מאתו שדה לשנה זו. ונסתפקו בגמרא (קו.) באם ציווה עליו המחכיר לזרוע שם חטים והחוכר שינה מדעת בעל הבית זורע שעורים ונשדפו השעורים במכת מדינה, האם חייב החוכר לשלם, שהרי כל השדות נשדפו במכת מדינה וא"כ ההפסד של בעל השדה הוא ולא של החוכר, או שנאמר, שבעל השדה יכול לומר לו - אילו היית זורע חטים כמו שציוויתך היה מתקיים בי (איוב כב כח) 'ותגזר אומר ויקם לך', ופירש רש"י (ד"ה ותגזור) מה שתבקש מן היוצר יעשה, ואני לא ביקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחיטים. ומסקנת הש"ס כצד השני, כלומר שאנו מקבלים טענתו, ואומרים שמאחר שהתפלל בראש השנה שיצליח ה' דרכו בחיטים שיזרעו בשדהו, בוודאי היה מצליח בחיטים - אעפ"י שכל בני המדינה הפסידו את תבואתם, ורק מכיוון שהחוכר שינה זורע שם שעורים הפסיד יחד עם כל בני המדינה שהרי על זה לא התפלל בתחילת השנה. בין והתבונן נוראות בכח התפילה בראש השנה, כי לא נאמר דין זה דווקא אם המחכיר מצדיקי הדור הוא או לכל הפחות מל"ו צדיקים נסתרים, אלא כל יהודי יהיה מי שיהיה בידו לטעון אני בקשתי בתחילת השנה על חיטים - וללא כל ספק שאם היית שומע לקולי לא הייתה התבואה נפסדת אף ב'מכת מדינה'... וע"י טענה זו חייב החוכר לסלק דמי חכירותו, ומכאן תראה בכוחה של תפילת כל יהודי בימים הללו, שהיא פועלת כתפילתו של צדיק הדור, ומובטח לו שתתקבל לפני אדון הכל.

לדידן הדברים אמורים, אם זה האיש הפשוט בידו לפעול בתפילתו 'בראשית השנה' להנצל מ'מכת מדינה' - כלומר שכל העולם יפסידו ממנום והוא ישאר ברווחיו - והיינו חוץ לכל הטבע, אף אנו נפעל כיו"ב בכל העניינים, לרפואה שלימה כנגד דעת כל הרופאים שכבר ייאשהו, או לרוות נחת דקדושה אף כשכל המחנכים הרימו ידיהם בייאוש, להפקד בזש"ק כנגד דעתם של כל המומחים, להעמיד הבית על תילו אף אם כל עושי השלום עזבוהו לנפשם, וכיו"ב איש איש בנגעו ומכאובו יש בידו לעלות על דרך המלך ע"י תפילותיו עתה בראשית השנה.

אגב אורחא, יש שהוסיפו בזה דבר נפלא, שהנה בגמרא (תענית כג.) רמזו בפסוק הנ"ל 'ותגזר אומר ויקם לך' נאמר על חוני המעגל שפעל בתפילתו כפי רצונו וכבן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו, וללמדנו, שכל 'יהודי פשוט' יש לו כח בר"ה לפעול בתפילתו כחוני המעגל בשעתו...

מ. הביטו וראו למעשה נורא המורה בעליל על הכח האדיר של תפילה לבטל כל גזירות רעות ולשנות את הטבע מן הקצה אל הקצה (וכאשר עיניכם תחזינה מישרים בהצגת ה'דפים' (documents) המעידים בבירור יותר מאלף עדים). ידידינו ומכרנו, האי גברא יקירא שליט"א חש שלא בטוב במהלך הקיץ דשנת תשפ"ב.

בחודש אייר ערך לו הרופא 'בדיקות', והבדיקה הראתה שיש מוטציה (כמצורף בדף 1) וכמו שכתבו הרופאים נמצאה מוטציה.

בחודש תמוז התייעץ אותו רופא עם מומחה המכיר היטב בעניינים אלו, ואותו מומחה כתב שזה מתאים ל'מחלה', והוסיף, יזמן להמשך טיפול בהקדם במרפאה המטאבולוגית דוידוף בלינסון (כמצורף בדף 2).

מכיוון שכן הזמן לבית החולים דוידוף, אבל הוא לא רצה להכנס לשם בשום פנים ואופן, לכן הלך ב' אלול - באופן פרטי לד"ר קובורסקי - ה"ה אותו המומחה שעמו התייעץ הרופא בכדי להבין ולשמוע על משמעות תוצאות הבדיקה הנ"ל, והוא אמר לו שהבדיקה הזאת היא מדויקת מאד, ואין שום אפשרות שבדיקה נוספת תשנה את התוצאה, ביקש האיש היות ואנחנו מתקרבים לימים הנוראים, ובכח תפילות ומעש"ט לשנות הכל לטובה, לכן הוא מבקש שיערכו לו בדיקה נוספת לאחר חגי תשרי, המומחה הסכים, וזימן אותו למחלקת המטבולוגיה בבלינסון (מחלקה של אותו מומחה) לתאריך ה' חשוון תשפ"ג (כמצורף בדף 3).

בה' חשוון תשפ"ג ערך לו המומחה בדיקות חוזרות וזימן אותו לחזור ב' כסלו לצורך התחלת הטיפול (כמצורף בדף 4), אבל ביום י' כסלו הגיעו התשובות שהוא נקי לגמרי, ונכתב שחור על גבי לבן ak2 שלילי, לסיכום אין עדות מעבדתית למחלה, המשך טיפול: לא, סיכום והמלצות ביקורת בעוד 3 חודשים, ממש ברוך שפטרנו מעונשה של המחלה הזו (ואף ללא שום טיפולים המפרכים נפש וגוף). ואכן אין תימה בדבר מה נשתנה, כי כאן לפני אלול ר"ה ויוה"כ כאן לאחריהם... כי אכן ידע היטב לנצל את הימים המסוגלים לקבלת התפילות גם לאחר גזר דין, ובחסדי ה' הבריאה כליל. וכאמור, אין אנו עוסקים כאן במעשה בצדיקי הדורות אלא ביהודי 'מן השורה' שחי עמנו בדור הזה... שהאמין בכל ליבו ונפשו בכוחות הכבירים של התפילות בימי הרחמים והרצון ונאחז בהם כבקרש הצלה, והם שעמדו לו... על כן נתחזק באמונה בכוחה של תפילה ובזה נציל אותנו ואת כל אשר לנו לטוב לנו כל הימים.

בשנה אחת בסוף חודש מנחם אב חלה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע עד למאד והיה מוטל על ערש דווי, הרופאים קבעו שיש צורך לנתחו מיד ללא שום שהיות, אך הרבי לא הסכים שינתחוהו עד עבור הימים הנוראים, באמרו הננו מאמינים כי ב'ראש השנה' נגזר דינו של אדם ובידנו לפעול לשינוי הגזירה, משראו בני המשפחה כי הרבי עומד על דעתו, שלחו את הרופא אל הקודש פנימה והוא סידר לרבי את כל דרך הילוכו באכילה שתיה ושינה עד אחר הימים הקדושים, ונדחה תאריך הניתוח עד למחרת יום הקדוש, ויהי ממחרת יום הקדוש בדקוהו הרופאים שנית, ויראו כי פלא גדול נתרשש וכל הסכנה חלפה כליל, וכבר אינו נזקק לניתוח, נענהו הרופא ואמר לו בלשונו 'הזמן פעל לטובתך' (כוונתו הייתה שהזמן שעבר הועיל למערכות הגוף להשתנות לטובה), נדדעק ה'נתיבות שלום' ואמר 'הזמן פעל לטובתי', היינו הזמנים הגדולים של חודש הרחמים וימי ראש השנה ויום הכיפורים הם הזמן שבהם יכול כל אדם לפעול לשנות את גזר דינו לטובה ולברכה, וזה אשר פעל שאבריא לגמרי למעלה מדרך הטבע. והיה ה'נתיבות שלום' מספר מעשה זה בימים אלו לחולים מסוכנים, באמרו להם, שאף אם בר"ה אשתקד נגזר עליכם 'דין קשה' זה, אך עומדים אנו לקראת ר"ה אשר נכתב בו גזר דין חדש, ובידכם לפעול לבטל כל גזירה רעה, ולהמתיק הדין לחיים טובים ולשלום.

שימו לבבכם, איש יהודי שעברו עליו יותר מעשר שנים מעת נישואיו שלא זכה בפרי בטן, והתיישר בגוף ובנפש באופן נורא ואיום, ודרש בכל העת אצל הרופאים, והנה בחודש אלול תשפ"ג שמע את המעשה הנזכר, וחשב לעצמו, אולי אעשה כן גם אני, אעזוב את הרופאים ולא אשקיע אלא בתפילות ובתחנונים לפני שוכן מרומים, ונמלך עם ב"ב והחליטו שניהם לדבוק בתפילה בלי הרף, ואכן הזמן פעל לטובתם... ונולד להם בנם במז"ט מבלי ללכת לרופא בשר ודם...

עוד מעשה נורא שמענו מאחד מבני החבורה בחיפה, בדידיה הוה עובדא, בני בן שש סבל זה כבר שנה מפזילה (crosseyes) קשה, כמובן שדרשנו ברופאים, שניסו לתת מזור לעיניו בכמה וכמה אופנים (משקפיים מיוחדות ועוד דרכים) ולא הצליחו כלל, בחודש תמוז פ"ד קבע הרופא שאין מנוס וחייבים לנתח את הילד בעיניו, וקבע זמן לנתח ביום חמישי ח' תשרי פ"ה בשבוע של יוה"כ. גם ביום ראשון כ"ו אלול פ"ד כשבדק אותו בעוד 'בדיקה' נענה ואמר חייבים לנתח.

בערב ר"ה אספתי את כל בני המשפחה, סיפרנו את הסיפור של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, שהוכרח לעבור ניתוח בהיותו חולה במצב קשה בימות הקיץ, וביקש מהרופא לדחות את מועד הניתוח לעבור עד לאחר ימים הנוראים, כי בתפילות של הימים הללו אפשר לפעול הכל וגם לבטל את הצורך בניתוח, ואכן, לאחר הימים הקדושים

ח' סיון תשפ"ב

א' תמוז תשפ"ב

ו' אלול תשפ"ב
חווה דעת נוספת

ה' חשון תשפ"ג

י' כסלו תשפ"ג

י' כסלו תשפ"ג

הדין של ראש השנה ליציאת מצרים, אלא, כי זאת בא לומר לך, כמו שבני ישראל פעלו 'מהפיכות' ובטלו גזירות ע"י התפילה עד שיצאו ממצרים קודם הזמן, כך בידו של כל איש ישראל לעשות מהפכות ביום זה^{מא}, ואין דבר עומד בפני התפילה^{מב}, לבטל כוחם של כל המקטרגים והמשטינים^{מג}.

וכה כתב הרה"ק האור המאיר (ר"ה) וו"ל. ואין לך ח"ך מתוק מזה, שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידינו, לאמר לפניו מלכויות וזכרונות כנוכר, כדי

שתבוא זכרונכם לפני לטובה. ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתנו, להטיב לנו באחריתנו (ומוכיח בזה לאלו האנשים שבשמאריכים התפלה בר"ה נחשב להם כמשא כבד). ובה רמז הנביא (ירמיה לא יט) 'הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד'. הכוונה, הבן יקיר לי אפרים - כל ישראל מכונים בשם אפרים... והוא לפני ילד שעשועים, ובודאי אין כוונתי להכביד עליהם משא כבד, אלא הכל לטובתם ושלימותם, ומדי דברי בו - זכור, כלומר מה שאני מצוה שיאמרו לפני זכרונות, כוונתי לטובתם (כי ברצוני לזכרם תמיד עוד) כדי

התייצב לפני הרופא ונמצא בריא לגמרי עד שלא הוצרכו כלל לניתוח, ואמרתי לבני המשפחה גם אנו נתפלל בר"ה על בנינו - אחינו, שלא יצטרך לניתוח. וכן במשך כל ימי ראש השנה הזכרנו זה לזה שוב ושוב את המעשה של התייבבות שלום, והתפללנו על כך.

וראה פלאי פלאות בכוחה האדיר של תפילה בימים הללו - למעלה מדרך הטבע. ביום שני ה' תשרי תשפ"ה אחה"צ הייתי אצל הרופא, והרופא הכריז בפליאה עצומה מימי לא ראיתי כזאת, רוב רובה של הפזילה ירד כבר, אי"צ ניתוח, וגם אין כעת מה לטפל, נראה שהכל נסוג ונעלם לגמרי... הילד איננו פוזל...

בינו והתבוננו, כולם שמעו את המעשה עם ה'נתיבות שלום' ש'הזמן פעל לטובתך'... אך אשרי מי שלקח את הדברים למעשה מתוך אמונה בכוחה הגדול של תפילה בר"ה... ועל דרך שאמר לי אחד מחשובי הרבנים שליט"א, אשר ל"ע נפטרה בתו בשנה שעברה, שגם בשנה שלפניה שמע עד כמה צריך להתפלל לזכות בדין כי הוא נורא ואיום, אך לא חשב ולא 'חלם' שהדברים נוגעים אליו... מעתה עורו והתעוררו, ואל תאמרו כבר שמענו את כל ה'דרשות' וכל המעשיות... אלא ידע כל אחד שהדברים נוגעים אליו ממש, ויזכה לפעול לעצמו כל מילי דמיטב גם בדברים הנראים שאין סיכוי...

מא. וכך כתב רש"י על האמור בפרק פ"א בתהילים שהוא ה'מזמור של ר"ה' (פסוק ח) 'בצרה קראת ואחלצך מענך בסתר רעם' - אתה קראתני בסתר ביני ובינך, ואני עניתיך בקול רעם, הודעתי גבורות ונוראות בפהרסיא, והרי שהתפילה פועלת 'גבורות ונוראות בפהרסיא' (והגם שהתפילה מועילה בכל השנה, אך גדול כוחה ביותר בר"ה).

מב. מעשה נורא אירע בישיבה דגייטסעד לפני כשלושים שנה, באותה שנה נלב"ע ל"ע בחור צעיר מבני המקום, מכיוון שכן הרי ב'נתנה תוקף' בימים הנוראים לאחמ"כ הייתה התעוררות עצומה בקרב תלמידי הישיבה, ובהגיעם לתיבות ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה נעו אמות הספים לגדל הזעקות וקולי הקולות שנשמעו בהיכל, אף ה'בעל תפילה' הגאון הנודע רבי מתת'י סאלאמאן זצ"ל משגיח דישיבת ליעקוואד (שהיה אז משגיח דגייטסעד) זעק בקול גדול ותשובה ותפילה... עד שדם ניתז מגורו על המחזור שעמד לפניו ונמחקו תיבות 'רוע הגזירה'... וראה זה פלא, כי אכן 'נמחקה' רוע הגזירה... ובשנה שלאחמ"כ לא נפקד מהם איש, ולא נפטר אפילו יהודי אחד בכל גייטסעד באותה השנה.

מג. אמנם, לא יהא שוטה המאבד מה שנותנים לו, וינצל את כוחו זה ב'השגות גדולות'... כמו שהיה הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע מעורר בדבר מעשה שהיה, באחת המלחמות בתוך סערת הקרב ירו האוחזים בחיצים חץ מוות בצאר ניקולאי ימ"ש, אחד החיילים שראה את אשר עומד לקרות בעוד רגע קט החל לזעוק בקול מר, הסוס אשר עליו רכב הצאר נבהל מהקולות וקפץ למעלה, וכך נכנס החץ בגוף הסוס והרגו ואילו הצאר נשאר בחיים. כשוך חמת המלחמה קרא הצאר לאותו חייל, ואמר לו כי ברצונו להכיר לו טובה על אשר הצילו ממוות לחיים, על כן יבקש ככל העולה על דעתו וימלאו כל משאלותיו, נענה החייל, שהיות והממונה עליו בצבא המלך מציק לו ומתעלל בו על כן מבקש שימנו אחר תחתיו, נענה לו המלך אכן אעשה כבקשתך.. אך שוטה שכמותך מדוע לא בקשת להיות בעצמך מפקד. על זה הדרך נאמר לדידן, הקב"ה נתן בידינו כח התפילה לפעול גדולות ונצורות לטוב לנו לכל השנה הבעל"ט, אל תהיו כאותו שוטה המאבד מה שנותנים לו, אל תכניסו את כל כח תפילתכם בזוטות ושטויות, וכל בר דעת יסדר לעצמו בתפילתו 'שנה טובה ומתוקה' בכל ענייניו...

שתבוא זכרונם לפני, וזהו דברי בו זכור, כוונתי כדי שאזכרו עוד לטובה, עכ"ל.

וכבר איתא במדרש (שוח"ט) על הפסוק (תהלים קב יח-יט) 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם, תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל קה', אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, אלא עוד תפילה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם, הוי' ולא בזה את תפילתם'. 'תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא', אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים, ואתה בורא אותן בריה חדשה. וללמדנו כי הקב"ה שומע תפילת כל פה ואפילו אם נחשב כ'מת במעשיו', מ"מ גדול כוחה של תפילה בר"ה עד שנברא כבירה חדשה.

ובך אמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מועדים הנש"פ ד"ה ובמקלות) בביאור דברי הטור (או"ח סימן תקפב) על נוסח התפילה 'ובכן תן פחדך' - ותקנו לומר 'ובכן' כלשון המקרא 'ובכן אבוא אל המלך' (אסתר ד טז), לפי שהוא עתה יום הדין ואנו באין לפני מלך הקב"ה. ואמר מהרי"ד שכוונתו לומר כסיפא דההוא קרא 'אשר לא בדת', וכלומר שאף מי שנראה לו שאינו כדאי להתפלל אל ה' אל יתייאש, אלא יבוא אל המלך ויזעק אל ה' מעומק לבו.

קומי רוני בלילה שפכי כמים ליבך - לעולם יבקש אדם רחמים קודם

כתב המגיד מדובנא זי"ע (קול יעקב, איכה ב יט) על הפסוק 'קומו רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה' בזה"ל, משל לאחד שהיה דר בעיר מלאה נכרים אין שם יהודי בלתי הוא לבדו, והעיר היתה מתנהגת ע"פ ממונים אשר הפקיד השר

עליה, והשר לא היה דר בעיר ההיא כי אם רחוק מאתה, ומשפטו לבא אחת בשנה לפקח על עסקי העיר ועניניה, וכל יושבי העיר היו שונאים את היהודי תכלית שנאה וישטמוהו תמיד ויארבו לנפשו, ובבוא השר אל העיר ליום המועד הנה ברצות היהודי להתייצב לפניו לשחר פניו ולהפיק רצון ממנו על כל נגעי לבבו, היה מוצא תמיד את מבקשי רעתו עומדים לפניו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יכול היהודי להרים פניו אל השר לשאול צרכיו ממנו, וגרם לו זאת שירד מטה מטה וידל מאד, לימים נתייעץ עם אוהביו מה לעשות בזה ויעצוהו לשמור את יום המועד בבוא השר העירה, ואז ישכים הוא להתייצב לפני השר קודם אור היום אולי עוד לבדו ימצאנו בטרם יבואו שוטניו להלשין עליו, ואז יפיק רצון ממנו לכל משאלותיו, אחר שאין עומד לנגדו לשטנו.

הנמשל הוא, כי גם זאת העצה היעוצה לנו מחז"ל הקדמונים, לחשבים כליל ר"ה להתפלל כל הלילה על כל נגעי לבבנו, בטרם בוא יום הדין אשר השטן עומד על ה' לקטרג עלינו ולהסך בעדנו מעבור תפילה, וזהו קומי רוני בלילה לראש אשמורות, רומז על מה שנאמר (איוב ב א) 'ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתיצב על ה' וכמאמר חז"ל (זוה"ק ח"ג רלא). שהוא ר"ה, וראש אשמורות הוא קודם ר"ה, וזהו כמים לבך נוכח פני ה' כלומר דרשוהו בהמצאו לבדו, בטרם עומרים על ידו שוטניו, ושפכו לבבכם נוכח פניו בעצמו, אולי יחנן ה' צבקות אותנו, אחר שאין שמן ואין פגע רע עדיין עלינו, עכ"ל.

ובלומר, מעלה יש בזה הלילה, כי המלך כבר נמצא עמנו - 'כי כבר בא' לשפוט הארץ, אבל עדיין לא נתיישב על כסא הדין, ועדיין לא התייצבו המקטרגים, וזהו השעה המוכשרת ביותר להתחנן לפני המלך מ"ה.

מד. עוד מדרכי היצר הרע הוא השטן לערבב את הבריות בטענה הידועה, מה לך להתפלל כאשר ליבך בל עימך... הינך עיף ויגע מבלי יכולת להתכוון ואיזה 'טעם' יש לתפילות כאלו, אכן שמע נא לדבריו הנוראים של הרה"ק ה'שמח ישראל' זי"ע, וכה הם דבריו כגחלי אש, ליודע מחשבות ביום דין לכוּבש כעסו בדין, כמה גדולים חסדי ה', כי לא זה בלבד שמוחל להאדם ששופך מרת נפשו לפניו ביום הדין ומתחרט על אשר מעוות דרכיו בכל השנה, אלא אפילו זה, האדם שעומד ומתפלל ביום הדין ולבו בל עמו, היינו תפילה משפה ולחוץ, ואני ה' בוחן כליות וחוקר לב וזהו ליודע מחשבות ביום דין, עכ"ז כובש כעסו בדין ומוחל עוונות בדין. עכ"ל.

מה. סגולה גדולה ונפלאה שמעתי מאנשי מעשה, לומר ולסיים ב' פעמים את כל ספר תהלים כליל ראשון דראש השנה, והיא מסוגלת מאד לישועות גדולות, [ויש שנתנו רמז לדבר בפסוק (תהלים פא ח) 'אענך בסתר רעם',

בסתר ר"ת ב' ספרי תהילים ראש השנה]. וכבר נמצא לזה מקור בספר 'בינת יששכר' (שנדפס בפראג לפני כמאתיים חמישים שנה), וז"ל 'ראיתי בספר אחד שטוב לומר בליל ר"ה שני פעמים תהילים מרישא עד סיפא, שמזמוריה הוא ק"נ, וב' פעמים ק"ן הוא ש' גימטריא 'כפר', והוא מעניינא דיומא שצריך כפרה, עכ"ל.

ושמענו עדות נאמנה מפוסק מפורסם שהמתין עשרים ושתים שנה לזש"ק, באחד השנים בער"ה הטמין לו איש טמיר ונעלם מכתב בו נכתב סגולה זו, קיים זה מה שכתוב בזה, ולפקודת השנה נולדה לו בתו היחידה. אף הוא עצמו פרסם דבר הסגולה, ובשנה אחת דיבר לפני קבוצת בחורים מבוגרים משיבה ידועה, כשלושים בחורים קיימו את הסגולה ועד ג' ירחים באו כ"ט מהם בקשרי השידוכין.

האף אומנם כי סגולה זאת קשה לרבים לקיימה – בפרט שלמחרת היום יש לעמוד שעות ארוכות בתפילה במוח צלול, עכ"ז הובאה זאת הסגולה למען ידעו דורותיכם חשיבותה וכוחה של האי סגולה, והעיקר הוא לנצל את הזמן כראוי ולא לבטל אפילו רגע אחד ביום קדוש זה, ויאמר עכ"פ פ"א תהלים או חלק ממנה כ"א כפי יכולתו או יחלקם בין בני הבית וכיו"ב.

ומידי שנה בשנה מעידים עדים נאמנים 'אותות ומופתים' שזכו בזכות זה, שינוי המזל מן הקצה אל הקצה, ואף בדברים שהיו נראים כלאחר גזירה – שאין שום סיכוי בעולם שיהפכו לטובה, בבני חיי ומזוני, בזיווגים הגונים, איש איש די מחסורו אשר יחסר לו.

שמענו ממכירי בעל המעשה, לפני כשנה (שלהי תשפ"ה) נמצא בצילומים של נער אחד מבני היהודים – כתמים שחורים על ה'כבד'... הרופאים נבאו שחורות ונוראות, וכבר חששו והכינו עצמם לגרוע מכל. אמנם בליל ר"ה אזרו עוז ותעצומות ואמרו פעמיים תהלים, ויהי אחר ר"ה ערכו לו שוב צילומים ונמצא כבד נקי לגמרי, ויהי לפלא והפלא. ועוד שמענו על משפחה אחת אשר היו בה ארבעה מעוכבי שידוכים – כל אחד ואחד מהם עם 'סיפור' משלו, אחד כבד יותר ממשנהו, באמצע הסעודה בליל ראש השנה נדברו מסגולה זאת, ותהי 'חרדת אלוקים' במקום, חלקו ביניהם את התהלים כנ"ל, ובתוך אותה שנה נישאו כל הארבע עם זיווגים הגונים 'לכתחילה שבלכתחילה'.

לאחרונה סיפר לנו בעל המעשה, בני החתן שלום בן דבורה שמלאו לו כבר ל"ג שנה נישא זה עתה (אלול פ"ו) עם הכלה בת ל"ד שנים, וכך הוה, הכלה סיימה בליל ראש השנה (תשפ"ו) פעמיים את כל התהילים, ומשפחת החתן התחלקו ביניהם ואמרו ביחד פעמיים את כל התהילים, ועד סוף השנה באה ישועתם.

עוד סיפרו, שני אחים האחד כבר טיפס גילו לכ"ח ולאחד כבר מלאו ל"ב שנים, בר"ה תשפ"ג קיים הצעיר את הסגולה ובתוך שנת פ"ג נישא למזל"ט, כמעשהו עשה האח המבוגר בר"ה פ"ד, והוא נישא במשך אותה השנה למזל"ט.

שמעתי ממכירי בעל המעשה, בשלהי שנת תשפ"ה נישאה כלה שגילה עלה מעל כ"ה שנות חיים בעולם הזה, ורק עתה זכתה להנשא, וזה דבר ישועתה, בר"ה תשפ"ה היה אביה חולה נורא על כליותיו ה"י, הענינים הסתבכו נוראות עד שכבר לא הועילו טיפולי דיאלזה, והרופא כבר הודיע כי לדעתו נראה שחיי האיש עומדים לקראת סיום...

בליל א' דר"ה אמרה בתו (שהיתה נערה כבת כ"ה שנים) פעמיים תהלים, מתוך מסירות נפש עצומה, ובבואה לבקש 'בקשתה' נקרעה בעצמה ולא ידעה על מה לבקש, האם על אביה שיבריא או על מצבה שתזכה כבר להנשא (חובה להבהיר, כי היא חשבה כן, אבל למעשה ברור הדבר שניתן לבקש על כל המצטרך, ולאוו דווקא על דבר אחד), לכן ביקשה שתזכה לראות את אביה משתתף כשהוא בריא ושלם בחתונתה, ואכן, בניסי ניסים עבר האב 'השתלת כליות' – כנגד כל נבואות הרופא והבריא לגמרי, והיא מצאה את זיווגה, ובשלהי אלול נערכה חתונתה כשאביה משתתף בכל לבו ונפשו בריא ושלם. ובשבת שבע ברכות קיימה 'שיחו בכל נפלאותיו' וסיפרה ברבים את כל ההשתלשלות.

וכן הוא בבני – שמעתי מאיש נכבד ומוכר בפלורידא, שהמתין כעשרים שנה לזש"ק, וכל פעולות שעשה אך לתוהו הועילו, ובשנה אחת אמר בכוונה וביראה פעמיים תהלים ונושע למעלה למעלה מדרך הטבע, וכל זה רק טיפה מן הים הנשמעים במשך השנה מישועות נפלאות הבאות לאחר קיום סגולה נפלאה זו.

עוד קבלנו מכתב מבעל המעשה מאיש יהודי שהמתין כארבע ומחצה שנים לזכות בזרע של קיימא, ובמשך כל הזמן לא היה ביד הרופאים שום מוצא דרך וכיוון לגלות מה חסרון יש בהם, ומאומה לא עזרו להם, עד 'ראש השנה' תשפ"ה, אז אמרו השניים פעמיים תהלים, ונושעו לפני חדשיים באופן רגיל וטבעי ללא כל טיפולי רופאים כלל וכלל בבן בריא ושלם בליעה"ר.

כתבנו בספר פרנסה וכלכלה - החובה והזכות להתפלל על ולבקש עליהם 'אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה', וכיו"ב משאר הצטרבויותיו. ואף אם יבוא אי חנה ביום הזה נכתב בספר קצבת מזונותיו של כל מי יטען מדברי הזוהר הק' (תיקו"ז כב.) 'צווחין ככלבין בריה בעולם' (ביצה טז.), והזמן גרמא להתפלל הב' מ"ו, הרי כבר אמר מרן הבעש"ט זי"ע (בעש"ט

מעשה שהיה לפני כשנה, בליל א' דר"ה תשפ"ה אמר בחור צדיק פעמיים תהלים עבור קרובת משפחתו שהמתינה עד בוש למצוא את זיווגה הראוי לה, ויהי ממחרת ביום א' דר"ה הכניס ה' בלב הנערה ללכת להתפלל בביכנ"ס של הקהילה ששם היא משתייכת - הגם שמעולם לא נכנסה שמה להתפלל בימים הקדושים, לעומתה הכניס הקב"ה בלב אשה אחת שתכנס להתפלל באותו ביהכנ"ס הגם שגם היא מעולם לא התפללה שם, בהיותה שם ראתה את הנערה מתפללת ומצאה חן בעיניה, ומשם נתגלגל עד גמר שידוך בשעטומ"צ.

טרם אכלה לדבר מצוה עלינו להבהיר ענין נחוץ, כי כאמור - התפילה בכל עת וביותר בימים הללו, ועוד יותר בליל א' דר"ה ובפרט עם אמירת פעמיים תהלים בוקעת רקיעים, ופותחת שערי שמים כמבואר בדברינו עד כאן, וכיהודים מאמינים בה' אלוהינו העונה לעמו ישראל בכל קראנו אליו אנו מאמינים בזה בשלמות. ואכן הקב"ה משיב לנו, הוא מאיר פניו אלינו ומראה לנו בחוש עד כמה התפילות פועלות למעלה בכל הענינים לטובה ולברכה, וכל הפוקח עיניו רואה מהפכות של ממש המתחוללות ע"י התפילות, אבל עדיין, איננו מכירים בחשבונות שמים, ופעמים נשמע קול מתאוננים לומר עדיין לא נושענו, זאת למודעי כי אי אפשר ל'בשר ודם' השרוי בעולם הזה לדעת מה ואיך פעל, אמנם אין בזה כל ספק שהם פועלות עד אין קץ ואין חקר, אם על אתר ואם לאחר זמן, אם באותו ענין ואם בענינים אחרים שהם טובה וברכה לאדם המתפלל באופן של למעלה מדרך טבע.

והרי לכם 'מכתב' שקבלנו ככתבו וכלשונו. וז"ל, חשוב לי לחזק אחרים לגבי הסגולה של אמירת ספר תהלים פעמיים בלילה הראשון של ראש השנה, היא סגולה חשובה הגם שאינה סגולה קלה. לפני כשנה (ר"ה תשפ"ה) אמרתי פעמיים תהלים עבור ישועה מסויימת...

אמנם, עומדים אנו בשלהי השנה ועדיין לא נושעתי באותו העניין, אבל חשוב לי מאד לחזק אחרים שניגשים לעשות את הסגולה הזאת... כי אין לי ספק שהסגולה הזאת וכח אמירת ספר התהלים פעמיים בליל א' דראש השנה עמדו לזכותי כמה וכמה פעמים בשנה הזאת. וכגון, כי במסגרת עבודתי כמורה לתלמידים נסעתי עמהם לטיול, ושם מעדתי נפלתי ונפצעתי באופן שבדרך הטבע הייתי אמור לקבל חבלה חזקה בראש ה"י הגורמת לסכנת חיים, וה' הציל אותי ונפצעתי בפציעה קלה יחסית, לא פגיעה בראש ח"ו ואפילו לא שום מכות יבשות בפנים, רק פציעה שהחלמה ממנו היתה יותר קלה. ראיתי בחוש איך ה' עשה עמדי חסד... וה' הגן עלי.

נושעתי כמה פעמים במהלך השנה הזאת עם בשורות טובות וגדולות ונפלאות (משמעותיות) בענייני בריאות ופרנסה, הגם שהתפללתי להיושע בעניין אחר בליל ראש השנה, נושעתי כמה וכמה פעמים בדרך אחרת שה' ראה שהוא נכון עבורי, ה' לקח את התפילות שלי ועזר לי רבות לפי מה שהיה נכון עבורי.

ומסיים בעל המכתב, הנני מקווה שזה יחזק את כל המסתפקים האם לגשת לעשות את הסגולה הזאת. עכ"ל. מו. איש חסיד היה בדורות הקודמים בעיה"ק ירושלים ושמו הרב יוסף וויינבערג ז"ל אשר הקב"ה בירכו בעשירות, פעם אחת אירע 'משבר' גדול בענייני המסחר, וכל ה'סוחרים' שבירושלים הילכו כשהם דואגים טרודים ומבולבלים, כי כל עתידם היה תלוי ועומד כיצד יגמר זה המשבר... זולתי ר' יוסף הלז ששלוות נפשו לא פסקה בכהוא זה, באחד הימים נסע ר' יוסף לטבריא ופגשו הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע שהיה דר אז בטבריא, וישאלהו הרבי כיצד היו בך כוחות הנפש לעזוב את ביתך ועסקיך בזמן כזה במצב כזה שהכל תלוי ועומד, ענה ר' יוסף ואמר מיין יריד איז ראש השנה (ה'יריד' שלי הוא בר"ה), כלומר כי אז הוא הזמן לשנות את הקצוב לו לאדם, אבל במשך השנה אין בזה אלא 'גילוי' כמה ומה נקצב בר"ה... מאז היה ה'ברכת אברהם' חוזר הרבה על דבריו אלו מיין יריד איז ראש השנה... מיין יריד איז ראש השנה...

מז. והגם כי כפי פשוטו הדמיון לכלב הוא לגריעותא, אך יש לומר בזה גם מליצה ישרה כלפי מעלה, כי הנה נאמר בתורה (שמות כב ל) 'ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו', והטעם שזכו הכלבים לשכר גדול כל כך, כי בצאת ישראל ממצרים לא חרץ כלב לשונו, ולכאורה תמוה, מדוע מגיע 'שכר' לכלב בן ימינו, וכי מחמת שאבי אבי זקנו עשה איזה מעשה טוב מגיע לו שכר עד סוף כל הדורות, ואלא מאי תאמר שאכן גדול כח מעשה טוב להיטיב עד סוף כל הדורות אף שאין לדורות הבאים כל קשר וזיקה למעשה זה.

עה"ת ליקוטים לר"ה ויו"ב כד) שדברי הוזה"ק לא נאמרו על זמנינו^{מח} שחוסר הפרנסה מפריע לאדם לעבוד את בוראו ביישוב הדעת, וכיון שכן לית לן בה, ואף חובה^{מט} להתפלל על הפרנסה^י.

ויש הטוענים, האריך נתפלל על בני חיי ומוזני לפני מלך א-ל רם ונישא, כבר הפריך טענתם הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע (כנסת דוד, ערך הון את הכל), והעמיסו בנוסח התפילה קדוש אתה ונורא שמך - הרי הקב"ה קדוש ונורא, ואיך אפשר לבקש מאתו על קויליטש

מלך מתרצה בדמעות - אל דמעתי לא תחרש כתב ב'שער הכוונות' (דף צ.) גם היה נוהג מורי ז"ל לבכות הרבה בתפילת ר"ה אפי' שהוא יו"ט ומכ"ש בתפילת יוה"כ, והיה אומר מוז"ל כי מי שאין בביה נופלת עליו בימים האלו הוא הוראה שאין נשמתו

ומעתה תישא ק"ו מה כלב שאין לו שום דעת, ואינו עושה כלום, רק כמה מזקני זקניו עשו מעשה טוב - מעשה שהבאים אחריהם אינם יודעים מה היו מעשי זקנם, יש בזה כבר זכות לפרנסה טובה לדורי דורות... על אחת וכמה בני ישראל היקרים שזקניהם אברהם יצחק ויעקב היו גדולים ורמים בענקים, ואנו צאצאיהם מכירים במעשיהם, ועד היום אנו מחפשים ללכת בדרכיהם בוודאי מגיע לנו כל הטוב בפרנסה ושפע טוב, ויש לנו רשות וזכות לבקש על השפע, וזהו ככלבין דצווחין הב הב, כי מגיע לנו ביושר ובדין השפעות טובות...

מח. כה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (בליל ר"ה תש"ט, בשנה הראשונה להנהגתו), זקני הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר בשעתו ובזמנו, שביום ראשון דר"ה אין לבקש על גשמיות, כי אם על מלכות שמים ועל 'יודישקייט' (יהדות), ורק ביום השני אפשר לבקש על פרנסה וכיו"ב, והוסיף ה'בית ישראל' שהרי שני ימים של ר"ה נחשבים כ'יומא אריכתא' וכקדושה אחת, ואכן גם יודישקייט ופרנסה קדושה אחת הם, והא בהא תליא, כי בכדי שנוכל לעבוד את השי"ת בתורה ותפילה ולגדל צאצאינו כראוי זקוקים אנו לשפע של פרנסה בכבוד, וממילא ניתן לבקש על פרנסה גם ביום א' דר"ה (פאר ישראל ח"א עמ' רצג).

מט. יש שהמליצו, כי אדרבה המתפלל רק על עניני רוחניות בלבד (אף בכל השנה) נראה חלילה כ'כופר' במקצת. כי הרי הוא כאומר - בכדי להתעלות ברוחניות נצרך הנני לסייעתא דשמיא וע"כ אתפלל ע"ז, אבל בענייני גשמיות יש בידי זיך אליינס אן עצה געבען' (לשית עצות בעצמו ולהסתדר)...

וכן אמר להדיא הגאון רבי ישראל סלאנטער (כוכבי אור עמו' רסב), וכן הורה מרן החזו"א שיום זה ניתן לבקשות, אף לכל צרכי האדם (מעשה איש ח"ג עמו' קנז).

נ. אדרבה, הן הן עיקר התפילות, וכפי שאמר הרה"ק מוהר"ש מליובאוויטש זי"ע, כי האנחה והבכיה על המצב הגשמי בראש השנה, הוא תשובה עילאה (הובא בליקוטי דיבורים ח"ד עמוד תשכ).

מן הבאר

איתא ב'אמרי פנחס' (תפה) בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, וזל"ק 'שוטים, רעדין זיך איין (מתפתים לחשוב) צווחין ככלבים הב הב, ואין מתפללים בר"ה ויו"כ על פרנסה, דאס האבין זיי ניט, און דאס בעטין זיין ניט' [אינם עומדים במדרגה גבוהה זו שלא לבקש על הפרנסה, וכיון שאינם מבקשים אינם זוכים לפרנסה, ונמצאים 'קרח מכאן ומכאן'].

עוד שם (אות תפד) וגם פעם אחת ציוה לומר פרשת המן בכל עשרת ימי תשובה, וכמה פעמים שמעתי שהיה מזהיר להתפלל על הפרנסה ושאר הצרכויות ולהאמין שהשי"ת ימלא שאלתו בוודאי, והיא מצווה רבה.

נא. פעם באה קבוצת חסידים להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, אך שהו שם רק בשעת התפילה ואילו את הסעודות אכלו במקום אחר, משהבחין בכך הרה"ק נענה ואמר בדרך צחות 'חסידים אלו מתפללין כאן על הפרנסה, ואילו אכילתם במקום אחר הוא...' עמד שם החסיד רבי נתנאל רדזינר ז"ל [זקנו של הרב נתנאל רדזינר ז"ל מבני-ברק, שהקים את בית המדרש לתורה ולחסידות 'אש קודש', וזכותו קיימת לעד] והרהר לנפשו, הלא איתא בזה"ק שאין להתפלל על הפרנסה בראש השנה, ומהו שאמר להם הרבי שהם מתפללים כאן

הגונה שלימה²². ואכן הפלינו צדיקי הדורות במעלת הבט וראה עד היכן הדברים מגיעים במה שביאר תפילה היוצאת מן הלב בבכי ותחנונים, כי הקב"ה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בלשון הכתוב (תהלים מתרצה בדמעות²³).
צב ג-ד) 'נכון כסאך מאז מעולם אתה, נשאו נהרות ה'

על הפרנסה, ויהי כאשר עבר החסיד לפני הרה"ק מסטאלין להתברך בברכת שנה טובה, עצר אותו הרבי ואמר לו מה שאסור להתפלל על הפרנסה היינו רק לאדם שיש לו פרנסה ומבקש עוד, אבל מי שאין לו פרנסה כלל מותר לו להתפלל על כך בראש השנה...

והוסיף, שבזה מדויק היטב לשון הזה"ק 'צווחין ככלבים הב' ולא אמר פעם אחד 'הב', והיינו מפני דקאי על אלו שיש להם ומבקשים להוסיף עוד על מה שכבר ניתן להם. אולם מי שאין לו, או מי שמבין להשים עצמו כ'רש' מתוך ידיעה שבראש השנה הכל חשבון חדש והרי הוא כמי שעדיין אין לו כלום, לו נאה ויאה לבקש 'הב לן מזוני'. נב. וכתבו הפוסקים שמי שאינו בעל בכי לכל הפחות ישא את קולו ויעשה עצמו כבוכה, בכדי להתעורר ולעורר זכויות של מעלה, והסמיכו לכך את הפסוק (תהלים ו ט) 'כי שמע ה' קול בכי' (אלף המגן תקפב סקמ"ה, ועיי' מעשה רב להגר"א, רז).

נג. הרה"ק מסאטמאר זי"ע המשיל את הענין, לבן המלך שהורחק מבית אביו לאחר שסרח והזהר רבות ע"י אביו המלך, ולא שת לבו לכל האזהרות... כעבור שנים נתעוררה האם – המלכה בגעגועים אחר בנה ויצאה למסע ארוך, לתור אחריו ולבקרו, עד שהגיעה לאותה מדינה מרוחקת, מקום אשר הבן כלוא תחת בית מגודר הנעול בשלשלאות ומנעול כבד, מאחורי הגדר זעק הבן לאמו 'זעקה גדולה ומרה' כי רע ומר גורלו, יסורים קשים ומרים נחלתו, כה הוסיף הבן להתחנן ולעורר רחמי אמו שתצילנו מבור הגלות הלזה... ותען האם – המלכה הנה אזורק לך מבעד לחרכים את המפתח עמו תפתח את המנעול ותצא לחפשי... נטל הבן את המפתח הכניסו למנעול... ולא נפתח, שוב ניסה ולא נפתח... זעק הבן אל אמו, אני אנה אני בא, הדלת והשער אינם נפתחים... אולי אין זה המפתח הנכון, אמרה האם בטוחה אני שזה המפתח הנכון... אלא שברבות השנים שלטה החלודה במנעול ולכן אין המפתח פותח... עצה אחת לך בני היקר, שפוך נא דמעות כמים על גבי המנעול ובוזה תוסר כל החלודה, יפתח המפתח את המנעול ויבוא הבן אל אמו... אף אנו אין לנו אלא לשטוף את שערי הלב בדמעות ורחמים ובוזה יסורו כל המחיצות והחציצות ונזכה לצאת ממאסר הגלות והצרות, להתקרב אל אבינו שבשמים ולפעול שנה טובה ומתוקה. הרה"ק רבי נפתלי ממעליץ זי"ע (קדושת נפתלי ר"ה) רמז כזאת, דבש ר"ת 'שימה דמעותי בנאדך' (תהלים נו ט), ומבאר שלפעמים רוצה הקב"ה לכתוב טוב על ישראל, ובא השטן ומייבש את הנאד של הדיו ע"מ שלא יוכלו לכתוב בו טוב עליהם. ע"ז מבקשים, רבש"ע, 'שימה דמעותי בנאדך' שתשים הדמעה תחת הדיו, 'הלא בספרתך' – ובאופן זה תכתבנו בספר חיים טובים.

הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (תוכחת חיים לר"ה יד) המשיל את מעלת הבכיה במשל למלך שכעס על עבדיו ורצה להענישם, התכנסו כל העבדים והמשרתים לטכס עצה איך לפייס את המלך. נעמד שר המשקים ואמר, כי כפי שהוא מכיר את המלך זה שנים רבות לא יצליחו לפייסו בשום מתנה או דורון ורק עצה אחת יש להם, להגיש לפניו משקה פלוני אשר ידעתי כי המלך אוהבו ביותר, ויצרפו למשקה כתב התנצלות, ומסתבר שבעידן ריצוי ושמחה כזה יסלח להם על עוונם. והנמשל, כי הקב"ה מתרצה בדמעות שהאדם שופך מעומק לבו כמים מפני שזהו כביכול ה'משקה' החביב אצלו יתב"ש, ובאותה שעה יש בידו האפשרות לבקש גם מחילה על פשעיו.

וזה לשון הרה"ק ה'ערבי נחל' זי"ע (דרוש לר"ה) הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו לו, ובמה מפייסין לו הנה השי"ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות, אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. כן מספרים על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, בשעת עמדו על הבימה קודם תקיעת שופר הרים את ראשו אל עבר עזרת הנשים ופנה ואמר, נשים צדקניות, שטפו את השופר אשר בידי בדמעותיכן, בכדי שאוכל לתקוע בו כראוי וכיאות.

וזהו טעם הדבר אשר מצינו תפילות שונות שתיקנו גדולי הדור במשך הדורות בשפת האידיש, כיוון ששערי דמעות לא ננעלו (ב"מ נט). ורק כאשר יבינו את אשר הן מתפללות תיזל דמעה מעיניהן (כי נשים רבות לא היו מבינים בלשון הקודש), אמנם לאנשים לא תיקנו תפילות בשפת האידיש, על אף שבצוק העיתים רבו העמי ארצות וכדו' שלא ידעו קרא וכתוב, כי האשה דמעתה מצויה.

אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו.

כתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (תוכחת מוסר, ליום כ"ד) התפלה שמתפללים בדמעה היא חשובה וקרובה מאוד להתקבל, כידוע על פי מאמר חז"ל (ברכות לב:) בגדולת וחשיבות תפלה בדמעות יי. והנה, הפתח אשר נכנסים שם התפלות אשר המה בדמעות אינו פותח אותו פתח שום מלאך או ממונה, כי אם הקב"ה בעצמו ובכבודו וכו', והקב"ה ברחמיו יעתר לו וימלא משאלותיו לטובה אמן בן יהי רצון, עכ"ל יי.

וגו', והנה אז אותיות א' ז' ומרמו על ר"ה שהוא יום אל"ף בחודש השביעי, ובו ביום נבון בסאך, שבו מלך הקב"ה על כל הברואה מעולם אתה. וממשיך הכתוב לומר נשאו - בני ישראל מנשאים ומרוממים על ידי נהרות דמעותיהם את ה' (בביכול), ועיי"ש עוד. ומכאן תבין אפס קצהו פעולתן הנוראה של דמעות העין עד שכביכול המה מרוממים ומגביהם את מלכות השי"ת. **נפלאות מצינו ב'ספר חסידים' (אות קל) וז"ל, יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו, אלא בעבור תוקף תחנונים ודמע עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן,**

עוד יש בכח הדמעות לרחוץ את הלב... הנה איתא בגמ' (ב"מ נט.) 'אעפ"י ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו', וביאר הגאון רבי אליהו דסלר זצוק"ל שאינו מדבר על השערים אשר בשמים, כי וודאי שערי שמים עדיין פתוחים ועומדים לקבל תפילותיהם של בני ישראל, ולא דיבר אלא על שערי הלב שנסתם ונחתם עד שאי אפשר לו להתפלל ולשפוך נפשו לפני ה', מה תקנתו אעפ"י ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו - יפתח מעיין הדמעות ויזיל דמעה כמים ובוזה יפתח את סגור לבו ויוכל לעמוד בפני בוראו בתפילה ותחנונים לפעול דבר ישועה ורחמים. מסופר שפעם אחת הגיע הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע לבקר קבוצת חיילים מצבא הצאר הרוסי (וכידוע עד כמה הפליגו גדולי הדורות במעלת יהודים אלו אשר עמדו בעוז ובתעצומות בנסיונות קשים ומרים לשמור על יהדותם), בתוך הדברים אמרו לו, הנה כבסנו וצחצחנו את הכפתורים שעל המדים שאנו לבושים בהם לכבוד ראש השנה, יורנו הרבי כיצד 'נכבס' את הנשמה, שאלם ה'צמח צדק' במה ניקיתם את הכפתורים, השיבו בחול ומים, אמר להם ב'אלו' תנקו גם את הנשמה, כי תהילים הם כנגד החול והדמעות הם המים שבהם רוחצים ומצחצחים את הנשמה עד שתשוב להבהיק כבראשונה, ובתהלים ובדמעות נצחצח נשמותינו (צמח צדק, ספר השיחות, ער"ה תר"ד).

נד. משל למלך שהרחיק את בנו למקום רחוק, והיה הבן מתגעגע לאביו ושולח לו מכתבים בדם ליבו 'אב הרחמן, השיבני אליך ואשובה', אך לא קיבל שום תשובה, ולא הצליח להבין, כיצד אביו אוהבו אינו מתייחס למכתביו כלל ואינו משיב לו מאומה, עד ששאלו ידידיו, הגידה נא, כיצד הנך שולח את המכתבים, השיב הבן ששולח אותם דרך בית ה'דואר', אמר לו ידידו, אכן נודע הדבר, כי בבית הדואר יושבים שונאים, והם משמידים את המכתבים הבאים ממך, ועדיין לא באה לידי אביך אפילו 'אגרת' אחת... אין לך עצה אחרת, רק לשלוח אותם באניה עד לעבר הים, ומשם יקחנו שליח לבית המלך.

כך פעמים שהאדם מתפלל ולא נענה וחוזר ומתפלל ושוב לא נענה, ובמר ליבו שואל מדוע לא עלתה התפילה לרחמים ולרצון לפני אדון כל, אכן פעמים שיש עליו 'מקטרגים' הסותמים שערי תפילה ומונעים ממנה לעלות למרומים, ואין לו עצה אלא כלשון הכתוב (איכה ב יח) 'הורידו כנחל דמעה', להרבות בנהרי דמעה, ואז 'תפליג' תפילתו בנהרות אלו ותגיע למחוז חפצה מבלי מפריעים ומקטרגים.

מעין הדברים פירש הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע במה שנאמר (קהלת יא א) 'שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו', שהכוונה היא לבקשה הנשלחת למרומים על פני המים - אלו הדמעות ששופך כמים, שהם עושות רושם רב במרומים, ופועלות כמו עבודה וגיעה של ימים רבים, וזהו כי ברוב הימים - הנפעל ברוב הימים תמצאנו בנקל אם תבקש בדמעות.

וזה לשון הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"א דרוש ד) ואשרי למי שמתפלל בדמע ובלב נשבר ונדכה כי לא ישוב ריקם.

נה. אך פשיטא שאין הכוונה לבכיה מתוך עצבות ח"ו, אלא מתוך שמחה, וכמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע כי 'בשמך יגילון כל היום' ר"ת בכיה, ללמדך שהשמחה והבכיה משולבים זה בזה ואינם תרתי דסתרי.

שמא תאמר כיצד אכן ניתן לשלב בין השמחה לבכיה, כבר כתב הגאון ה'לבושי מרדכי' (חזונו של המהרי"ץ דושינסקי) בלישנא דקרא (תהילים מז ח) 'כי מלך כל הארץ אלוקים זמרו משכיל', שאם אנו מתעוררים כי הוא 'מלך על כל הארץ' כיצד שייך לזמר לפניו, אך על כך אמר הכתוב 'משכיל', מי שיש בו דעת ושכל יודע שאין זה סתירה כלל וכלל.

באר הפרשה - ראש השנה

יום טוב של ראש השנה - שמחה גדולה ביום המלוכה שיש ביום ר"ה¹, כי בא ה' לשפוט את הארץ, ואנו זוכים לקבל את פניו². **אמר קרא** (תהילים צו יא-יג), 'ישמחו השמים ותגל הארץ

ירעם הים ומלואו, יעלו שדי וכל אשר בו וגו', **ובך איתא בדרשות 'חתם סופר'** (ו"ך אלול תק"ע) וז"ל, לפני ה' כי בא לשפוט הארץ, ומכאן הוכיח רבינו **אבל הענין כי יום ר"ה הגם כי הוא יום נורא - המאירי** (חיבור התשובה מאמר ב פ"ו) על מצות השמחה יום דין ומשפט על כל יצורי תבל, מכל מקום אינו יום

וכבר ביארו בזה במשל נחמד, למלך שהיה לו בן יקר, שלמגינת לבו וצער הרב הפסיק מוחו לפעול לפתע פתאום רחמנא ליצלן, ואע"פ שדרש ברופאים גדולים ומומחים לא הצליחו למצוא מזור ורפואה למכתו, בלית ברירה נאלץ המלך להכניסו למוסד מיוחד לחולי נפש. והנה מנהל מוסד זה שמח על כך כמוצא שלל רב, מפני שהמלך שילם לו ביד רחבה על כל יום ויום שטיפל בבנו במסירות, ולפיכך כאשר לאחר כמה חודשים נרפא בן המלך לא הסכים המנהל לגלות על דבר רפואתו למלך, כי ידע שאז יוציא אותו משם ותפסק 'משכורתו' מבית המלך.

בכל יום ויום חיכה בן המלך שיבואו להוציאו משם, אך תוחלתו נכזבה, על כן שלח מכתב בקשה לאביו המלך בו נאמר שב"ה כבר הבריא מחליו, והוא ממתין בכליון עיניים לשוב לחיק אביו, המנהל שלא רצה לשלחו השמיד מיד את המכתב וכך קיווה שלא תגיע דבר הבשורה אל המלך, אך הבן הוסיף לשלוח עוד ועוד מכתבים ולא ידע מדוע לא בא אביו לקחתו, והרי גדולה אהבתו לאביו ואהבת אביו אליו, עד שהתבונן בנעשה והבין שהמנהל מונע מבוא המכתבים ליעדם, מחמת רצונו להשאירו שם. מה עשה הבן, הערים וכתב 'מכתב' בו כתב דברים מקוטעים וציורים שונים כדרך הפעוטות בני שלוש... ובין השורות הסתיר כמה אותיות, בהם זעק למלך שיוציאו משם, המנהל שראה מכתב 'מהודר' כזה שמח ושלחו לבית המלך, שהרי בזה יחשוב שבנו עומד עדיין במצבו הראשון. ויהי כאשר נתקבל המכתב בבית המלך התעמק המלך בחכמתו בקשקושי הדברים, והבין מיד את זעקת ובקשת בנו החביב, ותיכף שלח להוציאו משם.

והנמשל, כי בני ישראל זועקים אל ה' בתפלה ובתחנונים, אבל המקטרגים אינם מניחים, והם מעכבים את התפילות מלהגיע לפני כסא הכבוד, לכן מתחכמים בני ישראל ובחכמה מתחילים לשיר זמירות ותשבחות למלך א-ל חי וקים, ואלה עולים למעלה באין מפריע מפני שהמקטרגים אינם מתאמצים לעכבם, בסוברים שאין בהם שום תחינה ובקשה, אך האמת שבתוך הרנה והשירה מוסתרים דברי תפלה ובקשה, והקב"ה אב הרחמים שומע לקול תפילות עמו ישראל וממלא משאלותיהם לטובה ולברכה.

נו. ב'שאגת אריה' (סימן קב) האריך להוכיח מכמה ראשונים, דכולהו סבירא להו שיש מצות שמחה מן התורה בראש השנה, ובמשנ"ב (תקצו סק"א) מסיק כן להלכה, ועיי' הגהות חתם סופר לשו"ע (סימן תקצו) שדייק מלשון המשנה (ר"ה כט): 'יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת', שיש דין יו"ט לראש השנה ומחויב במצות שמחה (ועיי' שועה"ד).

וז"ל הגה"ק יעב"ץ זי"ע בסידורו, והוי יודע שהיום הזה הוא אחד מהפרקים שמשחיטין בו את הזבח (חולין פג.), שמע מינה שמצוה לאכול בשר בראש השנה ולשמוח בו יותר מיום טוב ראשון של סוכות, וכן מצינו בנחמיה אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי היום קדוש ואל תעצבו, על כן יכין מאכלים שמנים וחשובים ופירות מתוקים וטובים (סידור עמודי שמים ליעב"ץ שער הצאן דף פא.).

ורמז לה הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (כי תבוא ד"ה והיה) על פי מה שכתבו המקובלים כי צירוף שם הוי"ה ב"ה השייך לחודש תשרי הוא 'והי"ה', והרי אין 'והיה' אלא לשון שמחה, ללמדנו על עבודת ה' שבחודש זה שצריכה להיות מתוך שמחה.

וכן רמז הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע (ליקוטי אמ"ח) שהר"ת של מ'לכיות ז'כרונות ש'ופרות (עם הכולל) עולה בגימטריא שמח, ללמדנו דאע"פ דהוא יום הדין מ"מ צריכים להיות בשמחה.

נז. ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, פעם שלח הצאר ניקולאי ימ"ש הודעה מבית המלכות לכל עיירות מדינת רוסיה, שהמלך עתיד להופיע במקומם ביום פלוני, ועליהם להיות מוכנים ומזומנים ליום הזה. ה'קבלת פנים' הראשונה הייתה בעיר המלוכה פעטערבורג והיא הייתה בשלימות עם כל הכבוד כראוי, לאחמ"כ נתקיימה קבלת פנים במוסקבה - שנערכה גם כן באופן מכובד מאד, אלא שכבר הייתה במעט פחות מפעטערבורג, וכן בכל עיר ועיר לפי ערכם ומעמדם. והנה מנהג משונה היה בעיר אחת רחוקה ונידחת שהיו תושביה פוערן (כפריים) נבערים

שמא תאמר 'לשמחה מה זו עושה' ביום הדין, והרי איתא מפורשות בחז"ל (מסכת ר"ה לב:) 'אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם, אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה, ואם כן מה מקום היום לשמחה.

והביאור בזה כמו שכתב ה'ספורנו' על הפסוק (ויקרא כג כד) 'זכרון תרועה', וז"ל, זכרון תרועת מלך בה יגילו במלכם^ט, כאמרו (תהלים פא ב) 'הרנינו לאלוקים עוזנו הריעו'. וזה מפני היותו יושב אז על כסא דין, כמו שבא בקבלה (ר"ה מז.), כאמרו (שם פסוק ד) 'תקעו בחורש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב', וראוי לנו לשמוח אז יותר על שהוא מלכנו, שיטה כלפי חסד ויזכה אותנו בשפטו אותנו, כאמרו (ישעיה לג כב) 'כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו', עכ"ל (כלומר, ושירה הוא ענין אחר משמחה)^פ.

עצבון, ואדרבה דווקא בחדוות לב של תשובה ואהבה ודביקות ובכיה של שמחה - הטיבו 'ננן' בתרועה. ב'שמך יגילון כל היום ר"ת בכיה, אבל עצבות ושברון לא יזכר ולא יפקד כי הוא מסיטרא דקליפא וסיטרא דדינא ואין לעורר דין ביום ההוא. ע"כ. ומפורש נתנבא הנביא (נחמיה ח י) ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם^{יח}.

ראיה עצומה הביא בשו"ת 'שואל ומשיב' (מהדורה רביעאה ח"ג תשו' קכ"ה) וז"ל לכאורה ראיה מפורשת דלא שייך בזה יומא קשיא דהרי אנו מברכין שהחיינו עליו, ואין מברכין 'שהחיינו' רק על דבר שמחה (ולכך בספירת העומר אין מברכין שהחיינו מחמת שיש בו עגמת נפש, וזכר לחורבן בית מקדשנו) וא"כ אם נימא דעיגום נפש הוא ודינא קשיא פשיטא דלא שייך שהחיינו וכו', וע"כ דאין נקרא דינא קשיא, והוא רחום יכפר עון והיום קדיש, וכבר נפקדו האמהות באותו יום, וכל הטובות ושפעת קדושה נשפעו ביום ההוא, והרי עד היום עושין בר"ה שני ימים אף בא"י (ואילו היה ר"ה 'יומא קשיא' לא היו מתקנים לעשותו ב' ימים רק משום מנהג אבותינו), עכ"ל.

חסרי דעת, שכל אורח שהגיע לעירם התקבל בקבלת פנים מיוחדת, שהיו כולם סוקלים אותו באבנים. על כן כאשר קיבל מושל העיר את ההודעה מבית המלכות לא ידע את נפשו מרוב בהלה, מיהר ואסף את כל בני העיר לאסיפה דחופה, בה הסביר להם שהמלך עומד לבקרם, והאריך בגודל הזכות שיש להם לקבל את פני המלך, ובזאת ביקש מהם מעומק הלב שאינו מבקש מהם לטרוח ולעשות מאומה לצורך הקבלת פנים - לא לנקות את הרחובות ולא לקשטם בפרחים נאים, רק שיזהרו בדבר אחד ווארף"ט ניט קיין שטיינער, אנא אל תזרקו אבנים עליו ועל מרכבתו. ואמר ה'חפץ חיים' דבכל שנה יורדת השכינה לעולם בראש השנה, ועלינו לערוך 'קבלת פנים' כראוי וכיאות לכבוד מלכו של עולם [וכדאיתא מהרה"ק ה'ערבי נחל' זי"ע (ר"ה דרוש ג) לפרש נוסח התפילה (שחרית דר"ה קודם קדושה) לשמוע תפילות מלבות באות, שכביכול הקב"ה מקדים ובא טרם יבואו בני ישראל להתפלל בבית המדרש] והנה האבות הקדושים שהיו מרכבה לשכינה היו מקבלים פניה ברוב פאר והדר כדוגמת פעטערבורג, אחריהם היו משה ואהרן ושאר הנביאים שהייתה 'קבלת הפנים' שלהם כמעט כהאבות, וכן לאחריהם בכל דור ודור - תנאים, אמוראים, גאונים והראשונים, שהיו עורכים בכל ר"ה 'קבלת פנים' לכבוד השכינה הקדושה, עד דור האחרון שלנו, מה דורשים מאתנו - ווארף"ט ניט קיין שטיינער - אל תזרקו אבנים, אך בה' אל תמרודו... כל חד וחד לפום דרגא דיליה (הובא בלקט רשימות להגר"מ וואכטפויגל זצוק"ל - אלול ימים נוראים).

וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע בדרך צחות כי הנה העולם נוהגים שלא לאכול אגוזים בר"ה כי 'אגוז' בגימטריא 'חטא' (והיינו 'אגוז' עם הכולל) וכמובא ברמ"א (סי' תקפג ס"ב), ועל דרך זה צריך להיזהר שלא לחטוא ח"ו כי גם 'חטא' הוא בגימטריא 'חטא'...

נח. ומוסיף עוד ה'חתם סופר' (טור ג ד"ה והיות) שלכן לא התפללה חנה לזש"ק עד שפייסה אלקנה בדבריו, כי הייתה בעצבות ובלב נשבר וידעה שהתפילה לא תועיל, אבל אחר שנתיישרה דעתה מדברי הפיוס של אלקנה אז 'ותקם ותתפלל'.

נט. וכך ביאר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (פר' נצבים ד"ה אתם) טעם הדבר שאין נפילת אפיים בערב ראש השנה, לומר שאין לאדם להסתובב בימים אלו בפנים נפולות. וכבר איתא בתנא דבי אליהו (פט"ז) אמר לי רבי ומה נשתנה ישעיה בן אמוץ מכל הנביאים שנתנבאו כל הטובות והנחמות לישראל. אמרתי לו בני מפני שמקביל עליו מלכות שמים בשמחה.

באופן אחר כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ר"ה תרמ"ח) שישראל עם קדוש מלאים ביום זה שמחה וחדווה, כי על אף שהוא 'יום הדין', אבל בני ישראל מבקשים להתראות לזיכרון לפנינו לטובה, ולכן שמחים הם ביום זה.

וכך אנו אומרים בפיוט 'ונתנה תוקף' מי יחיה וכו', ומלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו ויאמרו הנה יום הדין... עוד מצינו בזה"ק (ח"ג צח:) על הכתוב (קהלת ג יד) 'והאלוקים עשה שיראו מלפניו' שקאי על יום הדין, שהוא יום יראה ופחד מה' ומהדר גאונסו.

כי הוא נורא ואיום - אימת הדין

איתא בגמ' (ר"ה ח.), 'באחד בתשרי ר"ה לשנים', ונתבאר שם שהכוונה לדין^{סא}, דכתיב (דברים יא יב) מראשית השנה ועד אחרית השנה, מראשית השנה נידון מה יהא בסופה^{סב}, ופירש רש"י, הקב"ה הן בתשרי את כל באי העולם כל הקורות אותם עד תשרי הבא^{סג}.

וכבר כתב ה'צל"ח' (חנינה יד.) לבאר הטעם שאמר הכתוב (במדבר כג א) 'יום תרועה יהיה לכם', שלכאורה היה צריך לומר 'תעבירו שופר תרועה' וכמו שנאמר לעניין יובל, ומהו 'יום תרועה יהיה לכם', וכי כל היום מריעים בשופר. ומבאר בזה"ל, אבל הכוונה שאין זה כשאר מצוה זמנית, כמו נטילת לולב שאם

ס. כתב הסמ"ק מצורף (מצוה צא, הערה רעו) שלובשים בגדים לבנים בר"ה 'לפי שיש שמחה גדולה, כדי שלא תזוח דעתו עליו ולכך לובשה על בגדיו שיזכור יום המיתה'. ונראה ביאור דבריו בדרך משל למלך שרצה להכתיר את בנו יחידו להיות 'ממלא מקומו', וציווה לקרוא לכל השרים והנכבדים מכל מדינות המלך, והוציאו את הכתר המפואר מבית הגנזים ונתנו לאחד מהמשרתים העוסקים תדיר בנקיון הארמון שהוא יניח את הכתר על ראש המלך, פשיטא שיכול 'לצאת מדעתו' מרוב שמחה שאיש פשוט כמותו הוא הנבחר מכל השרים והמלכים לזכות להניח את הכתר במקומו, והרי זה למעלה מדעתו ומהשגתו... כך הקב"ה בחר בנו מכל ריבי רבבות מלאכים שרפים וחיות הקודש העומדים לפניו לשרת וביקש מעמנו 'תמליכנו עליכם' – שאנחנו נמליך אותו על כל העולם, על כן הנהיגו ללבוש לבנים להזכיר יום המיתה, ובזה תתישב דעתנו.

סא. עובדא הוה, שפגע איזה זבוב בהגה"ק ה'חזון איש' צוק"ל, והיה מסבב סחור סחור סביבותיו, וכל כמה שהעומד בסמוך לו ניסה לסלקו לא עלתה בידו, נענה אליו החזו"א ואמר, עזוב נא, הרי זה ראש השנה דיגע פליגל (הרי זה זבוב של ראש השנה), כלומר לפני עידן ועידנים בימי ר"ה כבר נפסק שהזבוב יטריד אותי ולא יועילו כל טצדקי שבעולם להפריעו מלקיים גזירת וציווי ה'.

סב. יש שביארו בנוסח התפילה מדוע בכל הרגלים אומרים 'זמן שמחתנו, זמן חרותנו', ובראש השנה אין אומרים אלא 'ותתן לנו את יום הזכרון הזה', כי כל המועדים הינם זכר למה שהיה (אלא שבכל שנה מתעורר ענין המועד מחדש) אבל בראש השנה אינו על שם העבר, אלא ע"ש ההווה והעתיד... וכל מהותו של מועד, הוא כי היום הוא יום הזכרון לכל ברואי עולם להיפקד ולעבור לפני קונם כבני מרון.

סג. מן הראוי לעורר בדברי ה'מגן אברהם' (תקצ"א בסופו), ש(פעמים) בראש השנה אחד דנים לפעמים לכמה שנים, כדוגמת חלומו של פרעה שהיה בראש השנה וחלם על שבע שני השבע, והמשכיל בעת ההיא יתפלל וירעיש עולמות כי בתפילה זו יפעל לטובה לשנים רבות.

סד. איתא בגמרא (ר"ה לג:) דילפינן אופן ה'תרועה' בראש השנה מאם סיסרא, כדכתיב (שופטים כח ל) 'בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בושש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו', ושם בתוס' (ד"ה שיעור) – שלכן תוקעין מאה קולות כנגד מאה פעיותיה. יש שביארו את עומק הכוונה, שאם סיסרא ידעה שבנה סיסרא מנצח תדיר בכל מלחמותיו ויוצא מהם כשידו על העליונה, אך כעת כשראתה שבושש לבוא, נכנס החשש בליבה שמא הפעם שונה הדבר וקרב המלחמה מתנהל בקשיים רבים, ובפחדה כי רב החלה לבכות ולייבב מאה פעיות. כמו כן לדידן בראש השנה עלינו לעורר את לבנו על ידי מאה הקולות, שהנה אכן, עד השתא הכא זכינו לחיות בטוב ובנעימים, ועודנו נמצאים על פני האדמה, מכל מקום מי יודע אם גם הפעם יעבור כל הדין עלינו בשלום ובשלווה, ועל דא וודאי קא בכינן, להתעורר לשוב אל ה' ולפעול שנה טובה ומתוקה.

הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (מאורן של ישראל למוצש"ק סליחות) ביאר את דברי הפיוט (בפיוט 'במוצאי מנוחה' א' דסליחות) 'זוחלים ורועדים מיום בואך, חלים כמבכירה מעברת משאך', שבני ישראל חלים ומתפחדים כאשר היולדת את בנה

נטלו כבר יצא, אבל כאן כל היום יהיה 'יום תרועה' (בסוף ספר קול שמחה) שבימים אלו השמחה והראגה מסותרת ומתרגמין יבבא או גנחי גנח או ילולי יליל, וכינה היום על שם דבר זה לומר שאימת היום יהיה עליך, עכ"ל^ס.

ומפורשים הדברים ב'ספר החינוך' (מצוה שיא) 'ומשורשי מצות המועד הזה, שהיה מחסדי הא-ל על בראיו לפקוד אותם ולראות מעשיהם יום אחד בכל שנה ושנה, כדי שלא יתרבו העוונות ויהיה מקום לכפרה, והוא רב חסד מטה כלפי חסד, וכיון שהם מועטים מעביר עליהן, ואם אולי יש בהם עוונות שצריכין מירוק נפרע מהם מעט מעט וכו', נמצא שהיום הנכבד הזה

וגילו ברעדה - יראה ושמחה כאחד

מערתה תעלה התמיהה, כיצד ניתן להיות בשמחה וביראה גם יחד... אמנם, באמת אין בזה סתירה כלל, וכמו שכתב הר"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע במכתב

בכורה, ומדוע המשיל פחדם של בני ישראל למבכירה דיקא, כי לעולם יגדל הפחד מדבר שעדיין לא עבר עליו כדוגמת המבכירה שמעולם לא עברה צער לידה והיא חוששת ומפחדת יותר מלידתה השניה והשלישית שכבר יודעת לקראת מה היא הולכת. אף אנו לעת עתה דופקים אנו בשערי רחמים בכסה ליום חגנו כי על כל עניני האדם מעמדו ומצבו דנים בשמים ממעל מחדש, והכל מכוסה מאתנו ואין איש יודע מה יהא בדינו בשנה עתידה זו, ועל כן חלים כמבכירה, זוחלים ורועדים מיום הדין הנורא.

סה. כבר אמרו המושלים על הא דאמרינן בתפילת ונתנה תוקף 'כבקרת רועה עדרו, מעביר צאנו תחת שבטו, כן תעביר ותספור ותמנה נפש כל חי', ומהו הדמיון לרועה, אלא הכוונה לעת אשר הרועה 'מעשר' את עדרו, הרי הוא מעבירם אחת לאחת דרך פתח צר, ועל כל 'עשירי' שבהם מכה בשבט הטבול בסיקרא (מין דיו אדום). הצאן שכבר עברו את הפתח נכנסים לחצר הסמוכה וביניהם אף כל ה'עשיריים' אשר הסימן האדום על גביהם, וכולם משתובבים יחדיו, ואילו היו יודעים שסימן זה בא לומר שתיכף יבוא הרועה וימסרם לשחיטה, ודאי שהיו ממהרים כל עוד רוחם בנפשם לשטוף ולהעביר מעליהם סימן ואות זה. כמו כן בימים אלו ישנם אנשים אשר ל"ע נכתבים ונחתמים לאלתר ל... אך אינם יודעים ומכירים בזה וממשיכים את הילוכם בנחת עם כל הקהל הקדוש בטוחים ושאננים במקום שיחושו למהר לרחוץ את עצמם מכל ה'סימנים' שאינם טובים. ועל כל אחד להתעורר לרחוץ רשימה וחתומה זו על ידי 'תפילה רותחת' ובמעין דמעות המתגבר, אולי ירחם עליו האלוקים.

משל נורא משלו (ז' הגה"ח רבי שמעון אהרן הרשקוביץ זצ"ל) לבאר את הכתוב על ראש השנה (תהלים פא ד) 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו', מהו אומרו 'בכסה' שהוא מלשון כיסוי. משל ליהודי אחד שהלך לבית עולמו והוא עדיין צעיר לימים ל"ע, ותיהום כל העיר, ובאו המספידים להספידו והוא שוכב על הארץ מעוטף בטלית, כל העם העומדים מסביבו מבכים מרה את האסון הנורא אשר מי ירפא לו, ובתוך כל הקהל סבב בנו הקטן, שעדיין אין ביכולתו להבין גודל הצרה אשר נחתה עליו, כמה יחסר לו אביו כל ימי חייו, והחל משחק עם הטלית ולמשוך בציציותיו, ניגש אליו מאן דהו ואמר לו, 'יקירי, האם הינך יודע מי מכוסה מתחת טלית זה, הלא הוא אביך אוהבך ששוב לא תזכה לראותו. כך אף עלינו להתעורר בראש השנה, כי כולם מסתובבים שלווים ושמחים, אך אין איש יודע מה מונח 'בכסה' ליום חגנו 'מה מכוסה מתחת הטלית', ומה יבוא על כל אחד ואחד לאחר גזירת וחתומה הדין בהאי יומא, אמנם על ידי תפילה ותחנונים לפני המקום נזכה שיתכסה לנו 'תחת הטלית' שפע רב וכל טוב.

סו. מן הענין להביא את דברי הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע (צל"ח דרוש א' סליחות אות יא) וז"ל, ואומר אני שהמלאכים בראותם גודל חסד ה' אשר מעולם על יראיו גם בעצם ימי הדין המעותד לדין עמים, הקב"ה בשביל אהבת ישראל מניח כסא הדין ויושב על כסא רחמים, ומוציא לאור משפטינו בדימוס, הם שואלים למה אין ישראל אומרים שירה, ואף ששירה אי אפשר לומר בלב עצב כי אם בגילה ורנה וקול שמחה, הלא עתה ראוי שיגילו וישמחו בישועה הגדולה הזאת, ישועת הנפש, וכבר נסתלק פחד ומורא.

והקב"ה משיב, זה מדתן של ישראל קדושי עליון, שתמיד מוראי עליהם, והמה תמיד מתייראים פן חס ושלוש יגרום החטא ויזכרו גם ראשונים, ותמיד כל יום הדין הם אינם מאמינים בעצמם, ואולי ישוב לשבת על כסא המשפט. וזהו אפשר מלך יושב על כסא דין, לא שיושב באמת על כסא דין שכבר ישב על כסא רחמים, מכל מקום עדיין אפשרות הוא לישב על כסא דין ולפתוח ספרי חיים וספרי מתים, ואיך יערב לבבנו לומר שירה, עכ"ל.

ובכיות קודם הנישואין, ובעת העמדת החופה). כמו כן ביום הגדול הזה, היום הרת עולם, מצד אחד יש שמחה גדולה שמחדשים את המלוכה, ואנו קרוצי חומר זוכים להמליך את השם הנכבד והנורא ולהכריז בכל העולם כולו 'המלך', היש לך חיך מתוק מזה, ועל זה אנו אכן ששים ושמחים כי חג ה' לנו. אמנם לאיך גיסא אנו בוכים כי איננו יודעים מה ילד יום, ומה שומן בחובו השנה החדשה הקרבה ובאה, ולכן זוחלים ורועדים אנו ביום הדין^{טז}.

קול דממה דקה ישמע - התעוררות קודם תקיעת שופר
בספרי הקודש האריכו בהרחבה יתירה אודות הזמן שקודם תקיעת שופר, בו אנו יוצאים למלחמה^{טז} לערבב את השטן ולהמתיק כל הדינים ולהפכם לרחמים

הוא קיומו של עולם, ולכן ראוי לעשות אותו יום טוב, ולהיותו במנין מועדי השנה היקרים, ואולם מהיותו יום מועד לדון כל חי, ראוי לעמוד בו ביראה ופחד יותר מכל שאר מועדי השנה^{טז}.

וב'סתירה' זו כבר עסק הרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע (אמ"פ החדש תס"ט), שהקשה כי נראה כסתירה, מצד אחד מקרא מפורש הוא (נחמיה ה') 'אכלו משמנים ושתו ממתקים... ואל תעצבו כי חרות ה' היא מעוזכם', ולאידך גיסא מצינו להאר"י הקדוש (שעה"כ דף צ. הובא בבאה"ט תקפד ג) שאומר שמי שאינו בוכה בתפילות ראש השנה, סימן הוא שאין נשמתו שלימה. וביאר בקדשו, שהוא כמו שמחת נישואין, ששורה שם שמחה גדולה עד מאד^{טז}, ולאידך הלב נוקש מאימה ופחד ברצונו שיעלה הזיווג יפה (ומקדימים הרבה תפילות

טז. משל למה הדבר דומה למי ששרוי בעת שמחתו, ויוצא במחולות וריקודים כשבנו הקטן בחיקו, והנה אם יהיה שקוע כל כולו רק ב'שמחה' אזי יכול הבן להישמט מידי ולהימנע בין שאר הרוקדים ח"ו, אמנם אם יתן ראשו בדאגה על שמירת הבן ולא יסיר עיניו ממנו הרי לא ישמח כלל, ואין מקומו בתוך המעגל... אלא הרי הוא שמח וגם דואג על הקטן כאחד. כיוצ"ב ייאמר לענין ר"ה, יהיה שרוי בשמחה גדולה מעבודת היום ומגודל הכוחות אשר ניתנו בידו לפעול לעצמו אך טוב וחסד, ומאידך צריך לדאוג מאימת הדין, ואם יאחז רק במידת השמחה תחסר לו ממידת היראה, לאידך, אם ירבה בדאגה תחסר לו השמחה, ולא ינצל את סגולת היום כראוי. אלא צריך לקיים בעצמו 'וגילו ברעדה' בבת אחת.

סח. באופן אחר ראיתי לצדיק המבאר זה הענין בדרך משל, הנוסע בספינה או בספינת האויר (מטוס) בתחילה מראים לו חגורת הצלה לשעת חירום וסכנה, ואז הוא מתחלחל מרוב פחד. אבל כשמגיע עת הסכנה ח"ו (שלא תבוא) הוא נתפס בחגורה זו בשמחה רבה.

ובזה מבאר מדוע אין מברכים שהחיינו על השופר עד ר"ה, כי כשמראים לו את השופר בטרם יבוא ימי הדין, הנו מתחלחל ומתמלא אימה ופחד, אבל כשכבר עומד ביום הדין עצמו, הנו תופס בשופר זה הממתיק את הדינים, והוא המליץ טוב וסנגור שלו, בוודאי הנו מתמלא שמחה כמוצא שלל רב.

סט. וביאור הדברים, כי מדרכו של עולם, שאין זורקים מהבית את השולחן אשר נשרט ונסדק, אבל הבא לקנות שולחן חדש בודק אותו מכל צדדיו אם הוא שלם, ולא יקנהו אפילו אם יש בו רק שריטה אחת קלה. כמו כן, אף שבמשך כל ימות השנה מוותר הבורא כביכול לאדם אף אם אין הנהגתו כל כך כדבעי, מ"מ בר"ה אינו כן, כי כל העולם נברא מחדש, והשי"ת אשר מלא כל הארץ כבודו מביט על האדם, ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי. ואם הוא מושלם ללא כל שריטה, אז הוא משית עליו כל טוב, אמנם לא יתייחס אלא יזעק אנא עבדא דקוב"ה, ובזכות זה ירחם ה' עליו ועל עמו להצילו מכל רע להיטיבו באחריתו.

וכן דימו את היום הזה למה שנהגו בנקיון הבית לקראת הפסח - שרבים יריקו את כל החפצים המונחים אחר כבוד בארונם זה כשנה תמימה (מפסח העבר) ויבחנו היטב כל חפץ וחפץ האם עדיין צורך יש בו... אף כאן 'וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון'... ושמחה גדולה היא שעושים 'סדר' בעולם, לאידך פחד גדול יש בזה, ואין לנו שיעור רק כח התפילה.

ע. דבר נפלא כתב הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע (הג' חכמת שלמה סי' תקפה ס"ב) וז"ל, ולפענ"ד, יש לומר התוקע קפיטל (מזמור) קמ"ד בתהלים קודם התקיעות, משום שנאמר (שם א) 'המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה', כי היא מלחמה גדולה אשר אנחנו נלחמים יום זה, ויש לו להתפלל ע"ז מקודם, ולפענ"ד הוא מסוגל אם יאמר בכוונה, עכ"ל.

אלפים פרסאות גחלי אש בוערות, ולזאת אפילו מלאכי השרת יאחזון רעדה וכו' כי אי אפשר לשער גודל האש עד שבא השופר^{עב}.

ועל כן הזמן גרמא לשוב בתשובה שלימה, ואף מי שעדיין לא 'התעורר' - יחוס על עצמו ועל נפשות בני ביתו^{עב} וירוץ לתפוס מבעוד מועד^{עב}, וכל אחד יקבל על עצמו קבלה טובה^{עב} לכל השנה הבעל^{עב} מ^{עב}, והיא שתעמוד לו לזכות בדין ולקבל את כל ההשפעות הנוראות והעצומות שעל ידי השופר, וכמו שכתב הרש"ש

גמורים אכ"ר, כאשר מי לא יירא ויחרד^{עב} מאימת הדין, וכלשון הפיוט (ונתנה תוקף) 'ובשופר גדול יתקע, וקול דממה דקה ישמע, ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין, וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון'.

לשון נורא מצינו להגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש דרוש יד), 'עמדו נא וראו מה נורא יום ה' אשר תלהט אש סביב, ועד תקיעת שופר אלפי

עא. פעם כאשר הוצרך הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע להוכיח בעל עבירה באמצע ימי החורף, קרא לו ואמר לו בקדושתו 'כיצד לא פחד לבך, והלא עוד מעט יגיע הזמן שלפני תקיעת שופר'...

אמנם כבר מילתנו אמורה שאין הפחד והתעוררות היראה סתירה לשמחה, וכבר כתב הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצוק"ל (בסוף סידור הגר"א, 'כתר ראש' אות קד) שרבו הגר"א מוויילנא זי"ע היה שמח שמחה גדולה בטרם ניגש לתקיעת שופר. ובזה מבאר 'הלבוש' (סי' תקפד ס"ב) מה שכתבו הפוסקים שנוהגים שהבעל תוקע עולה לתורה בראש השנה, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, ובזה יעלה בידו לתקוע את התקיעות מתוך שמחה וחדוה. ונתנו רמז בדבר כי 'שופר' ר"ת שחוק פינו ולשונו רינה' (תהילים קכו ב), ללמד על חובת השמחה שבתקיעת שופר.

בהיותו בעיר ראצפערט פגש הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע את הרה"ק הרב מווייטצן זי"ע, וישאלהו המהרי"ד, הנה נוסח הניגון של ברכת שופר דומה לניגון שאומרים את הברכה על קריאת מגילת אסתר, שמא יודע מע"כ טעם הדבר. הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, כי היות שהשופר מעורר לתשובה, וחששו שמא בהיזכרו במצבו ובמעשי עוונותיו ישקע האדם בעצבות, לכן תיקנו לאמרו בניגון של מגילת אסתר, בכדי שיבוא על האדם רוח שמחה וששון, וישוב בתשובה מתוך שמחה עצומה.

עב. יש ש'דרשו סמוכים' בדברי הגמרא (שבת קיז:) 'תקיעת שופר ורדיית הפת...', שנשמכו זה לזה ללמד, שכשם שברדיית הפת מזדרזים מאוד כי אש בוערת בתנור ואם לא ימהר להוציא תשרף הפת... כך יש לך לדעת בראש השנה כי הזמן בוער כאש ויש למהר להציל, וההצלה תהא ע"י השופר.

עג. שנה אחת קודם התקיעות פנה מרן ה'בעל שם טוב' הק' זי"ע וזעק מנהמת לבו - הבאתם את טפכם ובניכם הנה, יעשה כל איש 'חשבון נפשו' שמא הולך את בניו לבית המדרש כמו שהולך אברהם אבינו את יצחק בנו לעקידה וכו', על כן עשו תשובה גדולה והתפללו בעד בניכם' (כתר שם טוב אות שלה).

עד. ובזה ביארו מנהג ישראל לומר 'למנצח לבני קרח מזמור' (תהילים מז) קודם התקיעות, שהרי אף הם היו באותה עצה, וכבר עמדו סמוך לשאל תחתיה, אלא שברגע האחרון... 'על פתחה של גיהנום', עצרו בעצמם ושובו אל ה' בלבב שלם, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יד.) 'מקום נתבצר להם בגיהנום', ובא ללמד, להתעורר עתה בתשובה 'ברגע האחרון' שקודם התקיעות...

באופן אחר אמרו, שיש בזה לימוד זכות על בני ישראל, שהנה בני קרח חזרו בתשובה ממש 'בסוף' ונתקבלה תשובתם 'ובני קרח לא מתו', אם כן כיו"ב תתקבל תשובת בני ישראל בזה היום אף למי שהגיע עד לשאל תחתית... **עה.** והיות ש'הזמן קצר והמלאכה מרובה'.. ואין שעת הכושר ביישוב הדעת כל כך להתחיל להתבונן בעצמו איזו קבלה טובה יקבל על עצמו לפי מצבו ועניינו, קבלה אשר יוכל לעמוד בה באמת... על כן עצה טובה קמ"ל לעשות כל אותו 'חשבון הנפש' בעוד היום גדול (ואפילו מקודם ר"ה...) מתוך מתינות ושיקול הדעת, ואז יגמור בדעתו הנהגה טובה שינהג בה בל"נ במשך כל השנה הבעל"ט, ומקודם התקיעות יתן דעתו על אותה קבלה שכבר חשב מקודם, ויחזור ויקבל אותה ביתר שאת וביתר עוז.

עו. וכאותו מעשה בחסיד שנכנס אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע קודם ראש השנה והזכיר את עצמו שהוא משמש כ'בעל תוקע' ומבקש שהרבי ילמדנו את כוונת התקיעות. נענה הרבי ואמר 'בשעת התקיעות יש לכוון 'רחמנא אמר תקעו' [ולקיים מצות עשה דאורייתא], אולם בכל ימות השנה תזכור שהנך 'בעל תוקע'... והדברים

(גדור שלום בסדר תפילות ר"ה ותקנ"ש) וז"ל. עת רצון הוא זמן התקיעות להתחרט חרטה גמורה על כל אשר נואלנו ואשר חטאנו 'בכלל ובפרט', ולקבל כל א' ממנו לשוב מאיזה עוון שבידו, ואל יפחות כל אחד לשוב מאיזה חטא - קל או חמור, כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לבק זכותו".

עורו ישינים - 'לשמוע' קול שופר

אמורים לכל אחד ואחד, שבכל השנה כולה צריך לזכור את ימי הדין. ואפשר לרמז כן בלשון הכתוב (ויקרא כג כד) 'זכרון תרועה' - שהחובה לזכור את התקיעות בר"ה גם באמצע השנה.

עז. הנה חז"ל (עיי' ר"ה לג:) למדו כמה וכמה הלכות ב'תקיעת השופר' של ראש השנה מתקיעות דיובל, ולכאורה צריך ביאור הרי תקיעת היובל הייתה **תקיעה אחת** (של ב"ד) לחמישים שנה, ובס"ה כל מנין תקיעות הללו בכל שנות קיומו של 'כלל ישראל' אינו עולה כי אם כ"ז יובלות שנהגו בעם בני ישראל, ומדוע למדו משם לראש השנה הנהוג זה אלפי שנים וכבר תקעו ויתקעו ריבי רבבות של תקיעות, ושפיר היה ללמוד יובל מר"ה ולא להיפך. ויש לרמז עומק הכוונה, דבא ללמדנו דכמו **שביובל ע"י 'תקיעה אחת'** יצאו אלפי עבדים לחרות עולם, ואלפי שדות שבו לבעליהם, והכל בכוח אותה תקיעה אחת, אם כן יש לנו ללמוד לדידן, שבאיזה מצב שרק נהיה, אפשר לנו בתקיעה אחת לצאת לחרות עולם מידינו של יצר זה... להיות אדם חדש.

עח. ועפ"ז ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ד"ה אני ישנה) 'ולכן מן התורה מספיק רק קולות אחדים בתקיעת שופר, שעל ידם יתעורר הישן, אבל מרוב עתים וימים שנתמעטו הדורות התקינו חז"ל מאה קולות, כי לא בקל יתעורר הישן מתרדמת הבלי הזמן, וצריך הרבה לעוררו עד שיתעורר'.

עט. ואפשר לבאר הטעם שכפל הרמב"ם בלשונו וכתב 'עורו עורו' [כן נדפס במהדורת 'פרנקל' על פי כתב יד קדשו של הרמב"ם], שבא לרמז שעלינו להתעורר מקול השופר ולא נהיה בבחינת 'וישן ויחלום שנית' אלא נתעורר בכל כוחנו לעבודת השי"ת, ואף לאחר שנתעורר נחזור תמיד שוב להתעורר.

כמילתא דבדיחותא מספרים, שאחד ביקש מחברו שיעירנו למחר להשכמת הבוקר, הלה הגיע בשעה היעודה וניסה להעירו, אך הוא ישן בתרדמה עמוקה, ואף לאחר שדחפו ואף שפך עליו מים לא התעורר כלל, בלית ברירה התייאש הראשון והלך לדרכו. לאחר כמה שעות פגש בחברו אשר שאלו בתרעומת, מדוע לא העיר אותו כמו שקבעו ביניהם מבערב, השיב הלה בהצטדקות, שהוא קיים את הבטחתו, ואף שפך מים עליו וניסה עוד שאר תחבולות כדי להקיצו, אך הוא לא התעורר, נענה חברו ואמר 'אכן, זכור הנני בחלומי היאך שמאן דהו שופך עלי מים באמצע השינה...' ולענייננו אפשר ללמוד, ששייך לפעמים להתעורר בתוך החלום, וזה בא הרמב"ם להדגיש, שעל האדם להתעורר בפועל ממש, ולדעת שהכל עומד כרגע על כף המאזנים, ובקל יכול להטות הכף לזכות אם יתעשת ויחזור בתשובה על ידי קול השופר.

פ. כבר אמרו להמשיל, לשריפה שפרצה בבית, ובאותה שעה היה אחד מבני הבית ישן על מיטתו בשלוות נפש, והנה באו כמה 'חכמים' אשר רצו 'להציל' את הלה מן הדליקה, והחלו למדוד גודלם של חלונות הבית וגם את מידות המיטה בניחותא ובכובד ראש כדי להוציאו עם המיטה מהבית, זעק להם מאן דהו שוטים, בטלנים, הרי תוך

בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה. שעל ידי קול השופר צריך להתעורר^{פא} ולחזור בתשובה^{פב}, ויכניע עצמו^{פג} לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

ומצינו ב'ר"ן' (ר"ה ג. מדה"ר ד"ה למה) שביאר בדברי הגמ' (ר"ה טז.) 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן', וכתב וז"ל, פירוש כדי להכניע את היצר, כדכתיב 'אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו', וכדריש לקיש דאמר (ב"ב טז.) הוא שטן הוא יצר הרע. והרי שעניין התקיעות

כמה רגעים ישרף הלה עם מיטתו גם יחד - העירו אותו... הקיצו אותו... ויברח בעצמו כל עוד נשמתו באפו... כיו"ב לדידן, אחינו בני ישראל, ביום הדין הנורא, הפסיקו למדוד וללכת הנה והנה, הקיצו עצמכם, התעוררו להתחיל להלך בדרך המלך - מלכו של עולם.

מין הבאר

פעם נכנס הגאון הגדול הרב מפוניבז' זצ"ל אל היכל ישיבתו הרמה, ושאל את תלמידי הישיבה כדת מה לעשות באדם הישן, אשר רואה בחלומו אריה גדול הפוער פיו לבלעו חי, ובפחדו כי רב זועק האיש זעקות נואשות עד לב השמים שיחוש להצילו משיני הכפיר השואג לטרף, שאל הרב מפוניבז' היאך נוכל להצילו, הוא מותיב לה והוא מפרק לה, מ'וועקט איהם אויף... מ'וועקט איהם אויף... (מעוררים אותו משנתו העמוקה), ובזה סר כל הפחד והמוות, ומוסר ההשכל מדבריו הוא, שלפעמים שוקע האדם במשך השנה בתרדמת הזמן, והוא מהלך בדמיונות היצר הרע, ולזה בא קול השופר לעוררו משנתו, ויתפקח מכל 'חלומותיו', ויראה שלא דובים ולא יער, וכל היצר הרע עם שלל תאוותיו אינו אלא חלום ודמיון בעלמא.

פא. ובזה פירש הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (צפנת פענח וארא) את מטבע הברכה לשמוע קול שופר, ואין מברכים לתקוע בשופר, ופירשו הראשונים כי עיקר המצווה היא השמיעה, והיינו, כי אין די באמירת דברי מוסר והתעוררות אלא שצריך 'לשמוע' אותם ושיחלחלו בלב עד שבאמת יתעורר מתרדמתו.

פב. ביאור נורא ביאר הרה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (עפ"י דבריו בד"ה א"י היתקע), דלכאורה אם השופר בא לעורר את ישראל לתשובה, מדוע הוצרכו ל'שופר', והרי היה אפשר לתקן שבכל עיר ועיר ידרוש החכם 'דרשת התעוררות' בקול חוצב להבות אש. ומבאר בדרך משל, לעיירה מוקפת חומה שהתגוררו בה עניים ועשירים, והעמידו שומר בפתח העיר שישמרו אותם מן המזיקים והגנבים, והנה כאשר יבחין השומר בכנופיית גנבים המתקרבים לעיר ויצעק גנבים... גנבים... לא יתאספו אצלו כי אם העשירים לבדם הדואגים על כספם ורכושם, ורק הם יסייעו לשומר להתגבר כנגד הגנבים ולגרשם מתחום העיר, ואילו העניים ישארו בבתיהם, כי לא איכפת להם כ"כ אם יכנסו הגנבים בתוך העיר, מאחר שבלאו הכי אין מה לגנוב מהם, אך אם יצעק השומר בקול אש... אש... העיירה בוערת וכל הרוצה להציל את נפשו עליו לעזוב את העיר, אזי ימלטו כולם על נפשם.

והכי נמי אם היה החכם דורש לפני העם להתחזק בענייני תפילה, היו חלקם אומרים שהם מתפללים כהוגן ואין הדברים מכוונים אליהם, ואם היה מעוררם בלימוד התורה היו התלמידי חכמים מתנערים ואומרים שהם עסקו בתורה כל השנה כולה, ואם היה מוכיחם על ענייני גמילות חסדים היו העסקנים הולכים בלב רגוע, שלא אליהם נאמרה התוכחה, ולכן אמרה תורה לתקוע בשופר בקול רעש גדול, שזה מעורר כל אחד ואחד לחזור בתשובה בכל מצב שהוא, ולב יודע מרת נפשו והוא עצמו מכיר בנגעי עצמו, וכדוגמת השומר הזועק אש... אש... הגורם לכולם לברוח ממקומם.

פג. סיפר הרה"ח הישיש רבי זאב אייזנבאך זצ"ל ששמע מאחד מזקני ירושלים ששמע מזקנו בעל המעשה, בהיותו ילד קטן נסע עם אביו באחת השנים לשהות בראש השנה בצל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע, והיה שם ציבור גדול מאד של חסידים, ומחמת הדוחק והצפיפות היו חייבים להוסיף עוד מקום לעמוד בעת התפילה, לכן עשו חור גדול בגג בית המדרש, והרבה מן החסידים עמדו על הגג ומשם הביטו אחרי הרה"ק מטשערנאביל בעבודתו בקודש. אך עדיין שרר דוחק גדול בבית המדרש, ומחמת גודל הדוחק והצפיפות שהיו קודם התקיעות התעלף בעל המעשה חסר אונים, מיד מיהרו לעוררו מעלפונו והשיבוהו אצל הבימה - מקום ששלט האוויר (תחת החור שבגג) בסמוך להרה"ק מטשערנאביל, מפני שהותו במקום קרוב כ"כ זכה אז לשמוע דברות קודש שדרש הרה"ק מטשערנאביל

סניגור, וכיון שהעגל נולד מן הפרה לכן אי אפשר לרצות את הקב"ה בדבר שמזכיר את העוון, וכמו שמצינו ב'כהן גדול' שאינו נכנס בבגדי זהב לקודש הקדשים, מאותו טעם - כדי שלא ייזכר כל רמז חטא בעת ה'ריצוי' לפני ולפנים. אמנם תמהו בגמרא, שהרי גם הכהן גדול עצמו מותר ללבוש בגדי זהב בעת עבודתו שב'היכל', ורק 'לפני ולפנים' חששו על כך, ולכן תמהו, וכי 'תקיעת שופר' של ר"ה ב'קודש הקדשים' היא, וביארו בגמרא כיוון דלזכרון הוא כפנים דמי (ולכן אין לתקוע בשל פרה כדי שלא להזכיר אותו עוון). מכאן הוכיח הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ח, תרמ"ט, וכן הגידו רבים מצדיקי הדורות), שהתקוע בשופר בראש השנה בכל מקום שהוא, הרי הוא חשוב ככהן גדול הנכנס לקודש הקדשים לפני ולפנים^{פז} ככל חוקתו ומשפטו, עד שאסרו מחמת זה שופר של פרה.

הוא לגרש את ה'שאר שבעיסה', אותו יצר הרע המסית ומדיח אותנו בכל השנה^{פד}. וכן כתב ה'חינוך' (מצוה שיא) 'וזהו ענין זכרון תרועה הנזכרים בו, כי התרועה קול שבור, לרמז שישבור כל אחד תוקף יצרו^{פה} ויתנחם על מעשיו הרעים'.

והזמן מסוגל ביותר שתתקבל התשובה וכמו שהביא ה'פלא יועץ' (ערך ר"ה) בשם הרש"ש (נהר שלום בסדר תפילות ר"ה ותק"ש) כי התעוררות תשובה מועילה היום כנגד טורח גדול בזמן אחר^{פי}.

הריעו לפני המלך ה' - גודל ההתעלות בזמן התקיעות איתא בגמ' (ר"ה ב.) שופר של פרה פסול ואין יוצאים בו חובת התקיעות, משום דאין קטיגור נעשה

באותה שנה בקול חוצב להבות אש קודם התקיעות, וכה אמר, ה'תקיעה' היא קול שופר חלק המורה על מדת הגאווה, ואילו תרועה מורה על שברון לב ומדת ענווה, וזהו הרמז בפסוק (תהילים מז ו) 'עלה אלוקים' כדי לסלק מדת הדין המרומז בשם אלוקים, צריך לקיים 'בתרועה' שיהא לבו נשבר בקרבו, אך סילוק שם ה' המורה על רחמים נעשה חלילה 'בקול שופר', דהיינו קול התקיעה שנדמה בעיניו שהוא חלק ואין בו פגם, רחמנא ליצלו. ויהי כאשר שמעו הקהל את דבריו הקדושים יוצאים מעומק לב טהור געו כולם בבכי, והעיד הילד שמן הגג נשפכו דמעות כמים שהרטיבו את כל בגדיו מכף רגל ועד ראש.

פד. הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע נכנס פעם אל בית מדרשו לתקיעת שופר, וכבר עלה אל הבימה, ולא אבה לתקוע בהראותו שבסמוך עומד 'דבר אחר' האוכל ומכלה פירות בשדהו של אחד היהודים, ולא יוכל לתקוע עד שיגרשוהו משם, ואכן שני אברכים יצאו וגירשוהו ומיד החל בתקיעות. כעבור שנים סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע סיפור זה, ונענה ואמר 'אזא מעשה פון דער מוש'ער האב איך נאך נישט געהערט' (סיפור נורא כזה מהרה"ק ממוש עוד לא שמעתי), נענו החסידים ואמרו, שלבטח התלהבותו של הרבי היא ממעשה החסד והצדקה של הרה"ק ממוש, שאף בזמן מרומם קודם 'תקיעת שופר' דאג לשדהו של יהודי [כדוגמת המסופר על הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שמצאוהו קודם תפילת 'כל נדרי', כשהוא מנדנד תינוק בעריסתו אשר אמו עזבתו והלכה לביהכ"נ, כי זה כל מהותם של צדיקים, שאף בזמנים אחוזי שרעפים זוכרים הם את עם ה' לעשות עמהם חסד ואמת]. אך ה'בית אברהם' נענה ואמר בלהב, 'מדוע אינכם מבינים עמקות המעשה, הרי כל כוונת התקיעות היא לעקור את ה'דבר אחר' מכרם ה' צבאות בית ישראל', כי זהו כל התקיעות שכל אחד יעקור את כל הרע מגופו רוחו ונשמתו.

פה. וכמו שכתבו בספה"ק כי 'שופר' ר"ת 'שורש פורה ראש ולענה' (דברים כט יז), כי בכח השופר לעקור כל השרשים הרעים אשר המה 'אבות נזיקין' לכל החטאים. וכן אמר הרה"ק ה'חסד לאברהם' מראדומסק זי"ע כי לשמוע קול שופר ס"ת ערל, כי בכח השופר למול את ערלת הלב.

פו. אף על העבירות החמורות ביותר יש בידו לשוב באותה שעה, וכמו שאיתא ב'צמח צדק' (ליקוטים אות ג), דגבי שופר כתיב (תהלים פא ד) 'תקעו בחודש שופר', ואצל יעקב אבינו נאמר (בראשית לב כו) 'ותקע כף ירך יעקב', ואותיות 'תקעו' הן אותיות 'ותקע', ללמדנו שבעת תקיעת שופר יכול האדם לתקן אף מה שפגם בירכו דהיינו אביזריהו דגילוי עריות.

והרש"ש (הובא בפלא יועץ שם) הוסיף, שאפילו מחטיא את הרבים מתכפר על ידי תשובה בעת התקיעות, וכן יש תיקון גם לכל ה'פגמים' עליהם איתא בזוה"ק שלא מועיל עליהם תשובה רח"ל.

פז. הוסיף ע"ז עוד ה'שפת אמת' (תרס"ה ד"ה איתא) כי הנה בשלושה רגלים נצטוונו במצות 'עליה לרגל', ושם הותר לעמוד רק ב'עזרת ישראל', אמנם בר"ה ניתן 'להיכנס' עד לקדש הקדשים (שע"י השופר כלפנים דמי), הרבה הרבה

הקדשים היה חרד מאד לנפשו בל יפגעו רעה חלילה, כן יחזק אמונתו אמונת חכמי התלמוד אשר פסקו וחדלו [פירוש, שאסרו ופסלו] שופר של פרה, משום אין קטיגור נעשה סניגור, ואכן השופר בין דלזכרון אתי, והאדם נזכר ונשפט על כל מעשיו, כבהן גדול הנכנס לקודש הקדשים דמי, והדברים בחווייתו, ומאד מאד יחרד לב האדם המעמיק בדבר הנורא הזה (הובא באגרות ומכתבי הגר"י סלנטר, מכתב עג).

ובמקום אחר (שנת תרמ"ח ד"ה איתא) מפרש לפי זה מה שאמרו (ר"ה טז.) 'אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר', ובפשוט אינו מובן הקושיא ובמה, שהרי בעצמו אמר 'אמרו לפני זכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה'. ומבאר, 'אלא, דקאי על מה שאמרו 'אמרו לפני', ותמה, כיצד נתקרב לפניו עד שאומר לנו אמרו לפני - ולזה באה התשובה - ע"י השופר, כי ע"י השופר נוכל להתקרב עד שנעמוד ממש לפניו יתברך.

יעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר - עת רחמים ורצון בכל העניינים

איתא במדרש (ויק"ר כט ג) בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים^{פ"ח}. וכבר נזכר מה דאיתא בגמ' שע"י השופר עולה זכרון בני ישראל לטובה^{פ"ט}.

בדברים אלו כתב גם הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, ומסיים 'כאשר כח הציור מועיל למוסר [היינו כשאדם מצייר לפניו הדברים לנגד עיניו יועילו לו זה להתעורר לתוכחת מוסר], יצייר האדם עצמו אילו היה כהן גדול והיה צריך להיכנס ביום הכיפורים לבית קדשי

יותר מבשאר רגלים. ומבאר טעמא דמילתא כי 'מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', ועל ידי התעוררות התשובה שמכח תקיעת שופר זוכים אנו להתקרב ביותר לאבינו שבשמים ולהתעלות עד שאנו עומדים במקום שצדיקים גמורים אין יכולים לעמוד, דהיינו בשלשה רגלים בעת העלייה לרגל.

פח. כך המליץ הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע, כי כביכול הקב"ה משתומם על עצמו - כיצד הגעתי הלום, לשבת על 'כסא דין', אין זה אלא כי 'השטן' קטרג על בני ישראל, ופיתה אותי לכעוס על בני ישראל, הרי לי שכח אדיר יש לשטן בפיתויו, א"כ מה טענה יש לי על בני ישראל כשהם חוטאים, הרי כל חטאם אינו אלא מחמת כוחו הגדול של השטן לפתותם... מטעם זה עצמו עובר קוב"ה מכסא דין לכסא רחמים.

וכעין שביאר הרה"ק המהרי"ד (פר' וירא) את נוסח התפילה 'כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו וכו' כן יכבשו רחמין את כעסך מעלינו', ולכאורה קשה, הנה אנו מבקשים שהקב"ה יעורר רחמיו ויכבוש את כעסו, ואילו אברהם אבינו כבש את רחמיו ועורר את מדת הדין והגבורה לשחוט את בנו.

והסביר המהרי"ד, דהנה אמרו חז"ל (תנחומא פרשת וירא פרק כב) שבלכת אברהם אבינו אל ה'עקידה' בא השטן למנוע שלא יקריב את יצחק, לאחר שראה שכל ניסיונותיו אינם מצליחים החל לטעון טענות שונות ומשונות מדוע יש לאברהם להימנע מעשיית העקידה, עד שענה לו אברהם, אכן, צדקו דברך, אלא שאתה 'שטן' אתה, וכלל מסור בידנו לעשות תמיד איפכא מדברך. כיו"ב אנו מבקשים מאת ה' להשיב למקטרגים לאמר 'אכן, צודקים אתם בטענותיכם, אלא שעלי לעשות 'איפכא' מטענותיכם', ואכתבם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום, אמן כן יהי רצון.

פ"ט. כתב ב'חידושי הרשב"ץ' (ר"ה טז:) וז"ל, אמרה תורה תקעו לפני בשופר כמו שתוקעים בשופר לפני המלך ואומרים 'יחי המלך', ואותה תקיעה תעלה לפני לזכרון לפקוד אתכם לשלום כמלך המקלס על עבדיו העובדים אותו, עכ"ל, וכלומר שבתקיעה מכריזים אנו כי אבינו שבשמים הוא מלכנו, ועולה לנחת רוח לפניו עד שפוקד לשלום את עבדיו.

באופן אחר נתבאר בספה"ק בדרך משל לבת מלך שיצאה מארמון המלוכה ותעתה בדרכה ולא מצאה 'דרך המלך', וברוב הדרך נתקלו רגליה באבנים ונפלה כמה וכמה פעמים, עד שנקרעו בגדי המלוכה וכל מראה תואר פניה הושחת עד שלא היה ניתן להכירה. בהגיעה אל 'בית אביה' עכבוה השומרים מלהיכנס, אמרה להם, הניחו לי כי בת המלך אנכי, השיבו לה כנגדה, כל היום מגיעים הנה 'אורחי פרחי' הטוענים שהם ממשפחת המלך... עד שזעקה בקול מר, אבי, אבי, אף אם אינך מצליח להכיר אותי אך הקשב לקולי והכר נא האם בתך אני אם לא. כיוצא בדבר, אנו אומרים אל הקב"ה, אף אם אנו מלאי עוון עד שלא ניתן להכיר עלינו כי אנו בניך, אך שמע

באר הפרשה - ראש השנה

ליום ראשון, וע"י תקיעת שופר מתחדש בריאת האדם. ושוב אין לו שייכות לעבר אלא הרי הוא נולד מחדש כאיש אחר לגמרי, ואף אם עד עתה היה נוטה מזל לרע, אזי מעכשיו יכולים כל השרשים שבו וכל מזל להתהפך לטוב.

ואכן אין בקוצר שכלנו להשיג גודל הרחמים המתגללים על ידי 'סדר התקיעות' לבטל כל גזירות רעות, ולהשפיע כל מילי דמיטב, הן בסייעתא דשמיא בכל מלאכת עבודת הבורא³, והן בהשפעות טובות בבני חיי ומוזני⁴, לטוב לנו כל הימים, וכבר אמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין השלם) אילו היו יודעים בני אדם בח ועת רצון של תקיעת שופר היו מחזיקים את הזמן בשתי ידיים.

וביארנו צדיקי הדורות (הרה"ק בעל התניא, שם משמואל תרע"ט בשם אביו הרה"ק האבני נור, ועוד) כי הנה איתא (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג) שכביכול הקב"ה מקיים את כל המצוות שבתורה, ונמצא שבשעה שישראל נומלן את שופרותיהן ותוקעים הרי כביכול מתעורר בן גם למעלה, ואף הקב"ה 'תוקע' בשופר, ועל זה נאמר ובשופר גדול יתקע. ועניין התקיעה של מעלה הוא כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה', שהרי 'מאן הנפח מריליה נפח' - וכלשון הרמב"ן (שם) 'כי הנפח באפי אחר מנשמתו יתן בו', וכביכול הקב"ה נפח באדם הראשון 'משלו', ועי"ז נעשה לנפש חיה, כי הקב"ה הוא מקור החיים ונתן מהחיות שבו לתוך גוף האדם. וכך מתחדש העניין בכל שנה ושנה, 'כי זה היום תחילת מעשיך זכרון

קולנו, ותיווכח כי אכן הננו בניך ואתה אבינו. וזהו עניין קול שופר, קול העולה לשמי מרום לעורר רחמים כי בנינו אנחנו למקום ב"ה, ועי"ז עולה זכרונכם לפני לטובה. והדברים אמורים גם לגבי השמעת קול תפילה ובקשה, שהקב"ה 'שומע' את הקול, כי קולך ערב, ומתעורר זכרונם לפני לטובה.

מין הבאר

וז"ל הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת שלמה, על שו"ע או"ח תקפ"ה ד) אך הנה רבינו סעדיה גאון בעשרה טעמים כתב דהשופר של ראש השנה הוי רמז לשופר יום מתן תורה, ולדעתי י"ל דוודאי מה שייכות יש בראש השנה להזכיר שופר של מתן תורה, אך יש לפרש הכוונה להיפוך דהנה עיקר השופר מרמז על תשובה, כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ג ה"ד 'עורו ישינים משינתכם וכו'', ולכך, כיון שרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל והכיר שיתיראו ישראל פן לא יוכלו לקיים התורה ויענשו, לכך הראה להם הקב"ה שאף אם יעברו, מתוקן להם דרך בראש השנה, על ידי השופר יתעוררו בתשובה ויהיו נעשין כבריה חדשה. ולכך הראה להם ענין החרדה היאך יפול עליהם על ידי השופר, ולכך הוי התורה קרוב לשכר ורחוק להפסד, כי אם יעברו יש להם תקנה על ידי השופר ותשובה...

צ. כה כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע (דברי חלומות יד), וז"ל, בכל מצוה ישנה קדושה מיוחדת כפי אור של אותה מצוה, מצוה שופר מביאה יראה בלב וכמו שנאמר (עמוס ג ו) 'אם יתקע וגו' ועם לא יחרדו', וזהו עיקר המבוקש מאיש הישראלי, וכמו שנאמר (דברים י יב) 'מה ה' א' שואל מעמך כי אם ליראה' ונאמר (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל וגו' את האלוקים ירא וגו' כי זה כל האדם, ועל כן מצוה זו בראש השנה להכניס היראה בלב על כל ימות השנה... ומסיים שם, וכל מחשבות של יראת שמים הבאים ללב האדם בכל ימות השנה הכל מקיום מצות שופר בראש השנה. וכאותו לשון כתב הוא עצמו (רסיסי לילה אות לה) שכל כוחנו לעסוק בתורה בכל השנה כולה בא מכוחו דשופר בר"ה.

צא. הרה"ק ה'עטרת ישועה' זי"ע אמר (ליל ר"ה קודם קידוש ד"ה בהפטרות פנחס) ש'תקעו' בגמטריא 'עושר', לרמז על כח השופר לפתוח שערי פרנסה טובה בהרחבה לכל בני ישראל. עוד אמר לבאר עפ"י דברי חז"ל (ר"ה כו:) 'שופר מאריך' - שע"י השופר נזכה לאריכות ימים (עטרת ישועה פר' תצא ד"ה א"י כי תצא). ואף יזכה 'לארוכה' ורפואה שלימה (שם, פר' ראה ד"ה א"י ראה).

כן הוא מסוגל לפקידת עקרות, כי האותיות שאחר עקרה הם שופר, וכלומר שהשופר יוציאם מלהיות בכלל עקרה.

יושר' (הל' ימי הסליחות יב), בשם 'החבר משה מיניץ', לפרש היאך אפשר לקרוע ולבטל גזירת קשות ורעות על ידי מצות גמילות חסדים. ומבאר דהנה כתיב (משלי יז יז) 'מלוה ה' חונן דל', ובגמרא (ב"ב י.) אמר רבי יוחנן 'אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול עבד לזה לאיש מלוה' שהקב"ה נעשה כלוה מן האדם והאדם הוא ה'מלווה', והנה בכל מקום קיימא לן (ח"ט יד א) 'שהתובע הולך אחר הנתבע' (והדין יתקיים בבי"ד שהנתבע רוצה לילך אליו), מכל מקום בחלואה מחוייב הלווה - הנתבע, ללכת אחר המלווה - התובע. מעתה, אם

ויכון בחסד כסאך - כח הצדקה והחסד לזכות בדין

אמרו חז"ל (מדרש משלי יד) על הפסוק (משלי כא כא) 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד' - רודף צדקה וחסד בעולם הזה ימצא חיים צדקה וכבוד ליום הדין [ואף שכפי פשוטו 'יום הדין' הכוונה לעתיד לבוא, אך מ"מ גם ראש השנה לא יצא מכלל 'יום הדין'...] כב.

ונודע מה שאמרו (עיי' ר"ה טז:ז) תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, נוראות כתב ה'לקט

הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לר"ה ד"ה תקיעת) כתב על דברי חז"ל (שבת קיז:ז) 'תקיעת שופר ורדיית הפת...' ללמדנו שתקיעת שופר משפיעה פרנסה.

ואילו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (לקוטים אות ו) כתב כי 'תקיעה' (585) בגימטריא 'מצא אשה מצא טוב' (משלי יח יב), לרמז כי תקיעת שופר סגולה יש בו למציאת זיווגו, ואפשר להוסיף על דבריו, שגם מסוגל הוא ל'שלום בית' ושיהיה באמת 'מצא טוב'...

איתא ב'שער המלך' (ש"ג פ"ד) וז"ל. ובשעת תקיעת שופר בשעה שקולו מחזיק ברכה 'ברכת השופר' יתעוררו את עצמן בבכיה רבה, וביותר בעניית אמן אחר הברכה, שבעת ההיא יכתב קצבת הפרנסה וכל השפע לכל השנה כולה, עכ"ל. סיפר הגה"ח רבי אברהם גאטליב שבבחרותו למד בשיבתו של הרה"ק רבי מנדל מווישווא זי"ע, פעם באו לעיר שני תלמידים משיבת ראדין בשליחות לדבר מצוה, ובצאתם את העיר נתבקשו לשאת כמה דיבורים לפני בני הישיבה, סיפרו השניים, שבראדין היה נהוג לעשות 'הפסקה' לפני תקיעת שופר כנהוג בכל תפוצות ישראל, והנה, רבים מבני הישיבה ניצלו את הזמן להכנה לקראת התקיעות, אך גם היו כמה מהתלמידים שלרוב שעמום היו מטיילים ברחובות העיר ומתבוננים בכל בית הכנסת - כמה מתפללים יש שם, מי הבעל תפילה, והיכן הם עומדים עתה... ובחזרם לישיבה השמיעו לרבים את אשר ראו עיניהם, בעמדם בחוצות הישיבה ונשאו 'מדברותם' נכנס הח"ח 'לתקיעות' ושמע את שיחתם, והבין היטב את המדובר, עלה הח"ח על מדרגות ארון הקודש, ופתח פיו, משל 'לבן יחיד' ששלחוהו הוריו ללמוד בישיבה הרחוקה לגודל מסירות נפשם למען יגדל בנם יחידם בתורה וביראה טהורה, בימים ההם היה קשה מאד לשמור על 'קשר' מעיר לעיר ובפרט כשהם במרחק כה גדול, כך עברו ימים ושנים שלא שמעו זה מזה, לדאבון לב חלתה האם וכעבור כמה שנים השיבה את נשמתה ליוצרה, ולא ידע האב כיצד יודיע 'בשורה' כזאת לבנו יחידו, נמלך בכמה ידידים נבונים, שיעצוהו לשלוח לבנו 'בגד חדש' ובכיסיו יטמינו 'פתקא' בה תיכתב דבר הבשורה, וכך יקל מעט על הבן וימתיק בשמחת הבגד את עצבונו על פטירת אמו... וכן עשו, הבן שמח עד מאד בקבלת בגד חדש בשליחות מעיר מולדתו, אך משמצא את הפתקא והבשורה הנכתב בה נהפכה שמחתו לאבל ותוגה ל"ע... והנמשל, היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, וכדי שלא נקבל את הבשורה בקושי הטמינוהו ביום חג וכו', זהו 'בכסה' ליום חגנו, אך דעו נא - מהי הדרך להמתיק ולבטל את הגזירות הנכתבים בפתקים הללו, לזה הקדים הכתוב ואמר תקעו בחודש שופר - ועיי' 'תקעו' זה ממתיקים את כל הכתוב ב'כסה' - את כל הדברים הנכתבים בפתקאות הללו שלא לטובה, כיצד העזתם לדבר 'דברים בטלים' בזמן נעלה כזה... אדרבה, כל ערום יעשה בדעת להכין עצמו כראוי לקראת התקיעות, ויזכה להפך הכל לטובה ולהמתיק לעצמו את השנה לשנה טובה ומתוקה.

צב. ביסוד הדברים פירש הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע את המובא ב'נביא' (נחמיה ח) שנאספו כל העם בראש השנה, ועזרא קרא לפניהם את התורה, וכתוב שם (ט-ו) שאמרו עזרא ונחמיה 'היום קדוש הוא לה' אלוקיכם אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה, ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו' וגו', ופירש רש"י 'כי בוכים כל העם' - מפני שלא קיימו התורה כראוי, וביאר מהרי"ד, שהיה נשבר ליבם בקרבם מאוד על שלא הכינו עצמם וליבם מקודם כראוי, על כן אמר להם אל תבכו ואל תעצבו

שע"י גמילות חסד יהא בידנו להחליט באיזה כסא יושב כביכול לדון אותנו".

מה רב שכרם של גומלי חסדים להעביר רוע הגזירה, ובפרט אם גומל חסדים למי שאינו מכירו ואינו

מאוהביו, כדמצינו נוראות בדברי ה'משך חכמה' (פר'

אמור ד"ה במדרש) המבאר מדוע קבע הקב"ה את יום הדין - ראש השנה בחודש תשרי, והרי בימות החמה

אמרנו שהקב"ה הוא כביכול כלווה ממי שגומל חסד לחברו, נמצא שביד האדם - המלווה להחליט לפני איזה ב"ד הוא רוצה לעמוד בדין, וממילא אפשר לו לשעון שרוצה לעמוד בפני ב"ד של מדת החסד והרחמים ולא של מדת הדין.

ובזה ביארו מה שאנו אומרים בתפילה (בפיוט ונתנה תוקף) 'ויכון בחדר כסאך, ותשב עליו באמת',

אלא שלחו מנות לאין נכון לו - היינו לעני שלא הכין לעצמו 'מנות' ליו"ט כי אין לו משלו, ועי"ז ינהג בהם הקב"ה במדה כנגד מדה, ויקבל תפילותיהם אע"פ שאין להם משלהם...

צג. מעשה באברך מחסידי הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע ששהה לצד מיטת ידידו החולה במשך כל היום של ר"ה, ולא בא לבית המדרש רק לעת התקיעות, ומשראהו הרה"ק אמר, זה האיש בן עולם הבא (אף שבדרך כלל לא שמעו ממנו דיבורים כאלו) כי גדולה גמילות חסדים לזכות על ידה לעולם הבא. ויש להסמיק מה שאמר הרה"ק ר' יעקב מפשעווארסק זי"ע על הא דאיתא בגמ' (מגילה לב.) שהגולל ספר תורה נוטל שכר כנגד כולם, ואמר בדרך רמז ומליצה 'יאלץ זאג פשט איז' (אני אומר ש'הפשט' הוא) שהגולל וסוגר את הספר שלומד בו כדי לעזור לאחרים הרי הוא נוטל שכר כנגד כולם...

נוראות מצינו ב'מטה אפרים' (אלף המגן סי' תקפג סק"ד) בשם ספר 'אמרי קודש' בזה הלשון, הזהיר להיות על שולחנו אורח בכל סעודתו אזי נחשב לו כאילו כיון כל כוונת האר"י ז"ל.

מעשה נפלא שמעתי מאחד מצדיקי הדור שליט"א ששמע מפי הרה"ח רבי הערשל הופערט ששמע מפי ה'אופה', כי בשנות המלחמה אחר ה'בליץ' (כשהפציצו הרשעים בלאנדאן) ברחו רבים מלאנדאן דרומה, גם הרה"ק רבי שלום משאץ ברח וישב בגייטסעד, דרכו של הרה"ק היתה להסב סעודותיו עם אורחים המסובים על שולחנו. בכורח המציאות דאז שרר 'מחסור' גדול בעולם, ולא זכו לדגים ובשר רק עם 'תלושים' (vouchers) וגם אז קיבלו חתיכות קטנות מאד בעדם, אמנם, קמח בצל ותפוז"א (Potato) היו להם בשפע רב ואלו היו עיקר מאכלם, ואכן במשך השבוע טבלו פיתם במרק תפוז"א, ורק לקראת שב"ק היו מבשלים לליל שב"ק מים ובהם מעט דמעט בשר ולזה קראו 'מרק', ליום השב"ק הכניסו מעט בשר לתפוז"א ונקרא שמו טשולענט... בשנת תש"ה חל 'ראש השנה' ביום ב' - ג'. לקראת שבת האחרון של השנה הקודמת אפה ה'אופה' היחיד בכל העיר חלות כהרגלו, אולם לקראת ראש השנה אפה את חלותיו רק במוצאי שב"ק עד שעה 4 לפנות הבוקר בהגיע זמן אמירת סליחות 'זכור ברית', גם ביום הגדול של ערב ר"ה נהג האופה במנהגו להתענות ביום זה ולא אפה מאומה, וממילא לא הספיקו החלות לכל בני העיר לשני ימי ר"ה. ואכן בליל א' דר"ה אחר הסעודה הודיע המשב"ק להרה"ק משאץ כי לסעודת יום א' דר"ה עדיין יש בבית כדי 'כזית' לכל המסובין המונים בליעה"ר כשלושים נפשות, אבל לליל ב' וכ"ש ליום ב' אין אפילו כזית אחד לצורך סעודות יו"ט - וכל זה מחמת שהאופה לא אבה לוותר על סליחות זכור ברית ועל עוד עניינים נעלים שהוא נוהג בהם בערב ראש השנה (בשנים אחרות היה אופה לפני ער"ה, משא"כ בזאת השנה שהיום שלפני ער"ה חל בשב"ק).

ויהי ממחרת וישכם הרה"ק ללכת לבית הטבילה ב4 לפנות הבוקר, והנה בדרכו הוא רואה את ה'אופה', ויען הרה"ק ויאמר אליו, הנה אנוכי בדרכי לביתך (אחר המקווה) לצוות עליך כדברים האלה, הנה עתה השעון מורה על 4, זמן התקיעות בבית מדרשנו בשעה 12, לפניך 8 שעות פתח נא את בית אפייתך - ותאפה חלות כדי סיפוק כל בני העיר, כי פטור אתה מתהלים וכיו"ב, את תפילתך תתפלל בין אפיה לאפיה (כי עד שהחלות נגמרים כדי אפיתם יש הפסקות קטנות) רק לתקיעת שופר תכנס לביהמ"ד, ואם תתאחר אחר 12 אמתין עליך עם התקיעות. נחרד האופה ואמר לרבי, הרי היום 'יעמיד במשפט כל יצורי עולם' השכמתי קום לאמירת כל ספר התהלים לפני התפילה - כיצד אפנה לבית מלאכתי לעסוק בדברי חולין כאלו... א"ל הרה"ק אני אומר תהלים במקומך, ויאמר האופה, כיצד אוכל ללא אמירת 'לקל עורך דין' ושאר פיוטים, אמר לו הרה"ק אף זאת אגיד במקומך... פשט האופה את אצבעו כלפי שמיא, ושאל את הרבי, וכי בשמים ממעל תסכימו להחליף עמי - שייחשב הדבר כאילו אנוכי עמדתי בביהכנ"ס

לסכנת חיים, כשבלתה קצבת חייו, כדי להוסיף לו חיים לפני משורת הדין הוכרחו למצוא לו זכות צדקה וחסד שהחיה לאותה אשה ושבעה בניה משלו. מעתה תתישב התמיהה מדוע לא קבעו יום הדין אחר החורף, כי אם היה הנידון בראש השנה רק אודות פרנסה ובריאות אכן היה מועיל לבני ישראל זכותם שהם עוסקים בתורה לעומת הגויים העוסקים בשפלות תאוותם, אבל מכיוון שבר"ה הנידון הוא 'מי לחיים ומי ל...' לזה מוכרחים זכות צדקה וחסד לפני משורת הדין, וזה יש להם דייקא אחר הקציר ובציר שהם מניחים פאה, לקט ושכחה, יותר מ'תרומות ומעשרות' שהם ניתנים למכירה הכהנים ויש להם מזה 'שובת הנאה', אבל לקט שכחה ופאה שהבעלים עוזבים את השדה ומניחים מ'עמלם' ויגיעם לכל הזוכה, ואף ייתכן ששונאיו זוכים בזה, ע"ז יזכו להיכתב לחיים טובים ארוכים ולשלום, כי א"א לדון בשמים אם הוא ראוי לחיים או לאו, שהרי יש לנהוג בו 'מידה כנגד מידה', והוא חנן דלים אף למי שאינו ראוי. ומכאן ילמד כל איש לנפשו להיות 'טוב ומיטיב לכל לרעים ולטובים'.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכה ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת צ"ד ל'תשועה' (בג' תשפ"א) גדולה,

עוסקים בני ישראל בעבודת השדה, בקציר ובציר ושאר העבודות, ואילו בימות החורף הם מרבים זכויות כשהם יושבים ועוסקים בתורה, אם כן היה עדיף לקבוע את 'יום הדין' בחודש ניסן בתג הפסח, כי אז יצאו ישראל זכאים בדין, אחר שעברו עליהם ימות הגשמים מתוך עסק התורה, ולעומתם הנכרים עוסקים בתאוות עולם הזה ודברים אסורים, והוא פלא.

ומבאר ה'משך חכמה' עפ"י מה דאיתא בגמרא (ב"ב יא.) תניא אמרו עליו על 'בנימין הצדיק' שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת אמרה לו, רבי פרנסני. אמר לה, העבודה (לשון שבעה) שאין בקופה של צדקה כלום. אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים, (בשמעו כך) עמד ופרנסה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו, מיד קרעו לו גזר דינו, תנא הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו. ומביא ה'משך חכמה', שמעתי שלא לחינם נקרא 'צדיק' ובוודאי היה מלא מצוות ומעש"ט, ואעפ"כ בבואו

בעבודת הקודש ביום הדין הגדול והנורא א' דר"ה ואילו הרבי עמד ואפה חלות עבור כל בני העיר... אמר לו הרה"ק, אני בוודאי מסכים לכך, אבל אם גם אתה מסכים לכך הרי שאינך 'סוחר' כלל וכלל... כי בקדושתו הבין שאין לך גדול ממי שדואג למזונם של בני ישראל, ואין לך 'זכות' גדולה כזו לקראת יום הדין (אף שבוודאי על כל אחד לסדר סדריו שיוכל לשהות בימים קדושים כאלו בביהכ"ס וביהמ"ד בעבודת הקודש, אבל זה שלא טרח לאפות בער"ה, ונמצא שכעת תלוי בידו להאכיל פיות בני ישראל הרעבים בוודאי עליו לאפות חלות עבורם).

צד. נפלאות כתב הרה"ק ה'קדושת לוי' (ליקוטים חדשים, ר"ה) וז"ל, איתא במשנה (ר"ה א א) יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת, הנה תמיד כשחל ר"ה להיות בשבת קודש הי' מרגלא בפי אותו צדיק זי"ע להמליץ בעד ישראל, ולומר, רבש"ע השתא צריך אתה לכתוב את כל ישראל לחיים כ"א לא כן ח"ו האיך אתה רשאי לכתוב בשבת, הלא הוא חלול שבת, אבל לחיים רשאי אתה לכתוב כי 'פיקוח נפש דוחה את השבת'. וז"ש יום טוב, היינו זה היום הוא טוב למאד, ומפרש והולך איזה יום הוא יום טוב, על זה אמר 'של ר"ה' היינו, היום של ר"ה, אע"פ שהוא יומא דדינא, אעפ"כ הוא טוב, ומפרט והולך אימתי הוא טוב למאד, על זה אמר - בזמן שחל להיות בשבת, ומטעם הנ"ל והבן, עכ"ל.

וכך כתב הרה"ק ה'שארית מנחם' מווישווא זי"ע, יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, אפ"ל יום טוב נוטריקון של וימלא משאלותינו במידה טובה ישועה ורחמים, להמשיך שנה טובה במידה טובה ישועה ורחמים בר"ה הוא על ידי שחל להיות בשבת, בזכות שבת קודש שיכולה היא לרחם (שבת יב.) שאז השי"ת שומע בקול תפילותינו ר"ת שבת.

וביותר יזכור את לשון הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ליו"כ לו.) 'כי רגע אחד של שבת פועל יותר מכל הזמנים'. וממילא ירבה בתפילה ובתחנונים כי עת 'רעוא דרעוין' היום לנו...

יכון בחסד כסאו ויצא משפטנו לאורה^צ, להכתב ולהחתם וכלכלה, למלא אסמינו שבע ברוח ובגשם בנקל וברוח בספסצ"ג לאלתר לחיים טובים ולשלום, תחל שנה וכו"ס"י תקע בשופר גדול לחרותנו^צ ושא נס לקבץ וברכותיה, בריות גופא ונהורא מעליא, פרנסה טובה גלויותינו בב"א.

צה. רמז נפלא שמעתי בביאור מה שאנו אומרים 'לא-ל עורך דין', כי הנה כל מהותו של 'עורך דין' (לועזר) הוא להוכיח את דבריו וטענותיו של זה ששכר אותו, ואין ברצונו לברר את האמת... ומעולם לא שמענו כי יאמר 'עורך הדין' כי נראה לו שצריך לחייב את מי ששכר אותו, אלא אדרבה יהפוך בק"נ טעמים לטהר את השרץ... ולפעמים גם מי ששכר את העו"ד יודע בבירור שאינו צודק בדין, ואע"פ כן הוא שוכר עו"ד לצידו... וכאותו מעשה שאחד נתבע למשפט ורץ בבהלה אל רבו, ברכו הרבי שהאמת תצא לאור... נחרד הלה ואמר, אוי רבי, רק זאת לא ארצה... לעומתו ה'שופט' עליו לדרוש ולחקור ולברר את האמת, ואסור לו להיות מוטה לצד אחד. ועל כן אנו מבקשים 'לא-ל עורך דין', שהקב"ה לא יהא כ'שופט' אלא כ'עורך דין', שיעמוד לימינו לגמור את הדין לטובתנו... **צו.** שמעתי מאדם חשוב שליט"א שאחד מבניו התדרדר ל"ע מטה מטה... וכשהוצרכו לטפל בו הוזהר נוראות כי כהיום הזה אין בכוחם של בני דורנו לסבול עול מכות, אין לו לטפל בו רק בדברים רכים, בנחמות ופיוסים... וכך הוזהר שוב ושוב ע"י מחנכים משפיעים מבינים ופסיכולוגים - אין הדור כשר וראוי לקבל מכות, רק בדברי רכות נחמות ופיוסים... והנה באחד השעות הקשות שעבר עם בנו נשא עיניו בדמע כלפי שמיא וזעק מנהמת לבו הכואב, אוי... רבש"ע... אף אליך אתחנן, אנא ה', אין הדור כשר וראוי לקבל מכות, רק בדברים רכים בנחמות ופיוסים... (באותה שעה נתבשר מיד בשורה טובה אודות בנו), אף אנו נבקש כלפי שמיא באלו הימים - אין הדור כשר וראוי לקבל מכות, אנא ה', רק בדברי רכות נחמות ופיוסים.

צז. להרה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע היה נכד חביב ביותר בשם 'הערשלע' [אשר נולד מבתו היחידה כמה שנים לאחר נישואיה] והיה משתעשע עמו ומושיבו תדיר על חיקו בשוה"ט. בר"ח אלול לקח המנח"א את השופר לנסות לתקוע בו, והילד ששהה בחדר התלהב מאוד מהשופר ומהקולות היוצאים ממנו, וביקש מזקיניו שיתקע בו בשבילו עוד תקיעה אחת, נעתר לו זקיניו בשמחה, ומני אותו יום תקע הרבי מדי יום תקיעה נוספת בשביל נכדו הקטן. בער"ה המתין הערשלע לשמוע תקיעתו היומית ורבתה אכזבתו מכך שלא תקע הרבי כמידי יום, ניסה הסבא להסביר לו היום לא תוקעים בשופר ומחר נתקע בבית המדרש, אך הילד לא הקשיב ולא רצה להבין שום טעם אלא בעט וצעק 'רק תקיעה אחת, רק תקיעה אחת', וניסה המנח"א לרצותו במיני מתיקה אך לא הועיל מאומה אלא המשיך הילד ליילל שרצונו לשמוע תקיעת שופר, עד שלא היה יכול המנח"א לעמוד בהפצרותיו ובבכיותיו ולקח השופר ותקע תקיעה אחת.

למחרת קודם התקיעות עלה המנח"א לדרוש כהרגלו בכל שנה ושנה, פתח את ארון הקודש ואמר, ריבון כל העולמים, יודע אתה כי הנני צריך לעשות תשובה על שתקעתי בערב ר"ה, והחל לבכות מרה וצעק, הנה עברתי על המנהג מפני נכדי שהתחנן ובכה שאתקע תקיעה אחת ונמס ליבי בקרבי, אבי שבשמים איך אתה יכול לעמוד ולראות איך שרבבות עמך בניך אהוביך מתחננים ובוכים אליך טאטע רק תקיעה אחת, תקע בשופר גדול לחרותנו... ואל תבוא 'לרצותנו' במיני מתיקה ובברכות וישועות כי אין חפצנו אלא לשמוע קול שופר גדול...

ישקו העדרים

המעביר על מדותיו

הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמר ב אות יא) מבאר עניין אכילת ה'סימנים' בליל ר"ה, שהוא לעורר זכותה של רחל אמנו שמסרה את ה'סימנים' ללאה (ועיי"ש מה שמבאר עוד עפי"ז). ומכאן ילמד כל אדם עד כמה 'סימן' טוב הוא לו כאשר הוא מוותר משלו לאחרים או שדואג לכבודם לבל יבושו ולא יכלמו...

איתא בגמ' (ברכות יח:) מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ר"ה בשני בצורת והקניטתו אשתו, הלך ולן בבית הקברות, ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה, חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם, אמרה לה חברתה איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה, ואמרה לה חברתה, חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד, אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו, הלך הוא וזרע ברביעה שניה, של כל העולם כולו לקה שלו לא לקה. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו, אמרה חדא לחברתה, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם, אמרה לה חברתי לא כך אמרתי לך איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה, ואמרה לה חברתה, חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד, אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו, הלך וזרע ברביעה ראשונה, של כל העולם כולו נשדף ושללו לא נשדף. הבה נתבונן, כי חסיד זה נתעשר בשנים אלו ועלה בעשירותו על כל עשירי תבל, שהרי של 'כל העולם' לקה ורק בידו היה תבואה חדשה משנה זו, וכל כך בא לו על ידי שנתן דינר והקניטוהו. וכבר אמרו (עין יעקב על עין יעקב) לבאר הטעם שהלך לישון בבית הקברות ולא בבית המדרש, כי לא רצה שייצא עליה שם רע שככה עשתה לו בליל ר"ה, והיה בזה 'וותרנות בתוך וותרנות', שלא זו בלבד ששתק ולא ענה על מה שהקניטתו אלא אף גם חס על כבודו. בזכות זה זכה להיות עשיר העולם.

מעשה ששמענו ממכירי בעל המעשה שליט"א, איש יהודי שנוסע מחו"ל כבר עשרות שנים לשהות בצל רבו בר"ה, ולקראת ר"ה תשפ"ה החליט לנסוע ביחד עם ב"ב לראשונה לשהות בצל הקודש, וביקש מהגבאי המסדר את המקומות בבית הכנסת שידאגו עבורה למקום טוב וחשוב קרוב למחיצה שתזכה לראות ולשמע היטב במשך כל התפלות, היות והיא באה לצל הקודש לראשונה בחייה, ואכן, כך הוה, הגבאי מכר לו מקום המבוקש לשביעת רצונם, ואף בער"ה בבוקר אישר לו שוב הגבאי שהמקום הנ"ל שמור עבור ננו"ב.

אבל לדאבונו כשהגיע לתפלת מנחה ערב ר"ה, ראה במפת המקומות בעז"נ ששמה נעלם מאותו מושב, ובמקום זאת קבעו את מקומה בחדר חדש שנבנה אז צמוד לעז"נ מפאת חוסר מקום, בצר לו שאל את הגבאי מה קרה, ענה לו הגבאי, שמישהו עם 'קשרים' חשק באותו מקום עבור אחת מקרובותיו...

ישקו העדרים

כשחזר אחר מעריב לביתו, הודיע לה מה שאירע, וביקש ממנה שהיות שיש להם בביתם כמה ילדים שמצפים לישועתם למצוא זיווגם בקרוב, על כן תנצל את שער הכושר, תקבל באהבה ולא תתלונן ולא תגיד דבר, ותשב במושב החדש לזכות ישועת ילדיהם היקרים. לא לקח הרבה זמן עד שהישועה הגיעה... **שעה** לאחר מכן, כשהוא חזר לעריכת שולחנו של רבו, בא שדכן והציע לו והציע לו בחור חשוב שעומד מולו על הפארענטשעס בצד השני של השולחן, ומצא חן בעיניו. **ואחרי כמה ימים נגמר השידוך בכי טוב ולמז"ט, מאז הם חיתנו כמה ילדים ב"ה...**

מעשה שהיה באחד מתושבי העיר 'אופקים' שעברו עליו כז' שנים מעת נישואיו ועדיין לא נושע בזש"ק, ופנה אל הרב דשם ה"ה הגה"צ רבי שמעון פינקוס זצ"ל ותינה לפניו את צערו (אגב אורחא, מספר, שהרב פינקוס היה מרבה לקנות 'פתיחת הארון' ומכבד בזה לחשוכי בנים, עפ"י המבואר בזה"ק שפתיחת הארון מסוגל לפתיחת שערים, וממילא אף פוקד עקרונות). שאלו הרב, האם כבר **צעקת אל ה'**, ענה האברך, **להתפלל התפללתי, לבכות בכיתי, אבל לצעוק - זאת עדיין לא ניסיתי.** אמר לו הרב רד למטה, המתן לי בסמוך לבניין, ואף הרב ירד בעקבותיו, הכניסו הרב לרכבו, ומשם נסעו לתוככי מעבה היער הסמוך לעיר אופקים, שם נעצר הרב, ושאל את האברך, האם נראה לך כי אם תצעק כאן ישמעוך בתוככי העיר, ענה האברך, לא ולא. **הגביה הרב את שתי ידיו על אזניו והחל זועק 'טאטע... טאטע...' ואמר לאברך - כך צריכים לצעוק אל ה', ראה נא, אני משאיר אותך כאן, הגבה קולך ותצעק אל ה' שכשל כח הסבל, ויושיעך בקרוב בזש"ק, הרב נסע משם והשאיר את האברך יחידי ביער, וירא כי אין איש, פתח האברך בזעקות ושאות - ואת כל כאבו ומצוקת לבו הוציא האיש. אחר מחצית השעה חזר הרב והסיעו לביתו, ואכן לתקופת השנה נושע האברך.**

(והגם שעיקר 'צעקה' היא בלב, וכמו שנאמר (איכה ב' יח) 'צעק לבם אל ה'', ולא באנו בזה להורות הוראה לרבים, מ"מ כאן הבין הרב, שזעקה כזאת היא אשר תוציא את התפילה מעמקי לבבו, ורק כך יקיים באמת את ה'צעק לבם').

מוסיף בעל העובדא, מעשה זה היה בחודש אב, בראש השנה שלאחריו רצה לקנות 'הפטר חנה' בעת מכירת העליות (הנודעת כסגולה מיוחדת לזש"ק), אלא שהיה שם עוד אברך שהמתין לזש"ק, ונעשה 'משא ומתן' ביניהם מי יקנה כשכל אחד מעלה את המחיר, הרב ישב בצד וכמעט בכה, בידעו ומכירו ששני האברכים עניים מרודים הם ל"ע, והם 'מתנפלים' על העליה משל היו עשירי העיר, עד שבעלות המחיר ל1,500 נותר הרב ממקומו, וזעק, די, להפסיק ה'מכר' ואני מבטיחכם ששניכם תוושעו השנה... למעשה האברך השני קנה את העליה, השני נושע בתאומים ואברך זה שוויתר נושע בשלישייה.

תמה השני בפני האברך, וכי יתכן שהעליה גרעה, לי נולד רק שניים ולך ג', אמר האברך, מן הנראה ש**כח הוויתור פועל יותר ויותר מכל סגולה אחרת** (והוסיף לומר, שאינו יודע איזו 'צעקה' פעלה, צעקתו בעמקי היער, או צעקת הרב בעת מכירת העליות, כשלא היה לסבול את צערם של השניים).